

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA**

IRMA ŽILYTĖ

**SĮ „KRETINGOS KOMUNALININKAS“ FINANSINIŲ
ATASKAITŲ SUDARYMO SISTEMA**

Magistro baigiamasis darbas

**Vadovė
Dr. D. Daujotaitė**

VILNIUS, 2011

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA**

**SĮ „KRETINGOS KOMUNALININKAS“ FINANSINIŲ
ATASKAITŲ SUDARYMO SISTEMA**

**Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 621N30005**

Vadovė

2011 12 06 dr. D. Daujotaitė

Recenzentas

2011 12

Atliko

FVmns10-02 gr. stud.

2011 12 13 I. Žilytė

VILNIUS, 2011

TURINYS

ĮVADAS	8
1. FINANSINIŲ ATASKAITŲ ESMĖ IR SUDARYMO SISTEMOS BENDRIEJI PRINCIPAI.....	11
1.1. Finansinių ataskaitų reikšmė ir jų rengimą reglamentuojantys teisės aktai.....	11
1.2. Įmonių atskaitomybės klasifikavimas ir pagrindiniai bruožai.....	19
1.3. Finansinių ataskaitų sudarymo sistemos bendrieji principai ir reikalavimai.....	28
2. FINANSINIŲ ATASKAITŲ SUDARYMO SISTEMOS METODIKA.....	322
2.1. Finansinių ataskaitų sudarymo procesas.....	322
2.2. Finansinių ataskaitų rinkinio sandara ir turinys.....	39
2.2.1. Balanso turinys ir jo sudarymas.....	40
2.2.2. Pelno (nuostolių) ataskaitos turinys ir jos sudarymas	41
2.2.3. Pinigų srautų bei nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitų sudarymo apžvalga.....	45
2.2.4. Aiškinamojo rašto sudarymas, metinio pranešimo pagrindinės savybės bei finansinių ataskaitų tarpusavio ryšys	48
2.3. Finansinių ataskaitų sudarymo sistemos įvertinimo metodai	51
3. FINANSINIŲ ATASKAITŲ SUDARYMO SISTEMOS ANALIZĖ IR ĮVERTINIMAS.....	553
3.1. SĮ „Kretingos komunalininkas“ apibūdinimas ir jos veiklos apžvalga	553
3.2. Įmonės apskaitos organizavimo proceso nuoseklumas ir finansinių ataskaitų rinkinio sudarymo sistemos analizė.....	54
3.3. Apskaitos specialistų apklausos rezultatų analizė	663
IŠVADOS	74
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	76
ANOTACIJA.....	81
SANTRAUKA.....	883
PRIEDAI	85

PRIEDAI

1 priedas. Norminių aktų, pagal kuriuos sudaromos finansinės ataskaitos, pasikeitimai 2004 - 2011 metais.....	86
2 priedas. Pagrindiniai finansinių ataskaitų sudarymo ir pateikimo tvarką nustatantys Verslo apskaitos standartai, taikomi nuo 2004 metų.....	87
3 priedas. Bendrieji apskaitos principai ir jų aiškinimas.....	88
4 priedas. Balanso elementų vertinimo būdai pagal Verslo apskaitos standartus.....	89
5 priedas. Finansinių ataskaitų sudarymo sistemos įvertinimo anketa.....	90
6 priedas. SĮ „Kretingos komunalininkas“ vidutinio sąrašinio darbuotojų skaičiaus bei vidutinio dirbančiųjų atlyginimo dinamika 2006 – 2010 metais.....	94
7 priedas. Gautų anketų atsakymų susistemimas pagal respondentų padėties charakteristikas, įmonių veiklos rūšis, dydį ir pobūdį bei pagal tai ar įmonėje sudaromos finansinės ataskaitos, ar atliekamas auditas.....	95
8 priedas. Respondentų nuomonės pasiskirstymas apie pateiktus teiginius.....	96

LENTELĖS

1 lentelė. Finansinių ataskaitų ir jų tikslo apibrėžimai.....	11
2 lentelė. Europos šalių finansinių ataskaitų rinkinys ir jo sudarymo bei pateikimo tvarką nustatantys reikalavimai.....	27
3 lentelė. Juridinių asmenų finansinių ataskaitų sudarymo ir audito privalomumo apžvalga Lietuvoje.....	36
4 lentelė. Balanso struktūra pagal Verslo apskaitos standartus.....	40
5 lentelė. Pelno (nuostolių) ataskaitos pildymo ir grynojo pelno (nuostolio) apskaičiavimo nuoseklumas.....	43
6 lentelė. Informacija apie nuosavo kapitalo pokyčius.....	47
7 lentelė. Aiškinamojo rašto sudedamosios dalys.....	49

PAVEIKSLAI

1 pav. Finansinės apskaitos (finansinių ataskaitų sudarymo) reglamentavimas Lietuvoje.....	12
2 pav. Pagrindinės Verslo apskaitos standartų bei Tarptautinių apskaitos standartų savybės, rengiant finansines ataskaitas.....	17
3 pav. Įmonių atskaitomybės klasifikavimas.....	18
4 pav. Tarpinių finansinių ataskaitų sudarymo atvejai.....	20
5 pav. Finansinių ataskaitų informacijos vartotojai.....	21
6 pav. Finansinių ataskaitų rinkinio forma Lietuvoje.....	23
7 pav. Metinių finansinių ataskaitų rinkinio formos pasirinkimas 2003 – 2011 metų laikotarpiu.....	25
8 pav. Finansinių ataskaitų kokybės charakteristikos.....	29
9 pav. Finansinių ataskaitų sudarymo bei pateikimo ciklas.....	37
10. pav. Vidinių ir išorinių veiksmų, lemiančių finansinių ataskaitų kokybišką sudarymą, schema.....	38
11 pav. Įmonės veiklos skirstymas pelno (nuostolių) ataskaitoje.....	41
12 pav. Įmonės pinigų srautų rūšys.....	44
13 pav. Metinių finansinių ataskaitų tarpusavio ryšys.....	49
14 pav. SĮ „Kretingos komunalininkas“ pagrindinių veiklos rodiklių dinamika.....	53
15 pav. SĮ „Kretingos komunalininkas“ pagrindinių balanso straipsnių pateikimo metodika.....	55
16 pav. SĮ „Kretingos komunalininkas“ pagrindinių pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių apibūdinimas.....	58
17 pav. SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų parengimo modelis.....	61
18 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas į nurodytus teiginius, kurie susiję su apskaitos organizavimu įmonėje.....	64
19 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą „Ar pakanka laiko naujus apskaitos pakeitimus pritaikyti Jūsų įmonėje?“.....	65
20 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal finansinių ataskaitų sudarymo dažnumą.....	65
21 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą „Kokiais reglamentais yra naudojama, rengiant metines finansines ataskaitas?“.....	66
22 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą „Ar kyla neaiškumų dėl Verslo apskaitos standartų taikymo?“.....	66
23 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą „Ką darote, iškilus neaiškumams?“.....	67
24 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal svarbiausias procedūras, kurios būtinos prieš metinių finansinių ataskaitų parengimą.....	68

25 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą „Su kokiomis problemomis dažniausiai susiduriama metų pabaigoje?“	69
26 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atnaujinamų žinių metodus.....	69
27 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą „Kurios finansinės ataskaitos Jūsų įmonėje yra svarbiausios?“.....	70
28 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal veiksnių įtaką finansinių ataskaitų kokybiškam sudarymui (vidurkiai).....	71
29 pav. Tobulinimo kryptys, patikimesniam finansinių ataskaitų parengimui.....	73

IVADAS

Informacija – svarbus veiksnys įvairiose šiuolaikinėse žmonių veiklos srityse. Kaip ir bet kurioje veikloje, taip ir ekonominėje ūkio subjekto veikloje, informacija naudojama sprendimams priimti. Informacija gali būti ekonominė, teisinė, mokslinė ir kitokia, tačiau ekonominiams procesams valdyti svarbiausia yra ekonominė informacija, kurios didžiausią dalį teikia finansinė ir valdymo apskaita.

Temos naujumas ir aktualumas. Kiekvienoje įmonėje, kaip atskirame apskaitos vienetė, per metus įvyksta daugybė ūkinių operacijų ir įvykių, nuolat fiksuojamas pinigų judėjimas, uždirbamų pajamų ir patiriamų sąnaudų sumos. Periodiškai įmonių, įstaigų ar organizacijų veikloje reikia visą turimą ekonominę informaciją apibendrinti ir apskaičiuoti veiklos rezultatus, parodyti turto, nuosavo kapitalo ir išpareigojimų vertę, nes šiomis rinkos ekonomikos sąlygomis įmonės finansinės ataskaitos yra pagrindinis informacijos šaltinis.

Finansinių ataskaitų rinkinio parengimas yra sudėtingas procesas, kuris vyksta ištisus metus, vadovaujantis nustatytais norminiais aktais, reikalavimais, principais. Būtinai sukonzentruotas darbas, kad kuo mažiau parengiamųjų darbų ir klaidų taisymo būtų prieš ataskaitinio laikotarpio pabaigą, kai turi būti suformuotos visos finansinės ataskaitos. Pagrindinės finansinių ataskaitų sudarymo priežastys yra siekiamybė apibendrinti visas per ataskaitinį laikotarpį įvykusias ūkines operacijas, kad būtų galima efektyviai įvertinti ataskaitinių metų veiklos rezultatus, nuveiktus darbus bei pasiektus tikslus. Vadovaujantis palyginimo principo, galima nustatyti, ne tik finansinių ataskaitų rodiklių tendencijas, bet taip pat ir parengtų ataskaitų kokybę, t.y. finansinėse ataskaitose pateiktų duomenų išsamumą, aiškumą, suprantamumą ir informacijos naudingumą priimamiems sprendimams.

Sukaupta ir sugrupuota įmonių, įstaigų arba organizacijų finansinė informacija finansinių ataskaitų forma periodiškai, bet ne rečiau kaip pasibaigus finansiniams metams, yra pateikiama visiems ja besidomintiems vartotojams. Ypatingai tai yra aktualu įmonėms, organizacijoms, kurios įstatymų tvarka privalo finansines ataskaitas skelbti viešai.

Žinoma, kad kiekviena įmonė tikisi ilgalaikės perspektyvos, sėkmingos veiklos bei geros reputacijos. Kruopščiai parengtos finansinės ataskaitos dažnai tampa pagrindiniu įrankiu, siekiant sudaryti naujus verslo sandėrius, atnaujinti senus ryšius, užtikrinti įmonės veiklos finansavimą, investicijas, verslo partnerių ir visuomenės pasitikėjimą įmone bei jos vykdoma veikla. Todėl svarbu, kad finansinės ataskaitos būtų sudarytos, atsižvelgiant į visus įmonei žinomus svarbius veiksnius, taip pat ir tuos, kurie gali sukelti įmonei problemų ateityje.

Pabrėžtina, jog dabartiniu metu naudojamos įmonių finansinių ataskaitų formos nepateikia pakankamai informacijos, kuri atitiktų vartotojų poreikius nuolat besikeičiančiomis konkurencinėmis sąlygomis, todėl yra daug svarstoma kaip šias ataskaitas būtų galima tobulinti. Teisingas finansinių rezultatų nustatymas remiasi tiksliais buhalterinės apskaitos duomenimis, o tų duomenų tikslumas priklauso nuo ūkinio įvykio įforminimo pirminiais apskaitos dokumentais ir nuo teisingo fiksavimo

pagal apskaitos principus. Tačiau šioje vietoje susiduriama su daugeliu problemų ir klausimų, nes neteisingai suprasti įstatymai ar jų prieštaravimas iškreipia finansinius rezultatus, kas sąmoningai ar ne, leidžia apgauti finansinių duomenų vartotojus. Nuolatinis teisinių aktų, verslo ir tarptautinių apskaitos standartų keitimas, pildymas naujomis sąvokomis bei taisyklėmis – daugelio įmonių pagrindinė problema. Sunku greitai įsisavinti naujoves ir pritaikyti jas savo veikloje, tačiau nuolatinis tobulinimo procesas apskaitos sistemoje yra būtinas ir aktualus.

Problema. Analizuojant finansinių ataskaitų sudarymo sistemą, susiduriama su probleminiais finansinių ataskaitų elementų vertinimo aspektais, pripažinimo kriterijais, įkainojimo būdais. Sunku nusistatyti tinkamus metodus, principus, kurie tiksliai, skaidriai ir teisingai atspindėtų įmonės būklę, bet neatskleistų konfidencialios įmonės informacijos. Verta pripažinti, kad įmonės kokybiškas apskaitos politikos suformavimas, tinkamų metodų pasirinkimas yra sudėtingas procesas, nuo kurio priklauso įmonės apskaitos organizavimo efektyvumas. Dėl neatitikimų ar neteisingai pasirinktų metodų, taisyklių įmonės apskaitos politikoje, kyla grėsmė ne tik neteisingam duomenų atvaizdavimui finansinėse ataskaitose, bet ir pačių finansinių ataskaitų sudarymo kokybei. Mokslinėje literatūroje didžiausias dėmesys skiriamas finansinių ataskaitų duomenų analizei, tačiau pasigendama objektyvios literatūros teisingam finansinių ataskaitų sudarymo procesui, ypač tada, kai vyksta nuolatiniai teisės aktų, įvairių nuostatų pasikeitimai, jų papildymai. Neanalizuojami veiksniai, kriterijai, kurie turi įtakos kokybiškam finansinių ataskaitų sudarymui. Tai ypač aktualu, nes tik nuo kokybiško finansinių ataskaitų parengimo, priklauso ir tolimesnė veiklos įvertinimo analizė.

Tyrimo objektas – SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų sudarymas.

Tyrimo tikslas – ištirti SĮ „Kretingos komunalininkas“ metinių finansinių ataskaitų sudarymo procesą ir pateikti jo tobulinimo kryptis.

Hipotezė – SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų sudarymo sistemos kokybė priklauso tik nuo apskaitos darbuotojų kompetencijos.

Uždaviniai tikslui pasiekti:

1. Įvertinti finansinių ataskaitų esmę, jų būtinumą ir reglamentavimą;
2. Išnagrinėti įmonių atskaitomybės klasifikavimą ir pagrindinius bruožus;
3. Išanalizuoti finansinių ataskaitų sudarymo principus ir reikalavimus;
4. Išnagrinėti SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų sudarymo sistemos metodiką;
5. Atlikti SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų sudarymo sistemos vertinimą bei palyginti su kitomis įmonėmis, kurios anketavimo būdu apklausiamos, siekiant nustatyti ar laikomasi nurodytų principų, reikalavimų, sudarant metines finansines ataskaitas.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros loginė analizė, sintezė ir modeliavimo metodas; teisės aktų analizė; duomenų lyginamoji analizė; apskaitos specialistų anketinė apklausa, grafinis vaizdavimas.

Darbo struktūra: Magistro baigiamąjį darbą sudaro trys dalys. Didžiausias dėmesys skiriamas

kokybiškam finansinių ataskaitų rinkinio parengimui, įvairių autorių pasisakymams apie finansinių ataskaitų reikšmę, jų klasifikaciją, bendrus principus ir reikalavimus. Dažnai minimi pagrindiniai teisės aktai, kurie reglamentuoja finansinių ataskaitų sudarymą, atsižvelgiant į jų pasikeitimus, papildymus, siekiant nustatyti pakitimų įtaką įmonės veiklai ir teisingam duomenų atvaizdavimui finansinėse ataskaitose. Siekiama išnagrinėti analizuojamos įmonės finansinių ataskaitų sudarymo sistemos metodiką, analizuojamas finansinių ataskaitų parengimo procesas bei sudaromas modelis, etapų eiga, kaip vyksta finansinių ataskaitų sudarymo ciklas. Išsamiau nagrinėjama atskirų finansinių ataskaitų struktūra, jų tarpusavio ryšys bei pagrindinės finansinių ataskaitų koncepcijos.

Darbe atliktas tyrimas apie SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų sudarymo sistemą, siekiant išsiaiškinti priežastis, lemiančias finansinių ataskaitų sudarymo problemas, neatitikimus. Įvertinta, kokiais reglamentais vadovaujasi įmonė, sudarant finansines ataskaitas, ar jie tinkamai pasirenkami, ar tikrai pagal juos teisingai atspindimos visos įmonės veiklos ūkinės operacijos ir ūkiniai įvykiai, ar sekamos naujovės ir ar spėjama prie jų prisitaikyti. Išnagrinėjus SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų rinkinio sudėtį, pagrindinius sudaromų finansinių ataskaitų pranašumus ir trūkumus, sudarytas šios įmonės finansinių ataskaitų parengimo sistemos modelis. Apklauso būdu siekiama palyginti panašios veiklos srities įmonių finansinių ataskaitų sudarymo sistemos aktualiausias klausimus. Atlikta apskaitos specialistų apklausa atskleidė finansinių ataskaitų reikalingumą, pagrindines problemas, su kuriomis susiduria apskaitos darbuotojai, taip pat atskleidė svarbiausias procedūras, kurios taikomos prieš sudarant finansines ataskaitas. Išsiaiškinti veiksniai, kurie labiausiai įtakoja finansinių ataskaitų sudarymo kokybę, įvertintos tolimesnės kryptys šios sistemos tobulinimui.

Tyrimo reikalingumas pagrįstas nusistatyta problema, t.y. literatūros stoka analizuojamos temos klausimu, menkas dėmesys finansinių ataskaitų sudarymo sistemai. Visi informaciniai šaltiniai orientuoti jau į parengtų finansinių ataskaitų rodiklius, jų analizę ir prognozes apie įmonės perspektyvas, todėl šios temos aktualumas ir tolimesni tyrimai būtini ir svarbūs.

1. FINANSINIŲ ATASKAITŲ ESMĖ IR SUDARYMO SISTEMOS BENDRIEJI PRINCIPAI

1.1. Finansinių ataskaitų reikšmė ir jų rengimą reglamentuojantys teisės aktai

Įmonės finansinė atskaitomybė, kaip rašoma LR Įmonių finansinės atskaitomybės įstatyme (toliau - ĮFAĮ), tai įmonės finansinės būklės, veiklos rezultatų, pinigų srautų duomenų ir jų aiškinimo rengimas nustatyta forma. Tiesa, nuo šiol, pagal šį įstatymą, įmonės finansinę atskaitomybę derėtų vadinti įmonės finansinių ataskaitų rinkiniu, kuriame pateikiami finansiniai duomenys apie įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus, pinigų srautus (LR Įmonių finansinės..., 2008).

„Finansinių ataskaitų rinkinio“ sąvokos įvedimą į ĮFAĮ inicijavo Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Mackevičius (2009) iškėlė itin svarbų klausimą – jeigu šiame įstatyme „finansinių ataskaitų“ sąvoka yra minima kur kas dažniau nei „finansinės atskaitomybės“, tai kodėl įstatymas yra pavadintas būtent taip. Autoriui didžiausią rūpestį kelia tai, jog šios sąvokos įvedimas sukels labai didelę sumaištį tiek apskaitininkų, tiek dėstytojų tarpe: „Mano mokslinio ir pedagoginio darbo patirtis įrodė visišką šio termino nereikalingumą. Jo vartojimas paskaitų metu, rašant mokslinius darbus, įneša daug painiavos, dviprasmybių, neaiškumų. Pradedi nebesuprasti, kokiais atvejais vartoti „finansinės atskaitomybės“, o kokiais „finansinių ataskaitų rinkinio“ terminus. Ypač sunku išaiškinti studentams, kuo gi šie terminai skiriasi. Dar sudėtingiau autoriams, rašantiems mokslinius darbus: jie cituoja kitų autorių darbus, kuriuose vartojamas „finansinės atskaitomybės“ terminas, nors pagal minėtus įstatymus reikia rašyti „finansinių ataskaitų rinkinys“. Taip pat autorius teigia, jog prie „atskaitomybės“ ir „finansinės atskaitomybės“ terminų priprato ne tik buhalterinės apskaitos, bet ir kitų ekonomikos mokslų specialistai.

Su profesoriaus nuomone visiškai nesutinka Svorobovičienė (2009), kuri palaiko šių sąvokų pakeitimus. Ji prieštarauja Mackevičiaus nuomonei, jog „finansinių ataskaitų rinkinio“ terminas yra labai painus, teigdama, kad „finansinė atskaitomybė“ reiškia procesą, kurio rezultatas – parengtos finansinės atskaitos. Ir natūralu, kad įmonių finansinės atskaitomybės įstatyme tik tose vietose, kur kalbama apie procesą nuo pirminių apskaitos įrašų apskaitos registruose iki finansinių ataskaitų parengimo, vartojama „finansinės atskaitomybės“ sąvoka. Kadangi iš esmės minėtame įstatyme nustatyti reikalavimai finansinėms atskaitoms, todėl „finansinių ataskaitų“ sąvoka įstatyme ir yra vartojama dažniausiai.

Pastebima, kad 2008 m. pakeisti ar papildyti LR Buhalterinės apskaitos įstatymo straipsniai pagrįste taip pat yra dėl sąvokos „finansinė atskaitomybė“ pakeitimą į sąvoką „finansinės atskaitos“. Reikia pabrėžti, kad būtina pakeisti „finansinės atskaitomybės“ sąvoką ne tik įstatymų bendrame tekste, bet taip pat konkrečiau įstatymo ir verslo apskaitos standartų (toliau - VAS) pavadinimuose. Darbo autorės nuomone, tik tokiu atveju kiltų mažiau diskusijų ir abejonių tarp daugelio mokslininkų.

Prieš išsamų nagrinėjimą, kaip yra sudaromos finansinės ataskaitos, būtina apibrėžti finansinių ataskaitų sampratą, pagrindinį finansinių ataskaitų tikslą bei jų rengimo būtinumą (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Finansinių ataskaitų ir jų tikslo apibrėžimai

Autoriai	Apibrėžimai
Burkšaitienė (2008)	Finansinės ataskaitos – tai ūkinio vieneto modelis ir nors jos nepateikia išsamaus tikrosios verslo būklės vaizdo, tačiau tai yra geriausias iš galimų apskaitininkų bandymų tai pasiekti.
Ivanauskienė (2006)	Finansinės ataskaitos yra būtinybė įmonei valdyti, analizei atlikti, vidaus ir išorės auditui, kontrolei, savininkams ir valstybei.
Žaptorius; Bukevičius (2008)	Apskaitoje informacijos kaupimo procesas negali būti begalinis, nustatyto laikotarpio pabaigoje jis turi būti užbaigiamas. Baigiantis ataskaitiniam laikotarpiui turi būti įvertinti visi šio laikotarpio rezultatai bei svarstomi tolesni veiklos planai ir darbai, todėl būtina sudaryti metines finansines ataskaitas.
1 VAS (2010)	Finansinių ataskaitų tikslas – patenkinti finansinių ataskaitų informacijos vartotojų poreikius gauti teisingą informaciją apie įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus.
Mackevičius (2006)	Finansinių ataskaitų rengimo būtinumas - tai apskaitos duomenų apie įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus, pinigų srautus ir kitus finansinius dalykus periodinis parengimas nustatyta forma, siekiant suteikti informacijos vartotojams.
Revsine, Collins, Johson (1999)	Finansinės ataskaitos gali būti įvairios paskirties, t.y. kaip pagrindinis analizės įrankis, kaip valdymo ataskaita, kaip išankstinis pavojaus įspėjimas, prognozavimo pagrindas ar kaip atskaitomybės priemonė.
Čepinskis; Legenzova (2005)	Finansinių ataskaitų ir kitos informacijos, pateikiamos įvykio samprata paremtos apskaitos teorijos pagrindu, tikslas yra ne įvertinti įmonės veiklos rezultatus ir finansinę būklę, o suteikti informaciją apie vykusius reikšmingus įvykius.
Bagdžiūnienė (2005)	Pagrindinis finansinių ataskaitų tikslas yra patikimas informacijos apie įmonės finansinę būklę, finansinius išsipareigojimus, pinigų srautus pateikimas, o papildomų tikslų išskelimas susijęs su naudingos informacijos įvairiems sprendimams priimti pateikimu.
1 TAS (2008)	Pagrindinis finansinių ataskaitų tikslas – palyginamumas, t.y. kad jas būtų galima palyginti tiek su to paties ūkio subjekto ankstesniųjų laikotarpių finansinėmis ataskaitomis, tiek su kitų ūkio subjektų finansinėmis ataskaitomis.
Mažų ir vidutinių įmonių tarptautinis finansinės atskaitomybės standartas (2009)	Finansinių ataskaitų tikslas yra apibrėžiamas kaip informacijos apie ūkio subjekto finansinę būklę, finansinius rezultatus ir pinigų srautų pateikimas, kuris daugeliui finansinių ataskaitų vartotojų padeda priimti ekonominius sprendimus. Finansinės ataskaitos taip pat parodo vadovybei patikėtų išteklių tvarkymo rezultatus.

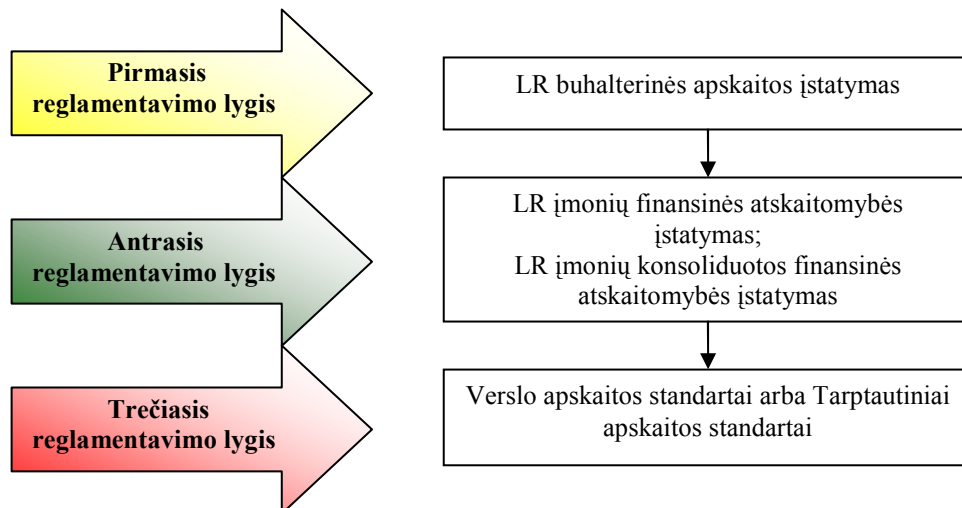
Taigi, metinių finansinių ataskaitų sudarymas yra pats svarbiausias apskaitos užbaigimo etapas. Valužio teigimu (2002), finansinių ataskaitų svarbumą sudaro tai, kad:

- turi būti teisingai atspindėti visi ataskaitinių metų apskaitiniai duomenys ir įvertinti finansiniai rezultatai pelno ir kitų mokesčių apskaičiavimui;
- turi būti teisingai ir objektyviai įvertintas įmonės turtas ir išsipareigojimai, užtikrinantys savininkų nuosavybės apsaugą.

Pažymėtina, kad pagal visus paminėtus finansinių ataskaitų tikslus galima teigti, jog finansinės ataskaitos turi atspindėti teisingą informaciją apie įmonės finansinę būklę ir veiklos rezultatus, tai pat suteikti reikalingą informaciją vidaus ir išorės vartotojams bei atskleisti svarbią informaciją apie įvykčius reikšmingus įvykius per ataskaitinį laikotarpį.

Pagrindinis neigiamas finansinių ataskaitų bruožas yra tai, kad jose pateikiama informacija yra retrospektyvinė, t.y. charakterizuoja tik praėjusius laikotarpius. Potencialiems akcininkams bei kitiems vartotojams, kurie ypatingai domisi įmonės veikla, šis bruožas yra ypač aktualus ir priimant galutinius sprendimus, būtina į jį atsižvelgti, nes buvusi įmonės situacija šiuo metu jau gali būti gerokai pasikeitusi.

Sudarant finansines ataskaitas būtina vadovautis bendraisiais apskaitos principais, tarptautiniais ir nacionaliniais verslo apskaitos standartais ar kitais norminiais aktais. Ivanauskienė (2006) teigia, kad reglamentus šalyje, kuriais vadovaujantis turi būti sudaromos įmonių metinės finansinės ataskaitos, galima suskirstyti į dviejų lygių norminius aktus. Pirmasis reglamentavimo lygis yra įstatymai, o antrasis – VAS (p. 273). Rudžionienė (2009) nurodo bendrą finansinės apskaitos reglamentavimą šalyje, kurios pagrindu sudaromos finansinės ataskaitos (p. 228). Autorė išskiria tris reglamentavimo lygius (žr. 1 pav.)

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Rudžionienę, 2009

1 pav. Finansinės apskaitos (finansinių ataskaitų sudarymo) reglamentavimas Lietuvoje

Pabrėžtina, kad Kanapickienė (2009) išskiria dar ir ketvirtą lygį, t.y. metodinės rekomendacijos. Nors kiti autoriai šio lygio neišskiria, nes tai yra tik rekomendacinio pobūdžio ir nepakeičia standarto

nuostatų. Aptariant šiuos reglamentus išsamiau, išskiriama, kad pagrindinis teisės aktas reglamentuojantis apskaitos organizavimą ir tvarkymą įmonėse yra Lietuvos Respublikos Buhalterinės apskaitos įstatymas. Mačernienė (2009) pabrėžia, kad šis įstatymas tiesiogiai nereglementuoja finansinių ataskaitų sudarymo, tačiau sudaro prielaidas tikrai ir teisingai informacijai pateikti finansinėse ataskaitose. Finansinės atskaitomybės sudarymo taisyklės ir pateikimo vartotojams tvarką reglamentuoja LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas (toliau – LR ĮFAĮ). Šį įstatymą taiko ribotos civilinės atsakomybės pelno siekiantys juridiniai asmenys, įregistruoti Lietuvoje, taip pat tikrosios ūkinės bendrijos, komandinės ūkinės bendrijos ar individualios įmonės (LR Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas, 2008).

Akcentuotina, kad įmonė, kuri turi kontroliuojamų (antrinių) įmonių, rengia finansines ataskaitas, kai sujungiamos visų grupės įmonių ataskaitos, kuriose atsisakyta grupės tarpusavio atsiskaitymų pelno ir išvengta dvigubo to paties turto atskaitymo, privalo vadovautis LR įmonių konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatymu (toliau – LR ĮKFAĮ), o ne LR ĮFAĮ. Mackevičius (2009) net išskiria, kad konsoliduotą (suvestinę) finansinę atskaitomybę rengia tik aukštesnio pavaldumo lygio įmonės (patronuojančios) pagal pirmines įmonių finansines ataskaitas. LR ĮKFAĮ reglamentuoja konsoliduotos finansinės atskaitomybės sudarymą, jos tvirtinimą, skelbimą, konsoliduoto metinio pranešimo parengimą, audito atlikimą bei nustato kitus reikalavimus įmonėms rengiančioms konsoliduotą finansinę atskaitomybę. Įstatymas taikomas akcinėms bendrovėms ir uždarosioms akcinėms bendrovėms, galinčioms daryti tiesioginį ar netiesioginį lemiamą poveikį vienam ar keliems pelno siekiantiems juridiniams asmenims, taip pat bankams, kitoms kredito įstaigoms ir draudimo įmonėms. Šio įstatymo nuostatų patronuojanti įmonė gali nesilaikyti ir konsoliduotųjų finansinių ataskaitų nesudaryti, jeigu patronuojančios įmonės paskutinę finansinių metų dieną bendri įmonių grupės dvejų iš eilės finansinių metų, įskaitant ataskaitinius finansinius metus, metinių finansinių ataskaitų rodikliai neviršija dviejų iš šių dydžių:

- pardavimo grynosios pajamos per ataskaitinius finansinius metus (neatskaitant tarpusavio pardavimo pajamų) – 30 mln. Lt;
- bendra balanse nurodyto turto vertė (neatskaitant tarpusavio sandorių) – 18 mln. Lt.
- vidutinis metinis darbuotojų skaičius pagal sąrašą per ataskaitinius finansinius metus – 75.

Patronuojanti įmonė gali nesudaryti konsoliduotųjų finansinių ataskaitų, jeigu ji yra įmonių grupės, kurios patronuojanti įmonė įregistruota Lietuvoje, dukterinė įmonė ir atitinka vieną iš šių sąlygų:

- 1) visas jos akcijas valdo jos patronuojanti įmonė;
- 2) ne mažiau kaip 90 procentų jos akcijų valdo jos patronuojanti įmonė ir likusieji jos akcininkai neprieštarauja, kad nebūtų sudaromos konsoliduotosios finansinės ataskaitos (LR Konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatymas, 2010).

Ne mažiau svarbūs nuo 2004 m. Lietuvoje įsivyravę verslo apskaitos standartai (toliau - VAS), kurie taip pat reglamentuoja metinių finansinių ataskaitų sudarymą, tik suteikia daug didesnę pasirinkimo laisvę. VAS Lietuvoje pripažįstami, kaip poįstatyminiai aktai, kuriais tvarkant apskaitą ir sudarant metines finansines ataskaitas, privalo vadovautis visos įmonės, išskyrus tos, kurios taiko tarptautinius apskaitos standartus (toliau - TAS). Tiek VAS, tiek TAS taikymas ir jų svarbumas aktualus daugeliui įmonių rengiant metines finansines ataskaitas. Šiuose norminiuose aktuose detaliau ir aiškiau išdėstyti kiekvienos finansinės ataskaitos formos aktualiausi klausimai, svarbiausios koncepcijos, kurių nuosekliai laikantis, finansinių ataskaitų parengimas tampa suprantamesnis ir daug aiškesnis procesas. Todėl labai svarbu trumpai išdėstyti šių reglamentų atsiradimą šalyje, jų privalumus ir trūkumus bei dažnų pasikeitimų priežastis ir šių pasikeitimų poveikį įmonių finansinių ataskaitų sudarymui.

Taigi, iki svarbiausių permainų, t.y. iki įstojimo į ES, apskaitą Lietuvoje reglamentavo tik teisės aktai, mokesčių įstatymai. Bružauskas ir Navickaitė (2002) bei Deveikis (2005) išskiria pasikeitimus konkrečiai dėl finansinės atskaitomybės. 1993 m. buvo nustatytos naujos atskaitomybės formos, atitinkančios ES Ketvirtosios direktyvos reikalavimus, o 2001 m. priėmus naujus apskaitos įstatymus, prisireikė atnaujinti ir atskaitomybės nuostatas bei jos formas, priartinant jas prie ES reikalavimų.

Integracijos į ES metu, apskaitinės informacijos reikšmė dar labiau padidėjo, išsiplėtus tarptautiniams ekonominiams ryšiams, tapo būtina suvienodinti įvairių Europos šalių atskaitomybę pagal ES teisės ir TAS nuostatas. Beiga (2006) tvirtina, kad su VAS įsigaliojimu susiję daug pokyčių Lietuvos privataus kapitalo įmonių apskaitoje, nes prieš tai galioję teisės aktai gana konkrečiai ir aiškiai nustatydavo ūkinius įvykius, jiems ypatingai trūko lankstumo, jie pateikdavo tik mokesčių apskaičiavimo ir deklaravimo tvarką. Teisės aktai neatsižvelgė į konkrečių įvykių ypatybes ir į bendrą įmonės veiklos specifiką, visiems ūkio subjektams buvo pritaikytos standartinės taisyklės. VAS, lyginant su apskaitą nustatančiais teisės aktais, yra gana lankstūs, išsamūs, liberalūs ir leidžia įmonėms koreguoti savo apskaitą, atsižvelgiant į pasirinktą apskaitos politiką, t.y. pagal savo veiklos specifiką.

Darbo autorės nuomone, tokia laisvė turi ir neigiamų padarinių, nes daugelis įmonių pasinaudoja proga manipuliuoti duomenimis, siekiant pagerinti ar pabloginti savo veiklos rezultatus ir atitinkamai pakoreguoti finansinius rodiklius. Be to, pradėjus vadovautis VAS, iškilo nemažai prieštaravimų tarp egzistuojančių teisės aktų ir VAS, kurie tik dar labiau klaidino buhalterius ir apsunkino apskaitos tvarkymą. Žinoma, neatitikimai palaipsniui buvo taisomi, įvedami bei tobulinami vis naujesni VAS pakeitimai, jų taikymo reikalavimai. Šis procesas išlieka iki pat šių dienų ir kasmet susiduriama su naujovėmis, kurios turi būti akylai stebimos ir pritaikomos konkrečiose įmonėse. Pabrėžtina, kad pakeitimai sudaro galimybę įmonėms ūkines operacijas ir įvykius teisingiau registruoti apskaitoje bei patikimiau juos atspindėti finansinėse ataskaitose. Nesilaikant nustatytų reikalavimų, bandant juos apeiti ar jų išvengti, nespėjus susipažinti su pasikeitimais ar bandant tyčia pritaikyti įmonei

palankesnes sąlygas, gresia pavojus ne tik išorės informacijos vartotojams susipažinti su klaidinančiais duomenimis, bet taip pat kyla didelė grėsmė įmonės tolimesnės veiklos vykdymui ir perspektyviam plėtojimuisi.

Atlikus trumpą LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo ir VAS pokyčių apžvalgą (žr. 1 priedą), pastebima, kad ypač daug dėmesio skiriama tikslesniam ir patikimesniam įmonės ūkinių operacijų ir veiklos rezultatų atspindėjimui. Būtent dėl šios priežasties vyksta nuolatiniai tobulinimai, papildymai ir pan. Svarbu pabrėžti, kad pasikeitus ar įvedus naujus VAS, kurie aktualūs atitinkamų įmonių veiklai, taip pat keičiasi šių įmonių apskaitos politika. Akivaizdu, apskaitos specialistai nesuinteresuoti, kad VAS būtų dažnai naujinami ir keičiami, nes tai apsunkina jų darbą.

Deveikis (2004) taip pat išryškina finansinių ataskaitų sudarymo sunkumus dėl dažnų teisinių normų pasikeitimų, palygindamas su mokestine sistema. Kai keičiasi mokesčių įstatymai, pradėjus taikyti naują apmokestinimo tvarką, senąją galima pamiršti, nes praeitų laikotarpių duomenys nebekeičiami. Buvusios nuostatos atgaline data netaikomos. Tuo tarpu, finansinėse ataskaitose būtinai pateikiami mažiausiai dvejų metų duomenys. Jie turi būti palyginami, todėl, pasikeitus skaičiavimo metodikai, duomenys būtina perskaičiuoti. Finansinės apskaitos reglamentai nustato atskaitomybėje pateikiamų duomenų formavimo metodiką, todėl jiems keičiantis, nepavyks išvengti ir perskaičiavimų.

Darbo autorė pritaria, kad reglamentų nuolatinis keitimasis apsunkina teisingą įmonės apskaitos organizavimą, pabrėžiant, kad ir mokestinių įstatymų dažnas pokytis priverčia būti budriam ir imliam naujovėm. Tačiau tikslinga pabrėžti, kad naujovės dažniausiai nepadidina darbo krūvio, kiek paprasčiausiai, daugelis apskaitą tvarkančių darbuotojų nenori nei keisti įprastinės darbo eigos, nei įsisavinti naujovių, kurios po kiek laiko vėl gali būti keičiamos.

Analizuojant nuostatus, kuriais privalu vadovautis, būtina pažymėti, kad didžiosios įmonės, sudarydamos metines finansines ataskaitas, gali vadovautis ne verslo apskaitos standartais, bet tarptautiniais apskaitos standartais (toliau - TAS), o dar tiksliau, tarptautiniu finansinės atskaitomybės standartu (toliau - TFAS). TAS aktualiausi tapo, pasikeitus LR buhalterinės apskaitos įstatymo bendrų apskaitos tvarkymo reikalavimų straipsniui, kai ribotos civilinės atsakomybės juridiniams asmenims suteikė galimybę, tvarkant apskaitą, vadovautis arba VAS, arba TAS. Zakalskienė (2009) priduria, kad iki šio pakeitimo išigaliojimo pasirinkimo galimybės nebuvo, o finansines ataskaitas sudaryti pagal TAS privalėjo tik ūkio subjektai, kurių vertybiniais popieriais prekiaujama reguliuojamoje rinkoje.

Tenka pažymėti, kad galimybė pasirinkti yra ne tik privalumas, tačiau svarbu įvertinti, ar pasirinkimas vadovautis TAS padės teisingai ir tiksliai atspindėti įmonės kasdienes operacijas, įvykius ir ar metinės finansinės ataskaitos bus kokybiškai sudarytos. Nusprendus tvarkyti apskaitą ir sudaryti finansines ataskaitas vadovaujantis TAS veiklos pradžioje ar pereinant nuo VAS prie TAS, svarbu suvokti TAS privalumus bei trūkumus, nes nuo to priklauso įmonės finansinių ataskaitų parengimas bei korektiškų duomenų atspindėjimas.

Nagrinėjant mokslinę literatūrą apie TAS, teko pastebėti, kad mokslininkai išskiria panašius jų privalumus. Pomazanova ir Salnikova (2003) nurodo, kad pagrindiniai TAS privalumai yra tiksli ekonominė logika, jų praktikos pritaikymas daugelyje šalių bei vartotojams suteikta galimybė analizuoti finansinę informaciją ne tik savo šalyje.

Nobes ir Parker (2007) teigia, kad yra svarbių argumentų suprasti TAS bei išskiria mažiausiai tris priežastis, kodėl skirtingų šalių apskaitos palyginimas yra toks tikslingas. Pirmiausia, tai priminimas didžiosioms šalims, kad jos ne vienintelės prisideda prie apskaitos tobulinimo ir jos suvokimo. Antra, tai įrodo, kad finansinių ataskaitų rengėjai, jų naudotojai iš skirtingų šalių, tarpusavyje gali keistis naujomis idėjomis bei sukauptą patirtimi. Galiausiai, pasak autorių, tai paaiškina, kodėl tarptautinis apskaitos suderinimas taip buvo pageidautinas, bet sunkiai pasiekiamas. Du svarbiausius TAS privalumus išskiria ir Baslogu su Goma (2003), t.y. jų nuomone, TAS pasižymi lankstumu ir išsamumu.

Darbo autorė prieštarauja šių privalumų pateikimui, nes autorių išskirtas lankstumas, labiau trūkumas nei privalumas. Lankstumas suteikia galimybę rinktis iš alternatyvų, todėl gali atsirasti dviprasmybių apibūdinant tuos pačius objektus. Atsiranda grėsmė skirtingų interpretacijų ir nesuderinamumų tarp įmonių. Dėl išsamumo taip pat kyla abejonių, nes pasigendama išsamesnių metodinių rekomendacijų bei pasiūlymų kaip kontroliuoti TAS taikymą, o lyginant su VAS, jų visiškai negalėtų vadinti išsamiais.

Perėjimas nuo VAS prie TAS/TFAS vertinamas kaip laikui imlus ir brangus procesas. Todėl mažoms ir vidutinėms įmonėms, šis standartas ir jo reikalavimai atrodo per daug sudėtingi ir nepriimtini. To pasėkoje, nuo 2010 metų pradėtas taikyti naujas TAS, skirtas mažoms ir vidutinėms įmonėms (toliau – MVĮ TFAS). Yra manoma, kad ateityje šį standartą galėtų taikyti daugelis smulkių Europos Sąjungos įmonių, kurios šiuo metu taiko ar ketina taikyti visą TFAS rinkinį (Mažų ir vidutinių įmonių tarptautinis finansinės atskaitomybės standartas, 2009).

Šimkūnaitė (2010) nagrinėdama aktualius klausimus, susijusius su MVĮ TFAS, nurodo, kad daugelis buvusių Didžiosios Britanijos kolonijų siekia, kad TFAS būtų naudojami MVĮ ir taip sumažinta finansinės atskaitomybės našta mažoms, vertybinių popierių rinkoje savo akcijomis neprekiaujančioms įmonėms. Tačiau daugelis ES šalių pasisako prieš TFAS MVĮ taikymą, nes palyginti su nacionaliniais apskaitos įstatymais, tai būtų gerokai sudėtingiau ir brangiau.

Kriukelytė (2010) išskiria, kad daugelyje šalių nacionaliniai apskaitos standartai (Lietuvoje – tai VAS) sudaryti TAS pagrindu, tačiau yra nemažai skirtumų, o kai kuriose šalyse, jie netgi visiškai skirtingi (pvz., Prancūzija). Lietuvoje taip pat galima rasti tiek bendrų bruožų, tiek ir skirtumų tarp šių standartų, ypač tai aktualu finansinių ataskaitų sudarymui, kai būtina laikytis įmonėje pasirinktų reglamentų ir jų nuostatų. Pagrindinės savybės, kurios aktualios vieniems arba kitiems standartams rengiant finansines ataskaitas, atsispindi 2 paveiksle.

Finansinių ataskaitų sudarymas pagal Verslo apskaitos standartus	Finansinių ataskaitų sudarymas pagal Tarptautinius apskaitos standartus
<ul style="list-style-type: none"> ➤ VAS pasižymi universalumu, išsamumu, aiškumu; lankstumu; ➤ Sąvokos: balansas, pelno (nuostolių) ataskaita; nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita; ➤ Pateiktos visos būtinų metinių finansinių ataskaitų pavyzdinės formos, straipsnių eiliškumas. Be to, daug išsamesni ir aiškesni nurodymai kiekvienos ataskaitos atžvilgiu; ➤ Lyginant informacijos pateikimo finansinėse ataskaitose reikalavimus, VAS jų yra nurodoma daug mažiau. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ TAS pasižymi abstraktumu, nekonkretumu, metodinių rekomendacijų trūkumu; ➤ Sąvokos: finansinės būklės ataskaita, bendrųjų pajamų ataskaita, nuosavybės pokyčių ataskaita; ➤ TAS nepateiktos metinių finansinių ataskaitų rinkinių sudarančių ataskaitų nei privalomos formos, nei straipsnių eiliškumo tvarka; ➤ Perėjimas prie TAS reikalauja tam tikrų žinių bei laiko, nes susiduriama su tam tikromis diegimo ir taikymo praktikoje problemomis; ➤ TAS užtikrina finansinių ataskaitų palyginamumą įvairiose šalyse, kas padeda sustiprinti verslo ryšius bei galimybę pritraukti kapitalą.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pagrįstumas konkrečia ekonomine logika; universalumas; ➤ Plačios interpretavimo galimybės; skirti aukštos kvalifikacijos vartotojams. 	

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės pagal VAS, 2011 ir TAS, 2008

2 pav. Pagrindinės Verslo apskaitos standartų bei Tarptautinių apskaitos standartų savybės, rengiant finansines ataskaitas

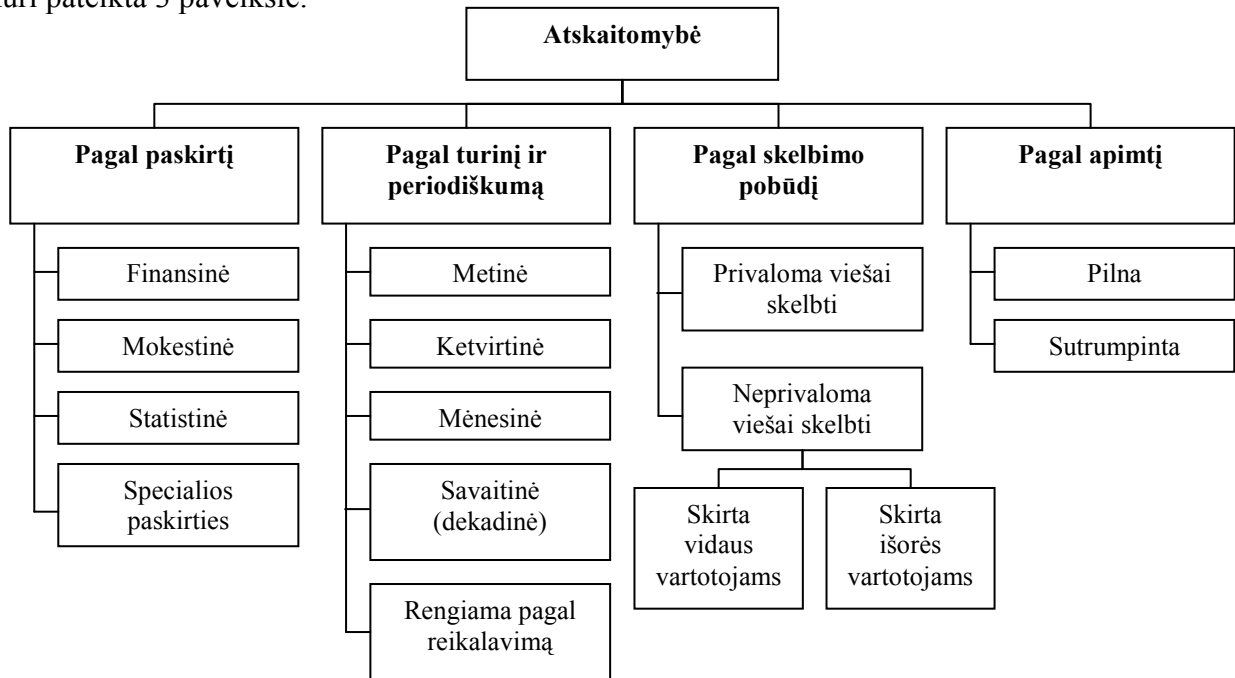
Žinoma norėtųsi, kad priimti įvairūs norminiai aktai, VAS, TAS, kurie reglamentuoja finansinių ataskaitų sudarymą, keistųsi kuo rečiau. Tačiau, tai sudėtinga įgyvendinti dėl nuolat besikeičiančios šalies ekonominės situacijos, jos stabilumo, įmonių augimo, dėl naujų įmonių tikslų bei siekių išsikėlimo, norint stabiliai įsitvirtinti konkurencingoje rinkoje. Pabrėžtina, kad jeigu jau keičiasi norminiai aktai, tai reiktų siekti, kad jie būtų kuo tikslesni, aiškesni, efektyvesni, skaidresni, pagerintų daugelio įmonių apskaitos tvarkymo kokybę ir būtų kuo rečiau daromos pataisos bei papildymai. Apibendrinant įvairių reglamentų pasikeitimus, taip pat galima konstatuoti, kad ne visi jie aktualūs konkrečių įmonių finansinių ataskaitų sudarymui. Dažni pasikeitimai ne būtinai yra svarbūs kiekvienai įmonei. Vieni iš jų yra tik redakcinio pobūdžio, kiti - esminiai tik tam tikrų straipsnių pasikeitimui, bet nereiškia, kad jie visi reikšmingi finansinių ataskaitų sudarymui ar juose pateikiamų duomenų teisingumui. Būtina akcentuoti, kad kiekviena įmonė, priklausomai nuo jos veiklos specifikos, pasirenka kaip sudaryti finansines ataskaitas, kokiais reglamentais vadovautis, kad ataskaitose pateikta informacija būtų tiksli, informatyvi, neklaidintų vartotojų ir leistų priimti tinkamus sprendimus tiek įmonės vadovybei, tiek išoriniams informacijos vartotojams. Pabrėžtina, kad yra galimybė rinktis, kuriais norminiais aktais įmonė dažniausiai vadovaujasi sudarant finansines ataskaitas, bet visiškai

nesilaikyti nustatytų reglamentų draudžiama. Tik nustatytų normų dėka, įmonėms apribota laisvė savivaliauti, nerengti metinių finansinių ataskaitų ar pateikti netikslius duomenis finansinėse ataskaitose.

Taip pat svarbu nurodyti, kad norint tiksliai ir konkrečiai apibrėžti finansinių ataskaitų reikšmę, jų svarbumą įmonės veiklai, taip pat reikia išsianalizuoti bendrą įmonių atskaitomybių rūšiavimą ir pagrindines savybes. Tik išnagrinėjus atskaitomybės rūšis, galima išsamiau detalizuoti būtent finansinių ataskaitų parengimo klausimus.

1.2. Įmonių atskaitomybės klasifikavimas ir pagrindiniai bruožai

Skirtingo juridinio statuso įmonių atskaitomybės sudarymą ir pateikimą reglamentuoja skirtingi teisės aktai. Atsižvelgiant į tai, įmonės atskaitomybė yra sudaroma pagal tam tikrus požymius. Lietuvoje įmonių teikiama atskaitomybę išsamiausiai galima būtų apibūdinti aptariant jos klasifikaciją, kuri pateikta 3 paveiksle.

Šaltinis: Bukevičius; Žaptorius, 2008, p. 159

3 pav. Įmonių atskaitomybės klasifikavimas

Kalčinskas (2007) prieštarauja šiam klasifikavimui dėl kelių požymių, t.y. autorius išskiria, kad pagal detalumo požymį yra skiriama pilna arba trumpa atskaitomybės forma, o pagal apimtį – vienos įmonės arba konsoliduota. Be to, autorius nurodo dar vieną poskyrį prie klasifikavimo pagal paskirtį, t.y. be finansinės, mokestinės, statistinės bei specialios paskirties, taip pat gali būti menedžmento (vidinė) atskaitomybės forma. Vis dėl to, pagrindinė atskaitomybės forma, kurią rengia ir teikia visos įmonės yra finansinė atskaitomybė.

Būtina pabrėžti, kad šio klasifikavimo terminai prieštarauja naujai nustatytiems terminams, todėl

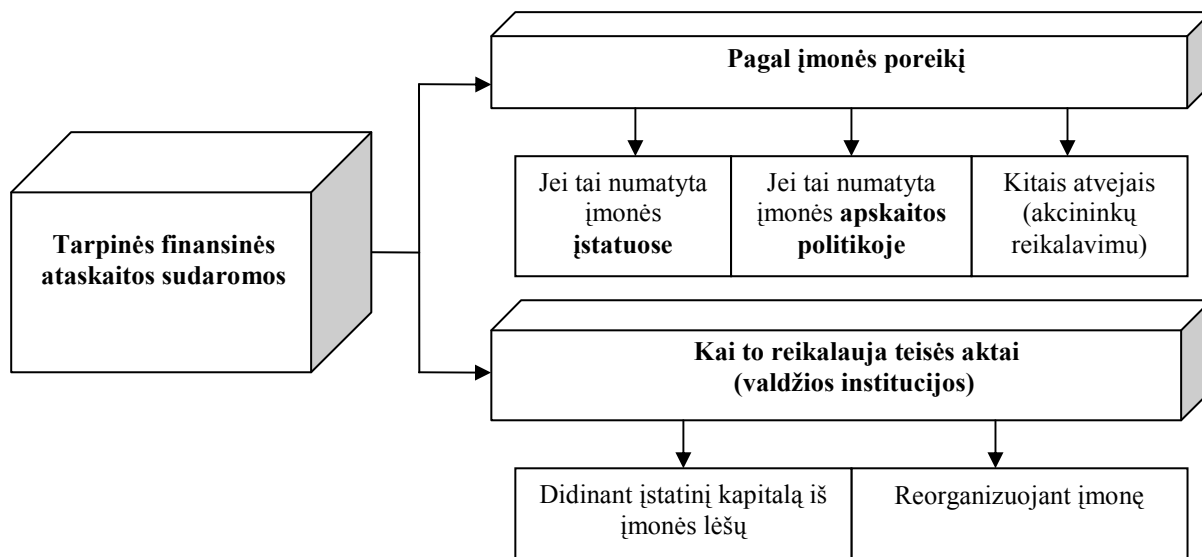
toliau darbe vartojamas terminas „finansinių ataskaitų rinkinys“, o ne „finansinė atskaitomybė“.

Šalia finansinių ataskaitų, taip pat yra rengiamos mokesstinės ataskaitos (deklaracijos), kurios teikiamos mokesčių administratoriui – Valstybinei mokesčių inspekcijai, socialinio draudimo įstaigoms ir kt. (Bukevičius; Žaptorius, 2008). Kalčinskas (2011) ir Juškauskas (2007) pabrėžia, kad tarp finansinių ir mokesčių ataskaitų egzistuoja ryšys. Šis ryšys atsiranda parodant finansinėje ir mokesstinėje įmonės atskaitomybėje apskaičiuotą pelno mokestį ir jo pasikeitimą, kai koreguojamas apmokestinamasis pelnas. Pasak Deveikio (2011), mokesčių aktualijoms bei mokesstinėms įmonės ataskaitoms yra skiriamas didesnis dėmesys, lyginant su finansinėmis ataskaitomis. Pasak autoriaus, finansinių ataskaitų reglamentų taikymo komentarai yra žymiai skurdesni nei mokesčių teisės aktų aiškinimai, ne visi buhalteriai savarankiškai gali suprasti jų esmę. Tuo tarpu klaidingi įrašai finansinės apskaitos sąskaitose daro įtaką ne tik apskaitiniam, bet per jį – ir apmokestinamajam rezultatui. Taigi nepakankamas finansinės apskaitos naujovių išmanymas gali sąlygoti netikslų mokesčių apskaičiavimą, todėl ir atitinkamas sankcijas.

Jeigu reikalaujama, kartu su finansine gali būti sudaroma statistinė ir specialios paskirties atskaitomybė. Statistinio pobūdžio ataskaitos pateikiamos valstybės statistikos įstaigoms, o specialiosios paskirties atskaitomybė, apimanti labai platų ataskaitų spektrą, dažniausiai informacija aprūpina visą įmonės valdymo personalą, o šiose ataskaitose pateikiami valdymo apskaitos duomenys. Jų gali būti labai daug ir įvairių, nes kiekvienam valdytojui reikia specifinės jo barą apibūdinančios informacijos. Įvairi specialiosios paskirties atskaitomybė gali būti pateikiama ir daugeliui išorės vartotojų. Pavyzdžiui, gamtos apsaugos institucijoms – duomenys apie teršalų išmetimą į atmosferą, vandenį ir pan. (Bukevičius, Žaptorius, 2008).

Ataskaitų sudarymo periodiškumą sąlygoja įmonės poreikiai ir valdžios institucijų reikalavimai. Tarpinės finansinės ataskaitos sudaromos vadovaujantis 29 VAS „Tarpinė finansinė atskaitomybė“, kuriame nurodyta, kada reikia rengti tokias ataskaitas (žr. 4 pav.), nors kiekviena įmonė gali nuspręsti individualiai. Pasak Ivanauskienės (2006), „įmonės gali rengti įvairaus periodiškumo finansinės atskaitomybės formas, nes tai palengvina mokesčių mokėjimo valstybei terminų laikymąsi ir tolimesnį finansinių ataskaitų sudarymą. Pasibaigus kiekvienam ketvirčiui, atsiskaitoma ne už vieną ketvirtį, bet už visus ketvirčius, praėjusius nuo kalendorinių metų pradžios, didėjimo tvarka“ (p. 281).

Pabrėžtina, kad sudarant finansines ataskaitas labai dažnai, t.y. kas savaitę, mėnesį, būtina nepažeisti optimalumo principo. Įmonė parengusi periodines, gali rengti ir neperiodines ataskaitas, kurios reikalingos teismams, bankams ir kitais nenumatytais atvejais, tačiau, tai priklauso nuo konkrečios įmonės veiklos srities ir noro atskleisti finansinių ataskaitų duomenis.

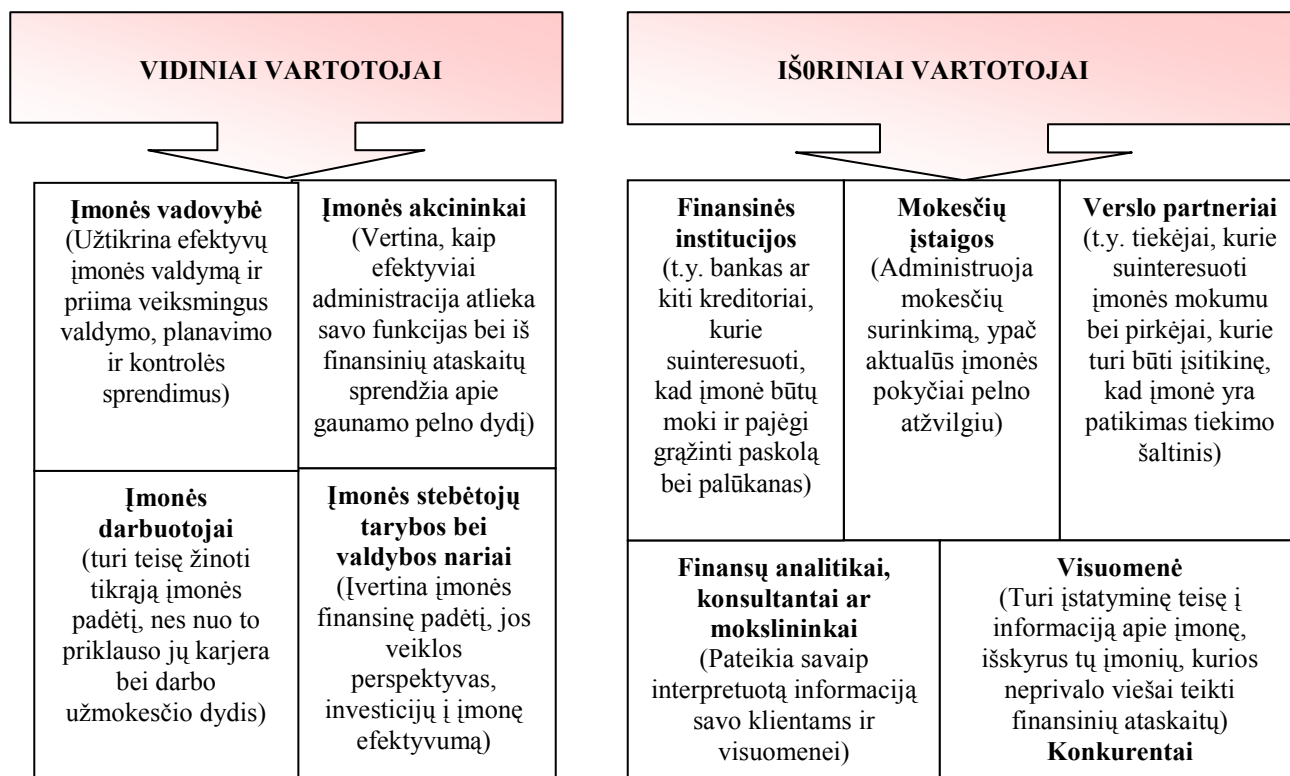

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 29 VAS, 2010

4 pav. Tarpinių finansinių ataskaitų sudarymo atvejai

Darbo autorės nuomone, informacijos vartotojai yra labiausiai suinteresuoti, kad finansinių ataskaitų sudarymo periodai būtų trumpesni ir jie galėtų informaciją apie įmonės veiklą gauti dažniau. Tačiau, kaip buvo minėta, dažniausiai įmonėse yra sudaromos tik metinės finansinės ataskaitos, o dėl palyginti didelių sąnaudų išsamias finansines ataskaitas įmonės gali parengti ne dažniau kaip kartą per metus, kadangi vidutinio dydžio įmonėje tai užtrunka keletą mėnesių. Tačiau įmonės, kuriose apskaita kompiuterizuota, vidaus vartotojams gali parengti ir labai sutrumpintas mėnesines ar net savaitines (dekadines) finansines ataskaitas (Bukevičius, Žaptorius, 2008, p. 160). Deveikis (2006), nagrinėdamas tarpinių finansinių ataskaitų rengimo ypatumus, teigia: „Kadangi daugelio įmonių veikla yra beveik nenutrūkstama, jos skaidymas į ataskaitinius laikotarpius visada yra dirbtinis <...> Jei įmonės veikla yra bent kiek netolygi, jai kils tokia problema kaip pajamų ir sąnaudų pripažinimas tarpiniu laikotarpiu“ (p. 3). Pagal pateiktą autoriaus nuomonę galima daryti išvadą, kad kuo dažnesni ataskaitinio laikotarpio skaidymai, tuo sudėtingiau teisingai įvertinti ir perteikti veiklos rezultatus, todėl atsiranda poreikis atlikti daugiau koregavimų arba susitaikyti su netikslumais.

Taigi, finansinės ataskaitos turi pateikti kuo tikslesnius ir teisingesnius duomenis apie įmonės veiklą, nes ataskaitose nurodoma informacija yra pateikiama viešai įvairiems vartotojams. Viešojo intereso įmonių (bankų, draudimo ir panašių įmonių) skelbiamų metinių finansinių ataskaitų informacija yra prieinama visoms vartotojų grupėms, o įmonės, kurioms viešas finansinių ataskaitų teikimas nėra privalomas, finansinių ataskaitų skelbiamą informaciją išskiria į dvi grupes, t.y. skirtą įmonių vidaus ir išorės vartotojų grupėms (žr. 5 pav.).

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Bukevičių; Žaptorių; Burkšaitienę, 2008

5 pav. Finansinių ataskaitų informacijos vartotojai

Mackevičius (2004) atsižvelgdamas į informacijos vartotojų buvimo vietą, tikslus ir interesus, be vidinių ir išorinių vartotojų grupių, išskiria trečią grupę - Vyriausybę ir jos institucijas. Zinkevičienė ir Rudziokienė (2004), nagrinėdamos įmonės finansinės atskaitomybės sistemą lemiančius veiksnius, išskiria užsienio literatūroje dažniausiai įvardijamus finansinių ataskaitų vidaus ir išorės vartotojus, t.y. darbuotojus, akcininkus (savininkus), pirkėjus, tiekėjus, valdžios institucijas, masinės informacijos priemones bei visą bendruomenę.

Thomsett (2007) teigia, kad šių dienų finansinės atskaitos yra neinformatyvios vartotojams, ypač potencialiems investuotojams. Jos sudaromos tik pagal techninius nurodymus, atskleidžiant tik būtiniausią informaciją, kuri dažnai būna sunkiai suprantama. Pasak autoriaus, finansinėse ataskaitose neverta ieškoti duomenų skaidrumo, nes įmonė nesuinteresuota pateikti tik to, kas svarbiausia finansinių ataskaitų informacijos vartotojams. Be to, vartotojai pateiktą informaciją gali suprasti ir interpretuoti savaip.

Gowthorpe (2005) į finansinių ataskaitų informacijos pateikimą, vartotojų požiūriu, taip pat žvelgia priešiška. Jos manymu, dažniausiai įmonių vadovai viešai skelbdami metines ataskaitas ne tik atlieka pareigą informuoti vartotojus apie savo finansinę būklę, bet pagrindinė priežastis yra kur kas artimesnė konkrečios įmonės išsikeltiems tikslams, t.y. atskleisti tik gerąsias įmonės puses, siekiant pritraukti potencialių investuotojų. Taigi, reikėtų pripažinti, kad finansinės atskaitos nėra vien tik

pagalbinės priemonės išorinių vartotojų supratimui didinti, jos ne visada atskleidžia išsamią bei tikrą įmonės finansinę būklę ir veiklos rezultatus. Jos dažnai formuojamos tik įvaizdžio gerinimui, o norint jas gerai perprasti, reikia išsamiai ir nuodugniai jas analizuoti.

Vis dėl to, Kalčinskas (2010) pabrėžia - reikia stengtis, kad įmonių finansinių ataskaitų rinkiniai atspindėtų tikrą ir teisingą įmonių veiklos būklę, tačiau pripažįsta, kad tai yra tik siekiamybė, nes nei vienos įmonės finansinių ataskaitų rinkiniai neatspindi tokios jų būklės. Pasak autoriaus, „gražesnis rezultatų atspindėjimas finansinėse ataskaitose toleruotinas ir priimtinas dalykas, žinoma, kol nepažeidžia galiojančių teisės aktų. Užsienio šalyse stipriai išplėtoti kūrybinės apskaitos klausimai, nes tai normali dabartinės konkurencijos laisvojoje rinkoje sąlyga, tik Lietuvoje ši tema vis dar nauja ir daugeliui nesuprantama“ (p. 3).

Svarbiausia įmonei neparodyti blogesnių nei iš tikrųjų savo veiklos rezultatų, nes tai labai aktualu norint pritraukti perspektyvių investuotojų, siekiant įgyti verslo partnerių pasitikėjimą, siekiant gauti kreditą bei pagrindžiant kredito gražinimo galimybę. Galima teigti, kad įmonių finansine būkle rūpinasi ne tik vidaus vartotojai, bet jei tik yra galimybė, didelis susidomėjimas yra iš įvairių išorės vartotojų. Pabrėžtina, kad norint tinkamai suprasti finansinių ataskaitų rodiklius, privalu išmanyti daugybę veiksnių, kurie padeda įvertinti ne tik finansinius įmonės veiklos rezultatus per praėjusį laikotarpį, bet ir numatyti būsimą įmonės finansinę būklę, pinigų srautų procesus ir pan.

Bagdžiūnienė (2005) net išskiria svarbiausius apribojimus, su kuriais gali susidurti vartotojai, nagrinėdami finansines ataskaitas:

- *Piniginis įvertinimas. Finansinėse ataskaitose rodoma visa informacija, išreikšta pinigais. Deja, pinigais negalima išreikšti pvz., personalo patirties, kvalifikacijos ir pan., o tai turi reikšmingą įtaką visai įmonės tolimesnei veiklai;*
- *Supaprastinimas ir nelankstumas. Visi finansinių metų įvykiai ir ūkinės operacijos gali būti parodytos tik labai apibendrintose finansinėse ataskaitose;*
- *Subjektyvizmas. Finansinių ataskaitų informacija detalizuota pagal kiekvieno jas sudariusio buhalterio nuomonę, o tai dažniausiai nesutampa su informacijos vartotojo nuomone;*
- *Skirtingi finansinės atskaitomybės sudarymo principai. Negalima lyginti finansinių ataskaitų, kurios sudarytos laikantis skirtingų principų, todėl pirmiausiai reikia pasitikrinti ir įsitikinti ar nebuvo per analizuojamą laikotarpį keisti šie principai ir apskritai, ar nebuvo pakoreguota įmonės apskaitos politika (p. 20-21).*

Burkšaitienė (2008) taip pat aiškiai nurodo keletą rimtų, viešai skelbiamų finansinių ataskaitų trūkumų:

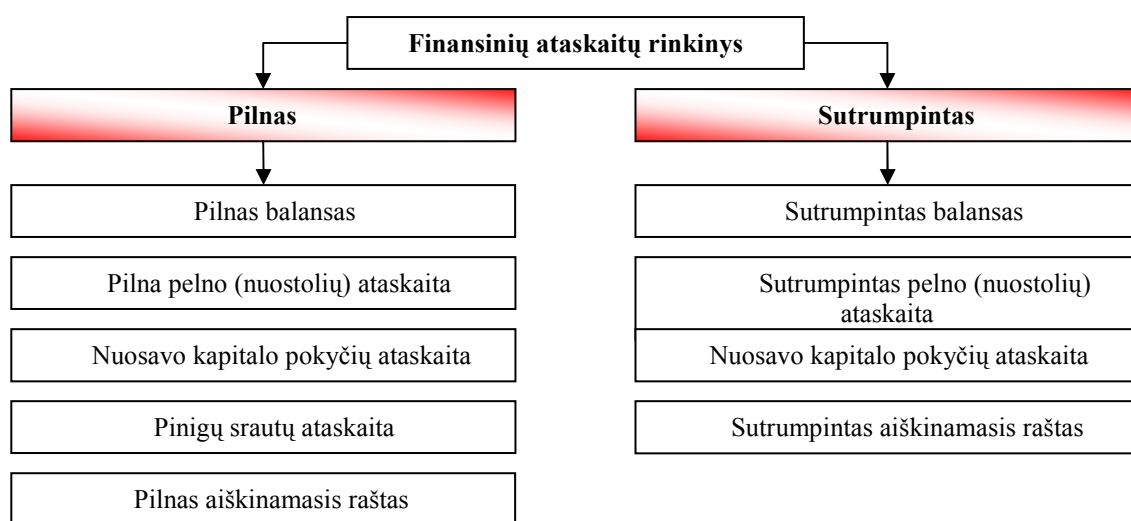
- *Jų skelbimo momentu jose pateikta informacija labai dažnai jau būna pasenusi, be to, ataskaitos neatspindi infliacijos poveikio finansinei įmonės būklei;*
- *Jos audituojamos neišsamiai, o tikrai tiek, kiek to reikalauja įmonės įstatai, todėl auditas nėra*

ataskaitų teisingumo garantija;

- *Nepaisant to, kad apskaitos įstatymai ir standartai yra labai detalūs, kartais jie palieka apskaitos metodikos pasirinkimo laisvę ir neapėmia visų finansinių operacijų, pasitaikančių versle, rūšių (p. 123-123).*

Darbo autorė pritaria, kad finansinių ataskaitų vartotojai nagrinėdami viešai pateiktas ataskaitas susiduria su daugeliu problemų, kurios kartais gali būti visiškai nepastebimos. Tokiu būdu gresia netinkamas informacijos suvokimas ir interpretavimas bei netinkamas tolimesnių sprendimų priėmimas. Kiekvienas vartotojas turi realiai įvertinti įmonių pateikiamas finansines ataskaitas ir nedaryti išvadų, kol nuodugnai neįvertinamas visas finansinių ataskaitų rinkinys. Nereikia pamiršti, kad net ir daugelis autorių nurodo informacijos, kuri pateikiama finansinėse ataskaitose, neapibrėžtumą, t.y. informacija dažniau yra pagrįsta apytikriais, o ne tiksliais matavimais, todėl negalima garantuoti, kad finansinių ataskaitų informacija absoliučiai atitinka įmonės veiklos padėtį.

Tikslinga išskirti, kad viena svarbiausių finansinės atskaitomybės klasifikacijų yra pagal apimtį, t.y. rengiamas pilnas arba sutrumpintas finansinių ataskaitų rinkinys. Ši klasifikacija leidžia susipažinti su finansinių ataskaitų rinkinio sudėtimi, todėl svarbu galutinai suvokti bendrą finansinių ataskaitų apibrėžimą, kuriuo vadovaujantis toliau bus nagrinėjamas finansinių ataskaitų sudarymas ir pateikimas. Taigi, finansinės ataskaitos - tai dokumentų rinkinys, kuriame pateikiama teisinga apskaitinė informacija, apibūdinanti įmonės finansinę būklę tam tikrai datai. Be jų neįsivaizduojamas ataskaitinio laikotarpio užbaigimas bei naujo veiklos etapo pradėjimas. Finansinių ataskaitų rinkinio forma priklauso nuo įmonės dydžio. Lietuvoje sutrumpintą finansinių ataskaitų rinkinį gali sudaryti mažos įmonės, nedarančios didesnės įtakos šalies ūkiui ir jų savininkai į tokias įmones būna investavę santykinai nedidelį turtą. Finansinių ataskaitų rinkinio sudėtis atskleista 6 paveiksle.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 1 VAS, 2011

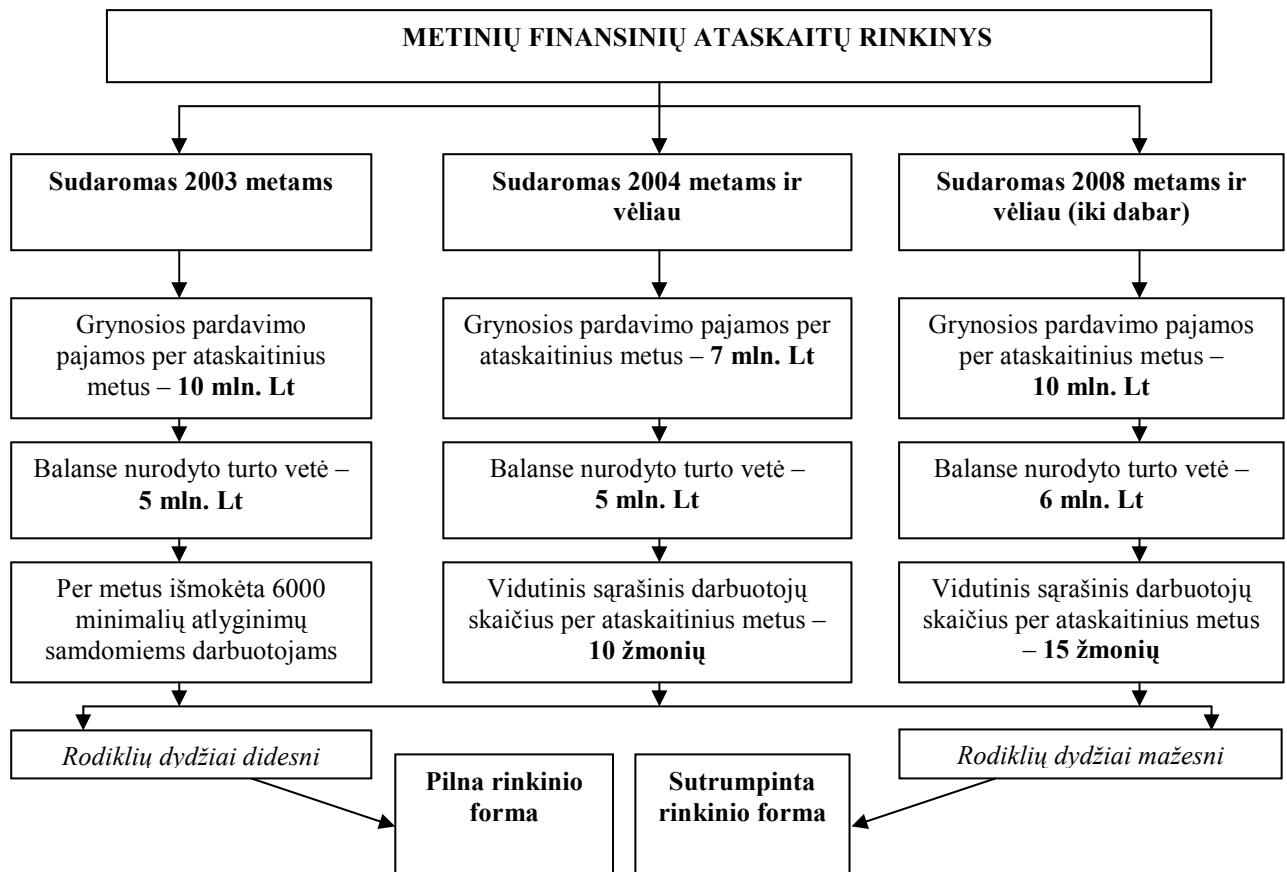
Būtent kiekviena ataskaita atskirai parodo tam tikrą įmonės veiklos būklę. Todėl nagrinėjant finansinių ataskaitų sudarymo sistemą, aktualu įvertinti kiekvienos finansinės ataskaitos sudarymo ypatybes, jų aktualiausius bruožus. Privalu nepamiršti, kad kiekvienos įmonės veikla yra specifinė ir ataskaitų formos gali būti skirtingos lyginant su pavyzdinėmis, kurios nurodytos standartuose.

Dovidaitė (2009) prieštarauja 6 pav. pateiktoms sąvokoms, nes, pasak autorės, nėra sutrumpinto ar nesutrumpinto finansinių ataskaitų rinkinio, yra tik sutrumpintos arba nesutrumpintos pačios finansinės ataskaitos. Tai reiškia, kad įmonė, turėdama teisę sudaryti sutrumpintas ataskaitas, sprendžia pati, kokios formos ataskaitos sudarys jos finansinių ataskaitų rinkinį, tik būtinai tai turi būti numatyta įmonės apskaitos politikoje.

Prieštaravimas pilnai finansinių ataskaitų rinkinio formai kyla, kai finansinės ataskaitos teikiamos per elektroninio deklaravimo sistemą. Sargautienė (2007) pastebi, kad atsiradus tokiems finansinių ataskaitų elektroniniams rinkiniams kaip pilno finansinio ataskaitų rinkinio, valstybės ir savivaldybės įmonių finansinių ataskaitų rinkinio, žemės ūkio įmonių pilnas finansinių ataskaitų rinkinys, juose nesudaroma pinigų srautų ataskaita. Todėl iškyla klausimas, ar siūlant pilnos formos finansinių ataskaitų rinkinį be vienos pagrindinės ataskaitos, kuri yra pagrindinis požymis pilno finansinių ataskaitų rinkinio, nepažeidžiami įstatymai? Apskaitos ekspertai tvirtina, kad įstatymams nenusižengiama ir atkreipė dėmesį į tai, kad LR ĮFAĮ nenustato finansinės atskaitomybės ataskaitų elektroninio formato rinkinių pateikimo tvarkos.

Lietuvos Respublikos Finansinės atskaitomybės įstatymas (2008) nurodo, kad sutrumpintas finansines ataskaitas leidžiama sudaryti tik toms įmonėms, kurių ne mažiau kaip du rodikliai paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną neviršija šių dydžių dvejus metus iš eilės, įskaitant ataskaitinius metus. Pagal ĮFAĮ įmonės, kurios atitinka 7 pav. nurodytus rodiklius ir turinčios teisę sudaryti trumpas metines finansines ataskaitas, savo nuožiūra arba prireikus, jos gali rengti ir pilną finansinių ataskaitų rinkinį. Paveiksle atsispindi, kaip rodiklių dydžiai keitėsi skirtingu periodu, priklausant nuo ekonominės šalies situacijos (žr. 7 pav.).

Grynųjų pardavimų pajamų rodiklio dydis nuo 2008 m., kai prasidėjo ekonominė krizė, sugrįžo į tą patį lygį, koks buvo prieš įstojant į ES, kai šalis dar nebuvo integruota į tarptautinę erdvę. Balanse nurodyto turto vertės rodiklis bei vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius nuo 2008 m. buvo padidintas, todėl įmonių skaičius, kurios gali rengti sutrumpintas finansines ataskaitas, turėjo padidėti. Tik žinoma, visada išlieka tikimybė, kad norint supaprastinti finansinių ataskaitų rinkinio sudarymo procesą, yra bandoma nuslėpti ir sumažinti esamus rodiklius. Darbo autorės nuomone, taip pat kyla neaiškumų, kokią atskaitomybės formą sudaryti, kai bent vienas ar abu įmonės rodikliai yra lygūs nustatytiems rodikliams. Vadinasi, yra sudarytos pakankamai didelės galimybės pasirinkti finansinės atskaitomybės formą pagal pageidaujama įmonės poreikį.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal LR Finansinės atskaitomybės įstatymą 2001; 2008

7 pav. Metinių finansinių ataskaitų rinkinio formos pasirinkimas 2003 – 2011 metų laikotarpiu

Kaip ir įgyjant teisę rengti sutrumpintas finansines ataskaitas, taip ir ją prarandant, galioja dvejų metų laikotarpis. Kitaip tariant, įmonė praranda teisę sudaryti sutrumpintas finansines ataskaitas tada, kai ne mažiau kaip du įmonės rodikliai paskutinę finansinių metų dieną viršija nurodytus dydžius dvejus iš eilės finansinius metus, įskaitant ataskaitinius finansinius metus (Dovidaitė, 2009). Apskritai, sutrumpintame finansinių ataskaitų rinkinyje yra pateikiami tik pagrindiniai duomenys apie veiklos rezultatus, įmonės turimą turtą bei išsipareigojimus. Aiškinamajame rašte taip pat nurodoma žymiai mažiau informacijos apie įmonės apskaitos politiką, nei tai privaloma didelio kapitalo įmonėms.

Apibendrinant finansinių ataskaitų rinkinio sudėtį, galima palyginti Lietuvą su kitomis šalimis, kurios sudaro panašios sudėties finansines ataskaitas (žr. 2 lentelę).

Daugelyje Europos šalių, atsižvelgiant į įvairius teisės aktus, apskaitos standartus, bendruosius apskaitos principus bei įmonės rūšį, yra nustatoma kokias finansines ataskaitas sudaryti. Pinigų srautų ataskaitos rengimas beveik visose 2 lentelėje paminėtose šalyse yra neprivalomas, tačiau Olandijoje pagal galiojančius įstatymus rekomenduojama šią ataskaitą sudaryti visoms šalies įmonėms, nepriklausomai nuo jos dydžio ar teisinės formos (Choi, Meek, 2008). Lietuvoje kaip ir Prancūzijoje, Vokietijoje bei Čekijoje pinigų srautų ataskaitos teikimas nėra privalomas, išskyrus dideles bei konsoliduotą finansinę atskaitomybę rengiančias įmones.

2 lentelė. Europos šalių finansinių ataskaitų rinkinys ir jo sudarymo bei pateikimo tvarką nustatantys reikalavimai

Šalys	<i>Finansinių ataskaitų rinkinys</i>		Finansinių ataskaitų rinkinio skelbimo pobūdis	Finansinių ataskaitų sudarymo ir pateikimo tvarka
	Pagrindinės ataskaitų formos	Papildomų ataskaitų formos		
Lietuva	Balansas; Pelno (nuostolių) ataskaita; Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita; Aiškinamasis raštas.	Pinigų srautų ataskaita	Finansinių ataskaitų rinkinį teikia įvairių juridinių formų įmonės (išsamesnė informacija 5 lentelėje); Informacija skelbiama viešai.	Europos Sąjungos direktyvos; Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai (angl. IFRS); Verslo apskaitos standartai; Bendrieji apskaitos principai.
Prancūzija	Balansas; Pajamų ataskaita; Aiškinamasis raštas.	Įmonės bankroto prevencijos ataskaitos; Socialinė ataskaita; Pinigų srautų ataskaita.	Finansinių ataskaitų rinkinį teikia visų juridinių formų įmonės; Informacija skelbiama viešai	Europos Sąjungos direktyvos; Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai (angl. IFRS); Nacionaliniai apskaitos standartai; Bendrieji apskaitos principai.
Vokietija	Balansas; Pajamų ataskaita; Aiškinamasis raštas.	Pinigų srautų ataskaita	Finansinių ataskaitų rinkinį teikia visų juridinių formų įmonės; Informacija skelbiama viešai.	Europos Sąjungos direktyvos; Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai (angl. IFRS); Vokietijos apskaitos standartai; Bendrieji apskaitos principai
Čekija	Balansas; Pelno (nuostolio) ataskaita; Aiškinamasis raštas.	Pinigų srautų ataskaita	Finansinių ataskaitų rinkinį teikia visų juridinių formų įmonės; Informacija skelbiama viešai.	Europos Sąjungos direktyvos; Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai (angl. IFRS); Čekijos apskaitos standartai; Bendrieji apskaitos principai.
Olandija	Balansas; Pajamų ataskaita; Aiškinamasis raštas.	Pinigų srautų ataskaita	Finansinių ataskaitų rinkinį teikia visų juridinių formų įmonės; Informacija skelbiama viešai.	Europos Sąjungos direktyvos; Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai (angl. IFRS); Olandijos apskaitos standartai; Bendrieji apskaitos principai.
Didžioji Britanija	Pelno (nuostolių) ataskaita; Balansas; Pinigų srautų ataskaita; Pajamų ir netekimų pripažinimo ataskaita; Apskaitos politikos ataskaita; Finansinės atskaitomybės paaiškinimai.	–	Finansinių ataskaitų rinkinį teikia visų juridinių formų įmonės; Informacija skelbiama viešai.	Europos Sąjungos direktyvos; Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai (angl. IFRS); Didžiosios Britanijos apskaitos standartai; Bendrieji apskaitos principai.

Šimkūnaitė (2010) teigia, kad europietiško finansinių ataskaitų rinkinio modelio bruožai yra detalūs apskaitos įstatymai, komerciniai kodeksai, ataskaitų schemas ir panašios teisinės priemonės, kurie yra privalomi bet kokiam verslui, nepriklausomai nuo jo juridinio statuso.

Darbo autorė sutinka, kad įvairios teisinės normos yra privalomos kiekvienai įmonei, tačiau reikia pabrėžti, kad kiekvienos šalies įmonėms yra sudaromos pakankamos teisės į laisvą pasirinkimą, kuriuo reglamentu vadovautis dažniausiai ir kuris padeda tiksliau atskleisti specifinės įmonės veiklos teisingus rodiklius. Todėl netikslinga teigti, kad visose šalyse įmonės sudarydamos finansines

ataskaitas remiasi tik nurodytais reglamentais be jokių išimčių.

Akcentuotina, kad nagrinėjant ne ES šalių finansinių ataskaitų rinkinio sudėtį, išvelgiama keletas skirtumų, kaip pvz., Krivka (2011) išskiria, kad Japonijoje sudarant finansines ataskaitas didelė atsakomybė tenka valdymo ir rinkodaros specialistams. Taip pat nurodo pagrindines finansines ataskaitas, kurias turi parengti akcinės bendrovės, t.y. balansą, pelno (nuostolių) ataskaitą, verslo ataskaitą, pasiūlymus dėl nepaskirstyto pelno bei pagalbinį kompanijos veiklos planą.

Galima susidaryti nuomonę, kad didelis dėmesys koncentruojamas į įmonės vidaus aplinką, svarbiausias įmonės vidines problemas, vidaus kontrolės efektyvumą, tolimesnės veiklos detalių planavimą, tvarią bei perspektyvią plėtrą ir pan.

Apibendrinant galima teigti, kad kiekvienoje šalyje yra atitinkami ir saviti teisės reglamentai, kurių būtina laikytis sudarant finansinių ataskaitų rinkinį. Jo sudėtis ES šalyse yra panaši, todėl drįstu teigti, kad reglamentų suvienodinimas iš dalies yra pasiektas ir skirtingų šalių įmonių parengtos finansinės ataskaitos tarpusavyje gali būti sulyginamos. Žinoma, kiekviena šalis turi teisę nusistatyti nacionalinius reglamentus, tačiau jų pagrindimas taip pat remiasi užsienio patirtimi. Taip pat pabrėžtina, kad finansinės atskaitomybės klasifikavimas yra reikšmingas ir svarbus vartotojų požiūriu, nes šio klasifikavimo dėka, informacijos vartotojams lengviau gauti tinkamą informaciją, kuri reikalinga įvairiems sprendimams priimti. Šio klasifikavimo pagalba yra aiškiau suvokiama metinių finansinių ataskaitų rengimo esmė, tikslas ir kiti svarbūs aspektai, kurie reikalingi tiek įmonės darbuotojams, tiek išoriniams finansinių ataskaitų informacijos vartotojams.

1.3. Finansinių ataskaitų sudarymo sistemos bendrieji principai ir reikalavimai

Siekiant pagrindinio finansinių ataskaitų tikslo – patenkinti informacijos vartotojų poreikius gauti teisingą informaciją apie įmonės būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus – informacija finansinėse ataskaitose turi būti pateikiama vadovaujantis tam tikrais reikalavimais, kurie aiškiai išskirti įmonių finansinės atskaitomybės įstatyme bei 1 VAS „Finansinė atskaitomybė“. 1 VAS 25 punkte nurodoma, kad VAS gali būti nesilaikoma, jeigu tokiu būdu finansinėse ataskaitose pateikti duomenys geriau parodytų įmonės finansinę būklę ir jos veiklos rezultatus. Tai leidžia daryti ir ĮFAĮ 14 straipsnis, kuriame teigiama, kad ūkinės operacijos ir ūkiniai įvykiai į apskaitą įtraukiami pagal jų turinį ir ekonominę prasmę, o ne tik pagal jų juridinę formą. Jeigu teisingi duomenys finansinėse ataskaitose pateikiami tik laikantis pasirinktų standartų, įmonė privalu betarpiškai jų laikytis. Būtent finansinių ataskaitų rinkinio rengimo ir pateikimo tvarką, sudėtį bei bendruosius ataskaitų turinio reikalavimus nustato ne tik 1 VAS „Finansinė atskaitomybė“, bet ir 2 *priede* pateikti pagrindiniai VAS.

Nustatyta, jeigu VAS nereglamentuoja kokių nors ūkinių įvykių ar operacijų apskaitos, įmonė pati turi nustatyti tokių operacijų apskaitos tvarką, pagal:

- Analogiškų ūkinių operacijų apskaitos tvarką, nustatytą kituose standartuose;

- Bendruosius apskaitos principus ir kitas 1 VAS nuostatas, jei nėra analogiškų operacijų pavyzdžių ir kitų standartų nuostatos negali būti taikomos;
- TFAS pateiktus tokių ūkinių operacijų apskaitos principus;
- Įmonės taikomą apskaitos politiką (VAS, 2011).

Todėl galima pabrėžti, kad įmonės finansinės ataskaitos turi būti sudaromos vadovaujantis ne tik finansinės atskaitomybės sudarymą reglamentuojančiais įstatymais, VAS ir TAS, bet taip pat bendraisiais apskaitos principais ir konkrečios įmonės apskaitos politika (Kanapickienė; Rudžionienė; Jefimovas, 2008).

7 VAS (2010) nurodyta, kad apskaitos politika – tai konkretūs principai, taisyklės ir praktika, kurios įmonė laikosi tvarkydama apskaitą, rengdama ir skelbdama finansines ataskaitas. Pasak Mackevičiaus (2009), nors įmonių laisvė, pasirenkant apskaitos politiką, ribojama VAS, TAS, mokesčių įstatymais ir kitais reglamentuojančiais dokumentais, tačiau iš reglamentuose nurodytų apskaitos procedūrų ir metodų, įmonė gali pasirinkti sau priimtinausius ir tinkamiausius, kad finansinėse ataskaitose pateikiami rodikliai patikimai parodytų finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus.

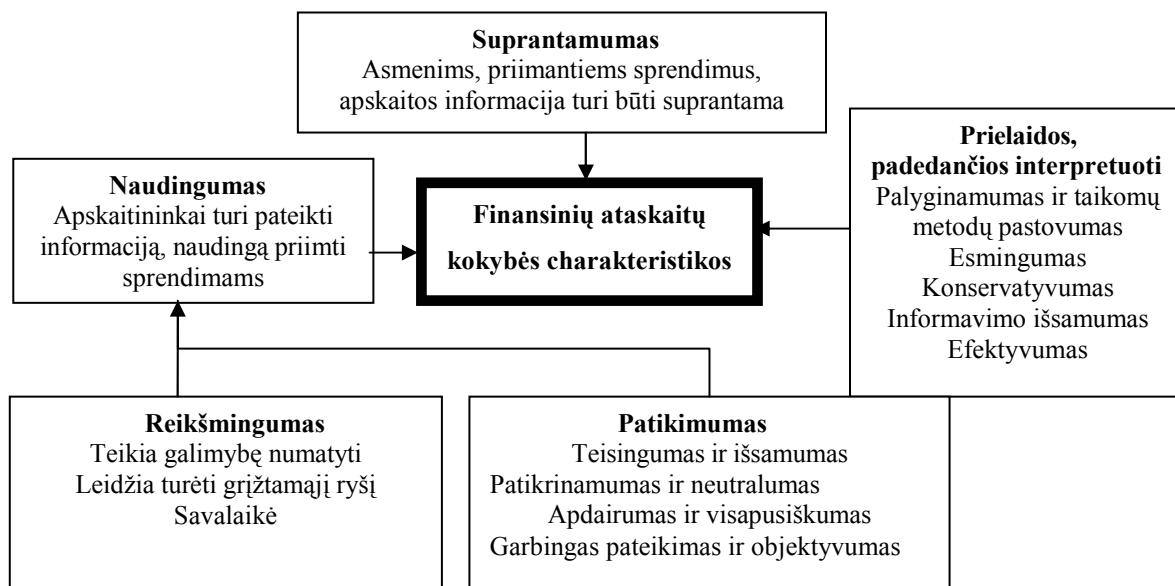
Tačiau, tiek numatant apskaitos politiką, tiek sudarant metines finansines ataskaitas, būtina atsižvelgti į kokybines finansinių ataskaitų informacijos savybes. Šios savybės apsprendžia finansinių ataskaitų vertingumą vartotojams, nes tik vertinga informacija yra naudinga veiklai. Mokslinėje literatūroje ir norminiuose aktuose pateikiamas skirtingas finansinių ataskaitų rinkinio kokybinių savybių skaičius ir jų įvardijimas, nors pagrindines keturias charakteristikas, kurias turi atitikti informacija, išskiria daugelis autorių.

Finansinėse ataskaitose reikia pateikti tokią informaciją, kuri atitiktų tokias savybes: suprantamumą, naudingumą, reikšmingumą ir patikimumą (Burkšaitienė, 2008), t.y. finansinės atskaitomybės ataskaitose informacija turi būti pateikiama aiškiai ir suprantamai, kad informacijos vartotojai galėtų priimti tinkamus sprendimus, o patys duomenys turi būti neutralūs, susieti ir reikšmingi, kad suteiktų teisingą bei patikimą informaciją apie įmonės finansinę būklę, turtą, nuosavą kapitalą, įsipareigojimus, veiklos rezultatus bei pinigų srautus, nes reikšmingos informacijos nepateikimas ar neatskleidimas gali turėti įtakos finansinių ataskaitų rinkinio informacijos vartotojų priimamiems sprendimams (1 VAS, 2010).

Tam, kad finansinėse ataskaitose pateikiama informacija būtų dar lengviau interpretuojama ir suprantamesnė vartotojams yra taikomos visuotinai pripažintos prielaidos skirtos apskaitai tvarkyti ir finansinių ataskaitų rinkiniui sudaryti. Visos išvardintos prielaidos ir charakteristikos pavaizduotos 8 paveiksle. Žinoma, daugelis autorių akcentuoja pagrindines informacijos kokybės charakteristikas, tačiau išskiria ir papildomas savybes, kurias apibendrinus ir padarius tinkamas išvadas, finansinėse ataskaitose pateikiama informacija visada būtų nuosekli, kokybiška ir begalo svarbi priimamiems

sprendimams. Būtent Stoner, Freeman, Gilbert (1999) nurodo, kad informacija turi atitikti tokius kriterijus kaip kokybę, pateikimą laiku, kiekybę bei tinkamumą valdymui, o Mackevičius (2009) prie pagrindinių keturių dar išskirtinai pabrėžia operatyvumo bei pakankamumo savybes.

Vaičiulis (2007) nori atkreipti dėmesį, kad bendrovės, kurios nori sukurti patikimos kompanijos įvaizdį, be nurodytų charakteristikų, taip pat turėtų vadovautis atvirumo politika, kad jomis labiau pasitikėtų tiek bankai, tiek būsimi investuotojai, žinoma nepažeidžiant konfidencialumo principo.

Šaltinis: Burkšaitienė, 2008, p. 109

8 pav. Finansinių ataskaitų kokybės charakteristikos

VAS prie nurodytų keturių svarbiausių principų, paminėti taip pat vientisumo, teisingumo, aiškumo, neutralumo, palyginamumo bei verslo apskaitos standartų reikalavimo atitikimo principai. Mažų ir vidutinių įmonių tarptautiniame finansinės atskaitomybės standarte taip pat išryškintos prieš tai nurodytos charakteristikos bei kiti finansinėse ataskaitose pateikiamos informacijos kokybės požymiai: svarbumas ir pateikimas laiku; turinio viršenybė prieš formą (atsižvelgiama ne tik į teisinę formą, bet ir į esmę); apdairumas (padeda išvengti šališkumo); išsamumas; naudos ir išlaidų pusiausvyra (informacijos duodama nauda turi būti didesnė už pateikimo išlaidas) bei kokybės charakteristikų pusiausvyra.

Pagal savo reikšmę 8 paveiksle nurodytos prielaidos labai panašios į apskaitai tvarkyti ir metiniam finansinių ataskaitų rinkiniui sudaryti skirtus bendruosius apskaitos principus. Pagal 1 VAS yra išskiriama 10 bendrųjų apskaitos principų, kurių privalu laikytis ne tik tvarkant ūkines operacijas ir įvykius, bet taip sudarant metines finansines ataskaitas (žr. 3 priedą).

Jeigu nesilaikoma reikalavimų bei bendrų principų, kai sudaromos finansinės ataskaitos, tada galima teigti, kad įmonė savaip interpretuodama, bando klastoti finansinius duomenis, siekdama gerovės tik įmonei, neatsižvelgiant į kitus suinteresuotus asmenis, kurie domisi įmonės veikla.

Pagrindinės finansinių ataskaitų klastojimo priežastys gali būti įvairios. Lakis (2008) pirmiausiai išskiria du esminius klastojimo tikslus, t.y. siekimas parodyti, kad padėtis yra geresnė negu ištikrųjų arba siekiama parodyti, kad padėtis yra blogesnė negu ištikrųjų. Pagrindiniai motyvai, kodėl siekiama šių tikslų yra: artėjant finansinei įmonės krizei, siekiant nuslėpti klaidingų sprendimų neigiamus padarinius, kai vadovų alga priklauso nuo įmonės veiklos rezultatų, kai vadovai ar akcininkai ketina parduoti savo akcijas, siekiant gauti finansinę paramą, nenorint padidinti atlyginimų ar išmokėti dividendų.

Būtina pabrėžti, kad įmonių apskaita ir finansinių ataskaitų rinkinys turėtų būti tvarkomi ir sudaromi vadovaujantis visais paminėtais finansinių ataskaitų sudarymo principais, metodais ir taisyklėmis, įvairiomis įmonių apskaitos procedūromis ir metodikomis, kurios būtų pasirenkamos iš alternatyvų, pateikiamų VAS, TAS bei įmonių apskaitos politikoje, o finansinėse ataskaitose pateikiama informacija turėtų atitikti visus kokybės reikalavimus. Tik teisingi ir patikimi finansinių ataskaitų duomenys padės išsiaiškinti įmonės potencialą, bendrus veiklos pokyčius, tikrą finansinę padėtį, atskleis esamus pasikeitimus ir nukrypimus nuo planinių rodiklių bei padės numatyti situacijas, kurios galėtų sukelti grėsmes tolimesnei veiklai.

Apibendrinimui galima išskirti pagrindines priežastis, kodėl įmonėse būtinas finansinių ataskaitų sudarymas. Pirmiausia, finansinės ataskaitos – tai įmonės priemonės visuomenės, investuotojų bei kitų vartotojų informavimui apie jiems rūpimus klausimus konkrečios įmonės atžvilgiu. Antra, be finansinių ataskaitų neįsivaizduojamas įmonės veiklos kontroliavimas, tai tarsi priemonės, kurios efektyviai užtikrina vidaus kontrolę, padeda ne tik išoriniams vartotojams, bet ir vidaus darbuotojams gauti susistemintą informaciją apie įmonės finansinę būklę ir veiklos rezultatus. Būtinas finansinių ataskaitų rengimas, vadovaujantis pasirinktais reglamentais, nusistatytais metodais, laikantis visų bendrų apskaitos bei finansinių ataskaitų kokybės principų, suteikia galimybę vertinti finansinių ataskaitų sudarymo sistemą bei ataskaitose pateiktų duomenų tikrumą, patikimumą.

2. FINANSINIŲ ATASKAITŲ SUDARYMO SISTEMOS METODIKA

2.1. Finansinių ataskaitų sudarymo procesas

Stambios įmonės veda finansinę apskaitą, kurios duomenų pagrindu rengia metinių finansinių ataskaitų rinkinį, paprastai skirtą gausiems ir tiesiogiai įmonės vadyboje nedalyvaujantiems akcininkams bei valdžios institucijoms. Įmonių savininkai tik iš tokių ataskaitų sužino apie įmonės finansinę būklę bei veiklos rezultatus. Be abejo, didesnėse įmonėse šalia finansinės, taip pat vedama ir vadybos bei išlaidų apskaita, skirta aprūpinti įmonės vadybos personalą būtina sprendimams priimti informacija. Pasak Kalčinsko (2009), priešinga situacija yra su mažom įmonėm, kurioms finansinių ataskaitų rinkinių tikrai nereikia. Absoliučiai daugumai nedidelių įmonių buhalterinę apskaitą reikėtų vesti tik taip, kad būtų įmanoma apskaičiuoti būtinus mokesčius, kuriuos privalu sumokėti į valstybės biudžetą ir taip, kad mažos įmonės turėtų ne išoriniams informacijoms vartotojams, bet pačios įmonės vadovų poreikiams tenkinti skirtą vadybos ir išlaidų apskaitą. Europos komisija netgi svarsto galimybę atleisti mažas įmones nuo finansinių ataskaitų rinkinių rengimo, jei jos atitiktų kuriuos nors du iš išvardytų kriterijų:

- darbuotojų skaičius mažesnis kaip 10;
- grynosios metinės pardavimų pajamos – ne didesnės kaip 3,45 mln. Lt;
- bendra turimo turto suma – ne didesnė kaip 1,75 mln. Lt (p. 23).

Žinoma, mažoms įmonėms tai būtų palengvinimas, ypač naujai susikūrusioms, kurios apie finansinių ataskaitų rengimo ypatumus veiklos pradžioje dažniausiai neišmano. Drįstu teigti, kad vidutinėms bei didelėms įmonėms ši koncepcija niekada nebus pritaikyta, nes finansinių ataskaitų sudarymo svarbumu ir būtinumu yra pagrįsta tolimesnė įmonės veikla.

Apskritai finansinėms ataskaitoms sudaryti yra naudojami visi buhalterinės apskaitos sistemos duomenys, t.y. finansinės apskaitos duomenys ir kai kuriais atvejais net ir valdymo apskaitos duomenys. „Sudarant finansines ataskaitas, apskaitos duomenys, atsispindintys žurnaluose, knygoose, žiniaraščiuose ir kituose apskaitos registruose, apibendrinami ir susistemunami tam tikru būdu, vadovaujantis bendraisiais apskaitos principais, tarptautiniais ir nacionaliniais verslo apskaitos standartais ar kitais norminiais aktais“ (Mackevičius, 2006, p. 53).

Akivaizdu, kad norint parengti metines finansines ataskaitas be klaidų, šis procesas negali būti atliktas labai greitai ir tuo pačiu kokybiškai. Rengimo procesas vyksta kasdien, ištisus metus, nes iki finansinių ataskaitų sudarymo, į įmonės apskaitą privaloma įtraukti visas ataskaitinio laikotarpio ūkinės operacijas ir įvykius. Be to, ataskaitinių finansinių metų pradžios finansinių ataskaitų straipsnių sumos turi sutapti su praėjusių finansinių metų pabaigos finansinių ataskaitų atitinkamų straipsnių sumomis. 1 VAS (2010) nurodyta, kad finansinės ataskaitos turi būti sudaromos pagal paskutinės

ataskaitinio laikotarpio dienos duomenis, nes vėliau įvykusios ūkinės operacijos ir ūkiniai įvykiai įtraukiami į apskaitą bei parodomi jau kito ataskaitinio laikotarpio finansinėse ataskaitose.

Kalčinskas (2007), Mačernienė (2008), Valužis (2002), Bagdžiūnienė (2005), Navikienė (2011) ir kt. autoriai pabrėžia, kad kiekvienų metų pabaigoje, prieš sudarant metines finansines ataskaitas, reikia atlikti būtinas apskaitos procedūras, kurios pagerina finansinių ataskaitų kokybę bei padeda surasti klaidas. Dažniausiai metų pabaigos darbai nusikelia į sekančių metų pradžią, bet tai nesumenkina jų svarbos. Prieš sudarant metines finansines ataskaitas pirmiausia svarbu peržiūrėti *įmonės apskaitos politiką*, t.y. įvertinti, ar per praėjusius ataskaitinius metus nesikeitė įmonės finansinės apskaitos vedimo ir tvarkymo bei finansinių ataskaitų sudarymo principai, metodai ir taisyklės. Pagal pastovumo principą reikia, kad įmonės, pasirinkusios apskaitos politiką, jos laikytųsi gana ilgą laiką, kad būtų galima palyginti įmonės skirtingų laikotarpių finansines ataskaitas. Toks palyginimas reikalingas, kad būtų galima matyti įmonės finansinės būklės, turto, pajamų, sąnaudų ir pinigų srautų keitimosi tendencijas. Apskaitos metodų, būdų, tvarkos pakeitimas laikomas apskaitos politikos keitimu, kuri gali būti keičiama:

- Dėl įstatymų ar kitų teisės aktų pakeitimo;
- Dėl verslo apskaitos standartų reikalavimų pakeitimo;
- Dėl to, kad atlikus pakeitimą bus teisingiau atskleista įmonės finansinė būklė ir veiklos rezultatai.

Kyla prieštaravimas tarp pastovumo principo ir norminių aktų nuolatinio keitimosi, dėl kurio turi būti keičiama įmonės apskaitos politika, nes priešingu atveju pateikta informacija finansinėse ataskaitose bus netiksli ir parengta nesivadovaujant teisiniais aktais. Tačiau, kaip tai suderinti su pastovumo principu ir ilgą laiką nekeisti apskaitos politikos, kad duomenys neprarastų palyginamumo svarbos. Tokių neatitikimų reikia vengti, todėl nuolatiniai įstatyminės bazės pokyčiai turi būti pagrįsti logika, siekiant neiškreipti finansinių rezultatų.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad duomenų grupavimo balanse ar kitose ataskaitose pakeitimas taip pat laikytinas apskaitos politikos pakeitimu ir turi būti registruojamas retrospektyviu būdu. Apskaitos politika turi būti atskleidžiama aiškinamajame rašte laikantis specialių reikalavimų, nes jos pasikeitimai aktualūs ir finansinių ataskaitų vartotojams. Būtina nurodyti, kokios svarbiausios nuostatos pakeistos, atskleidžiamos keitimo priežastys, parodomos sumos, kuriomis buvo koreguojami praėjusių ataskaitinių laikotarpių duomenys.

Daugelis autorių išskiria *sąskaitų plano peržvalgą ir jo papildymą* prieš sudarant finansines ataskaitas. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad nėra glaudaus ryšio tarp sąskaitų plano ir finansinių ataskaitų sudarymo, tačiau iš esmės rengiant sąskaitų planą būtina galvoti apie finansinių ataskaitų formas. Dėl ūkinių operacijų pasikeitimo ar dėl atsiradusio poreikio detalizuoti konkrečius straipsnius, sąskaitų planas turėtų būti papildytas, kad būtų tiksliau apibūdinta įmonės veiklos specifika bei būtų tiksliau

atskleisti duomenys finansinių ataskaitų rinkinyje. Navikienė (2011) teigia, kad „tinkamas sąskaitų planas jau yra pusė darbo, nes sąskaitų plano struktūra turi atitikti finansinių ataskaitų (balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitos) struktūrą“ (p. 5).

Darbo autorės nuomone, skirtingom gamybos ar kitokio verslo šakom reikalingi ir skirtingi sąskaitų planai, tačiau Valužis (2000) teigia, kad visose įmonėse yra tie patys apskaitos objektai ir nėra prasmės apsunkinti auditorių darbą papildomai. Nors yra patvirtintas pavyzdinis sąskaitų planas, kuriuo gali vadovautis visos įmonės, tačiau jis nėra privalomas. Tai tik rekomendacinio pobūdžio sąskaitų planas, taigi, kiekvienas turi teisę rinktis, ar susidaryti naują, atitinkantį įmonės veiklos pobūdį, ar pasinaudojus pavyzdiniu, jį pildyti ir tobulinti, kai įmonei prireikia.

Be abejo, neinventorizavus turto, nuosavybės bei išipareigojimų, negalima tikėtis, kad finansinės ataskaitos parodys teisingą vaizdą. Pasak Valužio (2000), *inventorizacija* yra sudėtinė visos apskaitos tvarkymo dalis, o jos rezultatai yra susieti su apskaita (užpajamavimu, nurašymu, t.y. su buhalterinių sąskaitų korespondencijomis ir jų fiksavimu apskaitos registruose ir atskaitomybėje). Atlikti kasmetinę viso turto ir išipareigojimų inventorizaciją privalo visos įmonės, rengiančios finansinių ataskaitų rinkinius pagal LR ĮFAĮ nuostatus. Įstatymo 15 straipsnyje nurodyta, kad apskaitos duomenys, kuriais remiantis sudaromos ataskaitos, pagrindžiami turto ir išipareigojimų inventorizavimo duomenimis. Tai reiškia, kad kiekviena finansinėse ataskaitose įrašyta suma turi būti faktiškai patikrinta – inventorizuota.

Laukaitienė (2010) pabrėžia, kad inventorizacija neturi būti tik formalus įstatymų reikalavimų įgyvendinimas, svarbu, kad inventorizacija būtų naudinga pačiai įmonei ir tolimesnei jos veiklai. „Inventorizacija – gera proga įvertinti faktinę turto būklę, nes ji yra efektyvi įmonės vidaus kontrolės priemonė“ (p. 4). Kada ir kaip turi būti atlikta inventorizacija, nusprendžia įmonės vadovas.

Galima teigti, kad dažnai pasitaiko nuomonių, jog metinės inventorizacijos metu tereikia tik suskaičiuoti įmonės turimas atsargas ir suderinti pirkėjų skolas. Tačiau, tai klaidinga nuomonė, nes tokia inventorizacija yra nepilna ir negalutinė. Labai svarbu suvokti, kad atliekamas ne tik faktinis materialinių vertybių patikrinimas, bet taip pat ir dokumentinė jų inventorizacija.

Būtinai dokumentai, kurie turi būti užpildyti inventorizacijos metu:

1. Vadovo įsakymas dėl inventorizacijos atlikimo (nurodomi komisijos nariai, inventorizavimo pradžios ir pabaigos laikas ir pan.);
2. Inventorizavimo aprašas (įforminami rezultatai);
3. Sutikrinimo žiniaraštis (surašomi neatitikimai bei galutiniai sprendimai dėl inventorizacijos rezultatų įtraukimo į apskaitą).

Inventorizacija laikoma baigta tik tada, kai visi per inventorizaciją nustatyti skirtumai užregistruojami apskaitoje ir faktiškai rasti duomenys atitinka apskaitos duomenis, kurių pagrindu sudaromos metinės finansinės ataskaitos.

Žinoma, apskaitoje dažnai pasitaiko klaidų, tiek tyčinių, tiek atsitiktinių, t.y. apskaitos duomenų netikslumas, atsirandantis dėl neteisingo skaičiavimo, netikslaus apskaitos metodo taikymo, neteisingo ūkinės operacijos ar įvykio registravimo, dėl apgaulės ar apsirikimo. Pagrindinė esmė, kad prieš sudarant metines finansines ataskaitas, būtina *nustatyti bei ištaisyti jau užregistruotas klaidas*. Kalčinskas (2007) išskiria, kad tai viena sudėtingiausių procedūrų, nes nuo šios procedūros atlikimo gali priklausyti ne vieno, bet kelių ataskaitinių laikotarpių duomenų tikslumas. Atsakomybė už nepastebėtas klaidas yra labai didelė, todėl tai stipriai gali paveikti tolesnę įmonės veiklą.

Taip pat labai svarbi peržvalga ūkinių operacijų vykdymo tvarkomųjų bei pateisinamųjų dokumentų, t.y. įvairių planų, įsakymų, sutarčių ir kt. dokumentų. Norint sužinoti, ar visi ūkiniai faktai buvo tinkamai dokumentuoti, reikėtų pasinaudoti „trasavimo“ procedūra. Patartina sudaryti ir bandomąjį balansą, nuo kurio pradedama koreguoti sąskaitas, jei tai būtina. Ypatingai svarbūs ir daugelio autorių aptariamieji pobalansiniai įvykiai ir jų įvertinimas. Rengiant finansines ataskaitas, būtina įvertinti, ar sekančiais metais nėra įvykusių operacijų, kurios glaudžiai susijusios su praėjusių ataskaitinių metų užregistruotais įvykiais. Visada naujas įvertinimas atliekamas remiantis naujausia turima informacija. Apskaitinis įvertinimas tikslinamas, kai pasikeičia sąlygos, kuriomis jis buvo atliktas, ir kai gaunama naujos informacijos, kuri nebuvo žinoma priimant ankstesnius sprendimus. Pagal 7 VAS, aiškinamajame rašte reikia pateikti informaciją apie apskaitinių įvertinimų tikslinimą. Viską įvertinus ir koregavus, uždaromos pajamų ir sąnaudų sąskaitos, siekiant atskirti skirtingų laikotarpių duomenis. Taip pat uždaromos turto ir nuosavybės sąskaitos, kad kuo tiksliau būtų galima jas sutikrinti. Galutinei procedūrai priskiriamas finansinių ataskaitų auditas, kuris LR audito įstatyme (2011) apibrėžiamas kaip nepriklausomas audituojamos įmonės finansinių ataskaitų patikrinimas ir auditoriaus išvados pateikimas vadovaujantis teisės aktu, reglamentuojančių finansinių ataskaitų audito atlikimą, reikalavimais. Pagrindiniai audito tikslai - nustatyti, ar:

1) finansinės ataskaitos visais reikšmingais atvejais teisingai parodo audituojamos įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus pagal teisės aktus, reglamentuojančius buhalterinę apskaitą ir finansinių ataskaitų sudarymą;

2) metiniame pranešime (konsoliduotajame metiniame pranešime) arba įmonės veiklos ataskaitoje (jeigu pagal teisės aktų reikalavimus jie rengiami) pateikti finansiniai duomenys atitinka metinių finansinių ataskaitų (metinių konsoliduotųjų finansinių ataskaitų) duomenis.

Gowthorpe (2005) išskiria, kad kiekvienoje šalyje yra konkretūs dydžiai, pagal kuriuos nustatomas įmonės tipas, nuo kurio priklauso, kokias finansines ataskaitas įmonė privalo pateikti viešai, o kurios gali laikyti konfidencialiomis bei kurioms privalomas auditas, o kurios gali dėl jo būtinumo spręsti savarankiškai. Pvz. Didžiojoje Britanijoje mažoms įmonėms (darbuotojų skaičius ne didesnis kaip 50) neprivaloma pateikti pelno (nuostolių) ataskaitos bei nebūtini išsamūs paaiškinimai apie balanse pateiktus elementus, t.y. gali pateikti sutrumpinto balanso ir aiškinamojo rašto ataskaitas

(p. 239). Lietuvos juridiniai asmenys, kurie privalo sudaryti finansines ataskaitas ir kuriems privalomas auditas, nurodyti 3 lentelėje. Būtina akcentuoti, kad metinių finansinių ataskaitų auditą taip pat privalo atlikti visos valstybės ir savivaldybės įmonės, akcinės bendrovės ir viešojo intereso įmonės.

3 lentelė. Juridinių asmenų finansinių ataskaitų sudarymo ir audito privalomumo apžvalga Lietuvoje

Ribotos ar neribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo	Įmonės tipas	Finansinės ataskaitos	Konsoliduotosios finansinės ataskaitos	Finansinių ataskaitų auditas
NERIBOTOS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS JURIDINIAI ASMENYS	Individualios įmonės	Neprivalo sudaryti	Neprivalo sudaryti	Neprivalomas
	Tikrosios ūkinės bendrijos	Privalo sudaryti, jeigu visi tikrieji nariai yra akcinės bendrovės ar uždarnosios akcinės bendrovės		Privalomas, jeigu turi sudaryti finansines ataskaitas ir jeigu paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną ne mažiau kaip du rodikliai viršija nustatytus dydžius
	Komanditinės bendrijos	Pasirinkimo galimybė (finansinių ataskaitų forma pasirenkama pagal [FA] 24 straipsnio nuostatas)		
RIBOTOS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS JURIDINIAI ASMENYS	Uždarnosios akcinės bendrovės	Privalo būti sudaromos	Privalo būti sudaromos, jeigu įmonė turi vieną ar kelias dukterines įmones. Patronuojanti įmonė gali nesudaryti šių ataskaitų, jeigu šios įmonės paskutinę finansinių metų dieną bendri įmonių grupės dvejų iš eilės finansinių metų finansinių ataskaitų rodikliai neviršija dviejų [GKFA] nurodytų dydžių	Privalomas, jeigu paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną ne mažiau kaip du rodikliai viršija nustatytus dydžius. Jei įmonė sudaro konsoliduotąsias finansines ataskaitas, privaloma atlikti jų auditą
	Akcinės bendrovės			Privalomas visoms. Sudarant konsoliduotąsias finansines ataskaitas, jų auditas taip pat privalomas
	Pelno nesiekiančios įmonės	Finansinių ataskaitų formos ir jų sudarymo tvarka nustatytos LR finansų ministro įsakymu	Neprivalo sudaryti	Neprivalomas

Šaltinis: sudaryta autorės pagal LR įmonių finansinės atsakomybės įstatymą, 2008

Nuo 2008 m. auditas privalo būti atliktas ir visose UAB, kuriose valstybė ar savivaldybė turi akcijų. Turi būti atliekamas ir kai kurių kitų UAB, kooperatinių bendrovių ir tikrųjų bei komanditinių ūkinių bendrijų, kurių visi tikrieji nariai yra AB arba UAB, metinių finansinių ataskaitų auditas, jeigu jų ne mažiau kaip du rodikliai paskutinę finansinių metų dieną viršija šiuos dydžius:

- pardavimo grynosios pajamos per ataskaitinius finansinius metus – 12 mln. litų;
- balanse nurodyto turto vertė – 6 mln. litų;
- vidutinis metinis darbuotojų skaičius pagal sąrašą per ataskaitinius finansinius metus – 50 (LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas, 2008).

Tik po auditoriaus išvados, atliekami galutiniai apskaitos darbai, t.y. finansinių ataskaitų tvirtinimas, skelbimas bei saugojimas. Taigi, parengtas metinių finansinių ataskaitų rinkinys pateikiamas valdybai, kuri analizuoja bei įvertina šį rinkinį. Vėliau vadovas, kuris atsakingas už finansinių ataskaitų rinkinio sudarymą bei pateikimą laiku, pasirašo ir perduoda eiliniam visuotiniam akcininkų susirinkimui arba stebėtojų tarybai, kuri jau turi patvirtinti sudarytą finansinių ataskaitų rinkinį. Kaip nurodo Valužis (2000), pagrindinės priežastys, kodėl akcininkai turi susipažinti ir patvirtinti metinius finansinius rezultatus yra tai, kad akcininkų kompetencijoje yra įmonės reorganizavimas, įstatymų keitimai ir papildymai, bendrovių filialų steigimai, sprendimų priėmimas dėl auditoriaus išvadų bei dėl beviltiškų skolų nurašymo, administracijos ataskaitos įvertinimas, pelno skirstymas, akcinio kapitalo didinimas ar mažinimas ir pan. Būtent dėl šių funkcijų, dažniausiai metinių finansinių ataskaitų rinkinys, kuris yra pateikiamas akcininkams dar nėra galutinis, nes dėl akcininkų priimtų sprendimų, galutinių pakeitimų, ataskaitas vėl tenka koreguoti.

Jeigu finansinių ataskaitų rinkinys patvirtinamas, tai jis kartu su metiniu pranešimu ir auditoriaus išvada per 30 dienų nuo eilinio visuotinio akcininkų susirinkimo dienos turi būti pateiktas Juridinių asmenų registrai (toliau - JAR) atspausdintas arba elektronine forma. Nuo 2009 m. finansinių ataskaitų rinkiniai JAR jau turi būti pateikiami tik elektronine forma (interaktyviai). JAR departamento viršininko pavaduotoja Tarailienė (2010) prieštarauja nepatenkintiems nauja tvarka ir teigiantiems, kad didžiausia šios naujovės nauda yra tik JAR ir tik jos lėšų taupymui. Pasak jos, pirmiausia taupomos į juos besikreipiančių juridinių asmenų lėšos, nes spausdintų finansinių ataskaitų apdorojimas kainuodavo daug brangiau. Be to, skatinamas trečiųjų asmenų domėjimasis įmonių finansinių ataskaitų duomenimis, palengvinant jų prieinamumą ne tik pateikus prašymus, bet taip pat naudojantis internetinės bankininkystės paslaugomis bei turint elektroninį parašą.

Dar su viena naujove susiduria įmonės, kurios teikdavo metinių finansinių ataskaitų rinkinius tiek apskrities valstybinei mokesčių inspekcijai (toliau - AVMI), tiek ir JAR tvarkytojui, nes nuo 2008 m. rugsėjo 1 d. atleidžiamos nuo jų teikimo AVMI. (VMI viršininko 2008 m. liepos 28 d. įsakymas, Nr. VA-39 „Dėl atleidimo nuo finansinės atskaitomybės teikimo“).

Pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 172² straipsnį, neteisingų finansinių ataskaitų pateikimas JAR arba finansinių ataskaitų nepateikimas JAR laiku teisės aktų nustatytais atvejais ir tvarka užtraukia baudą vadovui ar kitam įstatymuose arba steigimo dokumentuose nurodytam asmeniui nuo 1000-10000 Lt. Jeigu įmonė nepateikia finansinių ataskaitų ilgiau nei 24 mėn. nuo jų patvirtinimo ir nepraneša jų nepateikimo priežasčių, Registrų centras turi teisę pradėti inicijuoti įmonės

likvidavimą. Svarbu žinoti, kad patvirtintas metinių finansinių ataskaitų rinkinys privalo būti saugomas įmonėje (15 metų), kad, reikalui esant, būtų galima pasinaudoti jame pateiktais duomenimis. Už jų saugojimo tvarką yra atsakingas įmonės vadovas, kuris turi užtikrinti, kad finansinių ataskaitų rinkinys būtų saugomas tinkamai bei sudaryti visas sąlygas, kad jis nebūtų prarastas ar sunaikintas.

Apibendrinant galima teigti, kad pasiruošimas metinių finansinių ataskaitų rinkinio sudarymui susideda iš daugelio procedūrų. Tai gana sudėtingas bei ilgas procesas, kuris reikalauja kruopštumo, dėmesingumo ir sąžiningumo. Apžvelgus pagrindines pasiruošimo procedūras bei tolimesnį finansinių ataskaitų kelią link informacijos vartotojų, galima sudaryti schemą, kuri viską apimtų (žr. 9 pav.).

9 pav. Finansinių ataskaitų sudarymo bei pateikimo ciklas

Iš 9 paveikslo informacijos galima konstatuoti, kad ciklas, pasibaigus ataskaitiniam laikotarpiui, prasideda iš naujo ir toliau nuosekliai veikia. Tinkamai parengtos finansinės ataskaitos padeda analizuoti bei įvertinti veiklą, vadovauti, kontroliuoti, atskleisti įmonės veiklos trūkumus ir numatyti priemones nesklandumams pašalinti.

Išanalizavus finansinių ataskaitų esmę, jų reglamentavimą, klasifikaciją, sudarymo eigą, galima konstatuoti, kad finansinių ataskaitų sudarymo sistema ir jos kokybė priklauso ne tik dėl nuoseklių visų procedūrų atlikimo, tikslių duomenų pateikimo, tačiau labai svarbi apskaitos darbuotojų patirtis, įgūdžiai, jų požiūris į atsakingumą, pareigingumą. Taip pat aktualu išskirti, kad finansinių ataskaitų paruošimas priklauso nuo pasirinktų apskaitos metodų, taisyklių, naudojamos apskaitos programos, jos funkcionalumo ir pan. Taigi, galima išskirti, kad finansinių ataskaitų sudarymo efektyvumas priklauso nuo vidinių ir išorinių įmonės veiksnių (žr. 10 pav.).

10. pav. Vidinių ir išorinių veiksnių, lemiančių finansinių ataskaitų kokybišką sudarymą, schema

Ar tikrai šie veiksniai svarbūs ir kokia šių veiksnių įtaka konkrečių įmonių finansinių ataskaitų sudarymui, priklauso nuo įmonės veiklos struktūros, apskaitos organizavimo efektyvumo ir pan. Todėl šių veiksnių išsamesnė analizė trečioje darbo dalyje.

2.2. Finansinių ataskaitų rinkinio sandara ir turinys

Jau aptarta, kad finansinės ataskaitos yra dokumentai, parodantys santykius, kurie buvo praeityje. Jų reikšmė ir būtinumas įmonėje yra neabejotini, todėl visos finansinės ataskaitos yra vienodai svarbios ir reikšmingos. Žinoma, kiekvieno apskaitos elemento pasikeitimas įtakoja galutinį veiklos rezultatą, todėl sudarant finansines ataskaitas, reikia įvertinti juos visus. Darbe aktualiausia išnagrinėti įmonės finansinių ataskaitų sudarymo sistemą, todėl atskiri elementai išsamiau nagrinėjami trečioje dalyje analizuojamos įmonės pavyzdžiu.

2.2.1. Balanso turinys ir jo sudarymas

Balansas yra pagrindinė ataskaita, kuri apibūdina įmonės finansinę būklę, t.y. atskleidžia esamą įmonės padėtį. Pagal 2 – jame VAS „Balansas“ pateikiamą apibrėžimą, balansas yra apibūdinamas kaip finansinė ataskaita, kurioje parodomas visas įmonės turtas, nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną.

Norint parengti balansą, pirmiausia būtina atlikti viso turto inventorizaciją. Turi būti nustatyta koku turtu įmonė disponuoja ir kokia turto dalis buvo sunaudota per ataskaitinį laikotarpį. Taip pat reikia įvertinti visas įmonės skolas bei įsipareigojimus (Juškauskas, 2007).

Visi išvardinti balanso straipsniai turi būti išdėstyti taip, kad iliustruotų šią lygybę:

$$\text{TURTAS} = \text{SAVININKŲ NUOSAVYBĖ} + \text{ĮSIPAREIGOJIMAI}$$

Pagrindinės apskaitos lygybės elementai balanse gali būti išdėstyti jų likvidumo didėjimo ar mažėjimo principu.

4 lentelė. Balanso struktūra pagal VAS

TURTAS		NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI
A. ILGALAIKIS TURTAS		C. NUOSAVAS KAPITALAS
I. Nematerialusis turtas		I. KAPITALAS
II. Materialusis turtas		II. Perkainojimo rezervas (Rezultatai)
III. Finansinis turtas		III. Rezervai
IV. Kitas ilgalaikis turtas		IV. Nepaskirstytasis pelnas (Nuostoliai)
B. TRUMPALAIKIS TURTAS	+	D. DOTACIJOS, SUBSIDIJOS
I. Atsargos, išankstiniai apmokėjimai ir nebaigtos vykdyti sutartys		E. MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI
II. Per vienerius metus gautinos sumos		I. Po vienerių metų mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai
III. Kitas trumpalaikis turtas		II. Per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai
IV. Pinigai ir pinigų ekvivalentai		
TURTO IŠ VISO	=	NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO

Šaltinis: 2 VAS „Balansas“, 2010

Balanse nurodoma, kokį turtą turi įmonė ir kam šis turtas priklauso. Įmonės veikloje naudojamas turtas, jo dalis, priklausanti savininkams, ir jo dalis, priklausanti kreditoriams, balanse detalizuojami straipsniais pagal svarbiausias turto, nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų sudedamąsias dalis. Svarbu pabrėžti, kad 4 lentelėje nurodyti balanso straipsniai yra privalomi – jie turi būti pateikiami balanse net ir tuo atveju, jeigu jų sumos lygios nuliui. Visi kiti pavyzdinėje balanso formoje pateikti straipsniai yra vadinami tarpiniais ir, sudarant balansą, jie gali būti praleidžiami, jeigu jų sumos ataskaitiniais ir lyginamaisiais metais buvo lygios nuliui.

Sutrumpinto balanso forma apima tik privalomuosius straipsnius, t.y. tik lentelėje nurodytus, nors jeigu įmonė nori detalizuoti tam tikrą reikšmingą informaciją, ji šią formą gali papildyti atitinkamais tarpiniais straipsniais. Tiek pilname, tiek sutrumpintame balanse nurodyti elementai turi būti patikimai įvertinti, o pats balansas užpildytas laikantis VAS nuostatų ir bendrųjų apskaitos principų. Pagal 1

VAS „Finansinė atskaitomybė“, balanso straipsniai patikimai gali būti įvertinami 4 priede pateiktais būdais ar net jų deriniais.

Anot Mackevičiaus (2006), dažniausiai finansiniai elementai vertinami įsigijimo savikainos būdu. Šis vertinimas gali būti derinamas ir su kitais būdais, pavyzdžiui, atsargos gali būti apskaitomos įsigijimo savikaina, o atskaitomybėje parodomos įsigijimo savikainą arba grynąją galimo realizavimo verte, ta verte, kuri yra mažesnė. Visų kitų finansinių ataskaitų elementų įvertinimo būdus įmonės gali pasirinkti pačios, svarbu, kad pasirinkimai būtų argumentuoti apskaitos politikoje ir atitiktų verslo apskaitos standartų nuostatas. Mačernienės (2008) nuomonė yra priešinga, pasak jos, pagrindinis elementų įvertinimo būdas turi būti tikroji vertė. Jaučiančios bankroto grėsmę, įmonės stengiasi išpūsti turto vertę balanse, t.y. nerodyti jo tikrosios vertės bei turto nuvertėjimo.

Labai svarbu, kad balanse turto vertė būtų rodoma tokia, kokia ji yra realiai, o nebūtų nepagrįstai padidinta, kadangi balansas - pagrindinė ataskaita atspindinti įmonės finansinę būklę, o ne veiklos pokyčius.

Burkšaitienė (2008) nurodo, kad balansas neparodo įmonės įplaukų bei išlaidų srauto, o tai didžiausias balanso trūkumas. Pasak autorės, „balansas – tai statinis ekonominio objekto būklės atspindys tam tikru laiko momentu“ (p. 113). Taip pat autorė išskiria, kad balanse parodomos ne visos vertybės, kurias turi įmonė bei ne visi turimi įsipareigojimai. Į jį neįeina žmogiškųjų išteklių, naujos produkcijos arba procesų, atsirandančių kaip mokslo tiriamųjų darbų rezultatas, vertė, pajamos, kurios bus gautos ateityje, kaip išlaidų reklamai rezultatas. Į įsipareigojimus negalima įtraukti nežinomų ypatingųjų straipsnių, pavyzdžiui, prekės su defektu gražinimas.

Pabrėžtina, kad galima išskirti tris balanso rūšis, kurios sudaromos pagal įmonės veiklos etapus, t.y. pradinis, baigiamasis arba likvidacinis. *Pradinis balansas* sudaromas įsteigus įmonę arba pradėjus taikyti dvejybinių įrašų. *Baigiamasis balansas* sudaromas kiekvieno atskaitinio laikotarpio pabaigoje pagal sąskaitų duomenis, kurie parodo turto, kapitalo, įsipareigojimų pokyčius ir nustatomas šių objektų dydis laikotarpio pabaigoje. Šiame balanse pateikiami ir praėjusių metų pabaigos duomenys. *Likvidacinis balansas* sudaromas likviduojant įmonę, kuris parodo turimus išteklius likviduojamo laikotarpio pradžioje (Giliauskienė, 2002).

Darbo autorė pritaria, kad balansas neatspindi dinaminio proceso, negalima iš jo rodiklių spręsti apie pinigų srauto kelią per tam tikrą laikotarpį. Tačiau reikia pripažinti, kad balansas finansų analitikams atskleidžia reikšmingos informacijos apie įmonės mokumą, likvidumą bei stabilumą. To pasėkoje, galima žvelgti į priekį ir dalinai prognozuoti tolimesnę įmonės finansinę padėtį.

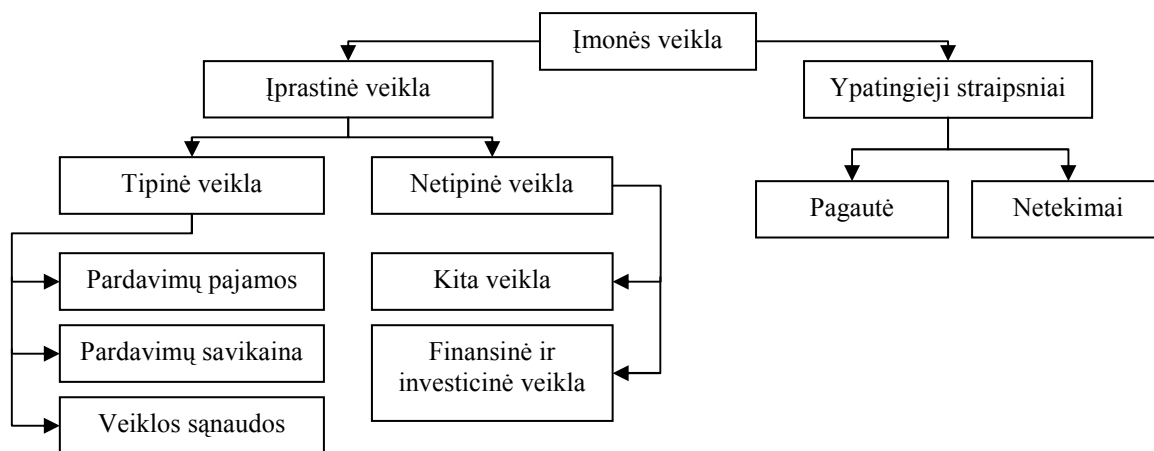
2.2.2. Pelno (nuostolių) ataskaitos turinys ir jos sudarymas

Įmonės veiklos rezultatai yra aktualiausia informacija visiems, tiek vidiniams, tiek išoriniams informacijos vartotojams. Abejotina, ar investuotojas susidomėtų įmone, kurios veiklos rezultatai

dinamiškai kasmet mažėja, ar įmonės vadovai, valdyba matydami tokią situaciją, neanalizuotų veiksmų, kurie lemia veiklos rezultatų blogėjimą. Taigi, pelnas yra svarbiausias ūkinės veiklos rezultatus apibūdinantis rodiklis, todėl finansinėje atskaitomybėje jam skiriama daug dėmesio. Informacija apie įmonės ataskaitinio laikotarpio veiklos rezultatus yra pateikiama pelno (nuostolių) ataskaitoje, kurioje nurodomos visos per ataskaitinį laikotarpį įmonės uždirbtos pajamos bei sąnaudos uždirbant šias pajamas ir veiklos rezultatai.

Paprastai investuotojams ir kreditoriams ši ataskaita yra svarbesnė nei balansas, nes pateikia finansinį rezultatą, gautą per ataskaitinį laikotarpį, o ne momentinius rezultatus tam tikrai datai. Be to, pelno (nuostolių) ataskaita leidžia spręsti apie įmonės veiklą iš pajamų ir pajamų sudedamųjų dalių bei padeda prognozuoti įmonės veiklos perspektyvas (Dovidaitė, 2006).

Ketvirtoje direktyvoje pateikti pavyzdiniai pelno (nuostolių) ataskaitos tipai, Dovidaitės (2006) teigimu, skiriasi dėl kelių priežasčių, t.y. dėl pajamų ir sąnaudų pateikimo formos bei grupavimo būdo. Vienas iš galimų įmonės veiklos rezultatų atskleidimo būdų yra pajamų ir sąnaudų jungimo pagal veiklos rūšis. Tokia forma pateikta ir 3 VAS „Pelno (nuostolių) ataskaita“, pagal kurio nurodymus, pelno (nuostolių) ataskaitoje pateikiama informacija turi apimti visas 11 paveiksle nurodytas įmonės veiklos sritis. Pajamas ir sąnaudas grupuojant pagal veiklos rūšis, galima akivaizdžiau parodyti skirtingų veiklų įtaką galutiniam laikotarpio rezultatui.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 3 VAS „Pelno (nuostolio) ataskaita“, 2010

11 pav. Įmonės veiklos skirstymas pelno (nuostolių) ataskaitoje

Svarbu pabrėžti, kad būtinas veiklos rūšių supratimas ir tinkamas konstatavimas, nes priskyrus pajamas ar sąnaudas netinkamai veiklai, keičiasi ir tarpiniai veiklos rezultatų apskaičiavimai bei daromi klaidingi analizės sprendimai.

Kitas galimas veiklos rezultatų atskleidimo būdas yra pajamų ir sąnaudų atskyrimas, t.y. pirmiausia pateikiamos visos patirtos sąnaudos, o paskui visos uždirbtos pajamos. Atskiri pajamų ir sąnaudų straipsniai sugrupuojami pagal veiklos rūšis. Didžiausias šio būdo pranašumas, kad dažnai

tam tikros rūšies pajamas ar sąnaudas sunku priskirti konkrečios rūšies veiklai. Naudojant šį būdą, visos pajamos lyginamos su visomis sąnaudomis, todėl tam tikrų pajamų ir sąnaudų priskyrimas veiklos rūšims netenka prasmės, tačiau naudojant šį būdą, daug sunkiau apskaičiuoti atskiros veiklos rūšies rezultatus, t.y. bendrą pelną, tipinės bei įprastinės veiklos pelną (nuostolį).

Pajamos ir sąnaudos gali būti grupuojamos taip pat dviem būdais, t.y. grupuojamos pagal rūšis, neskirstant į veiklas arba pagal jų paskirtį, kaip nurodyta pavyzdinėje pelno (nuostolių) ataskaitoje 5 lentelėje. Didžiausias pastarosios pranašumas yra galimybė lengviau nustatyti, kurią veiklą vykdant patiriama daugiausiai sąnaudų. Todėl daug operatyviau galima imtis efektyvių priemonių, kad sąnaudos būtų mažinamos, nukreipiamos į kitą veiklos rūšį ir pan.

Reikalavimas kaupti ir lyginti to paties laikotarpio pajamas bei sąnaudas išplaukia iš būtinumo nustatyti kiekvieno ataskaitinio laikotarpio realius įmonės veiklos rezultatus. Svarbu įsidėmėti, kad pirmiausiai skaičiuojamos patikimai įvertintos uždirbtos pajamos, o tik po to – sąnaudos, patirtos tas pajamas uždirbant, o ne atvirkščiai.

5 lentelė. Pelno (nuostolių) ataskaitos pildymo ir grynojo pelno (nuostolio) apskaičiavimo nuoseklumas

Pelno (nuostolio) ataskaitos straipsniai	
Pardavimo pajamos	+
Pardavimo savikaina	-
Bendrasis pelnas (nuostoliai)	=
Veiklos sąnaudos (pardavimo, bendrosios ir administracinės)	-
Tipinės veiklos pelnas (nuostoliai)	=
Kitos veiklos pajamos	+
Kitos veiklos sąnaudos	-
Finansinės ir investicinės veiklos pajamos	+
Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos	-
Įprastinės veiklos pelnas (nuostoliai)	=
Pagautė	+
Netekimai	-
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	=
Pelno mokestis	-
Grynasis pelnas (nuostoliai)	

Šaltinis: adaptuota pagal 3 VAS „Pelno (nuostolio) ataskaita“, 2010

Tiek pardavimo pajamos, tiek pardavimo savikaina ataskaitoje parodomi apibendrintai, neišskirstant į atskirus poskyrius. Nors yra žinoma, kad pardavimo pajamos vaizduojamos be diskontų, nuolaidų, pirkėjų grąžintų prekių sumos ir pan., o pardavimo savikainai priskiriamos išlaidos, tenkančios per ataskaitinį laikotarpį suteiktoms paslaugoms ar parduotoms prekėms, t.y. įeina tiek tiesioginės, tiek netiesioginės išlaidos. Tačiau, kartais gali kilti neaiškumų, kurias sąnaudas galima tiesiogiai priskirti prekei ar paslaugai, o kurias veiklos sąnaudoms, todėl detalesnis pardavimo savikainos išskirstymas, darbo autorės nuomone, būtų naudingas tiek pačiai įmonei, tiek ir daugeliui informacijos vartotojų, siekiant tiksliau suvokti įmonės veiklos ypatybes.

Daunoravičiūtė (2005) taip pat nurodo, kad pardavimo savikainos straipsnis turi būti detalizuotas pagal sąnaudų pobūdį, tik jos manymu, tai turi atlikti gamybinės įmonės. Tačiau galima konstatuoti, kad tai aktualu būtų ne tik gamybinėms, bet ir kitos srities įmonėms, nes tai atspindėtų, kokių sąnaudų, susijusių su pardavimo savikaina įmonėje yra patiriama daugiausia ir kokios įmonės išlaidos įtraukiamos į prekių galutinę kainą.

Pajamos įmonės apskaitoje pripažįstamos vadovaujantis kaupimo principu, t. y. apskaitoje registruojamos ir finansinėje atskaitomybėje parodomos tada, kai jos uždirbamos, neatsižvelgiant į pinigų gavimą (10 VAS, 2007). Įmonės pelno (nuostolių) ataskaitos pardavimo pajamų straipsnyje kaip minėjau yra pateikiamos grynosios pardavimo pajamos, kurios apima įmonės pajamų sumą, uždirbtą pardavus prekes ir atlikus paslaugas. Pardavimo ir paslaugų pajamos šioje atskaitoje pateikiamos visai „švarios“, jos dar vadinamos *neto* pajamomis (Žaptorius, Bukevičius, 2008). Grynosios pardavimo pajamos apskaičiuojamos kaip skirtumas tarp per atskaitinį laikotarpį uždirbtų pajamų pirminio pripažinimo metu įvertintų gauto arba gautino atlygio tikrąja verte, ir sumų, kurios nepriklauso pardavėjui, t.y. pajamų suma koreguojant pirkėjų gražintų prekių bei pirkėjams suteiktų nuolaidų suma.

Sąnaudos apskaitoje yra pripažįstamos ir finansinėje atskaitomybėje parodomos vadovaujantis kaupimo ir palyginimo principais tą atskaitinį laikotarpį, kai buvo uždirbtos su jomis susijusios pajamos, neatsižvelgiant į laiką, kada buvo išleisti pinigai. Sąnaudomis galima pripažinti ir įvertinti sumokėto ar mokėtino atlygio tikrąją verte tik tą atskaitinio ir ankstesnių laikotarpių išlaidų dalį, kuri tenka per atskaitinį laikotarpį uždirbtoms pajamoms. Išlaidos, kurios nebuvo susijusios su pajamomis, uždirbtomis per atskaitinį laikotarpį, bet skirtos pajamoms uždirbti būsimais laikotarpiais, apskaitoje registruojamos ir finansinėse atskaitose pateikiamos kaip turtas (11 VAS, 2008).

Išsamesnis pelno (nuostolių) ataskaitos elementų aptarimas yra trečioje darbo dalyje, lyginant teorijoje nurodytas normas su analizuojamos įmonės veikloje atsispindinčiais duomenimis praktiniu atžvilgiu.

Apibendrinant galima teigti, kad pelno (nuostolių) ataskaita nuo balanso skiriasi tuo, kad ši ataskaita atspindi veiklos pokyčius, o balansas parodo tik esamą padėtį tam tikru laiko momentu. To pasėkoje, galima daryti išvadą, kad pelno (nuostolių) ataskaita yra labai svarbi savo informacijos atskleidimu ir leidžia susidaryti dar tikslesnį vaizdą apie įmonės pagrindinę veiklą bei jos užimamą vietą konkurencinėje rinkoje. Tačiau kaip ir balansas, taip ir pelno (nuostolių) ataskaita turi trūkumą ir galėtų būti tobulinama. Nors žvelgiant kitu kampu, nereikia pamiršti, kad įmonė visos veiklos subtilybių vien tik finansinėmis atskaitomis neatskleis. Be to, daugelis rodiklių yra komercinė paslaptis ir įmonė neprivalo jų atskleisti tretiesiems asmenims.

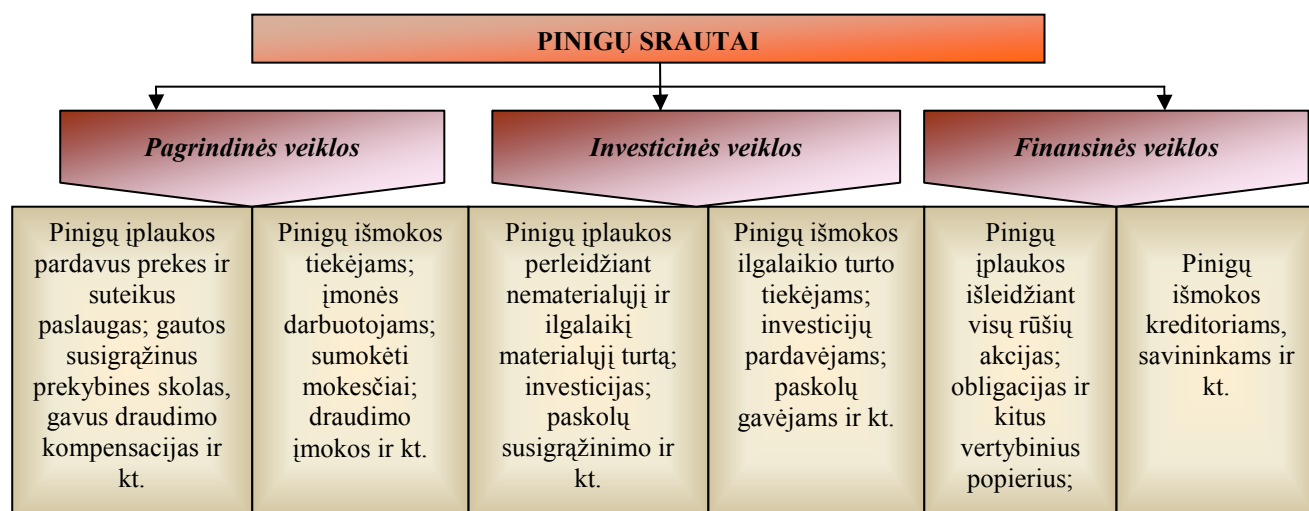
Vis dėl to, Burkšaitienė (2008) pažymi, kad pelno (nuostolių) ataskaita nepateikia pakankamai informacijos apie tai, ar turimas pelnas leidžia suformuoti pakankamą likvidžių lėšų kiekį įmonės mokumui užtikrinti. Darbo autorė pritaria, kad pelno (nuostolių) ataskaita piniginių lėšų neparodo,

tačiau, tai ir nėra šios ataskaitos pagrindinis tikslas, nes piniginių lėšų pasiskirstymą atspindi pinigų srautų ataskaita, kuri gali būti pildoma, sudarant ir sutrumpintas finansines ataskaitas, t.y. nebūtinai jas rengia tik didžiosios įmonės, kurios sudaro pilną finansinių ataskaitų rinkinį. Taigi, sudarant pelno (nuostolių) ataskaita svarbu tik suvokti, kad įmonė net pelningai pabaigusi ataskaitinius metus, tuo pačiu metu gali jausti pinigų stygių. Grynųjų pinigų turėjimas ir gautas pelnas – du skirtingi dalykai. Todėl pirmas vaizdas, pažiūrėjus į pelno (nuostolio) ataskaitą, dar neatskleidžia tikrosios įmonės padėties, nes reikalingas daug gilesnis ir išsamesnis šios ataskaitos nagrinėjimas.

2.2.3. Pinigų srautų bei nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitų sudarymo apžvalga

Informacija apie įmonės pinigų ir pinigų ekvivalentų srautų pasikeitimus per ataskaitinį laikotarpį pateikiama pinigų srautų ataskaitoje. Ši ataskaita vienintelė atskleidžia išsamų įmonės pinigų kelią nuo jų gavimo iki išleidimo, t.y. įsipareigojimų įvykdymo per ataskaitinį laikotarpį. Jos dėka galima sužinoti pinigų gavimo šaltinius, jų panaudojimo sritis, kiek ir kada buvo išmokėta dividendų akcininkams, ar yra galimybė plėtoti tolesnę veiklą, įsigyti naujas technologijas, ar daug įmonė prisiskolinusi ir pan. Tai tarsi išsklotinė apie įmonės gebėjimą valdyti ir kontroliuoti pinigų srautus, siekiant juos kaskart padidinti.

Pasak Gipienės ir Jefimovo (2002), „oficiali pinigų srautų ataskaita nesusieja balanso su pelno (nuostolio) ataskaita ir neatskleidžia pinigų srautų poveikio pajamų ir sąnaudų dydžiui“ (p. 30). Kai tuo tarpu Ivanauskienės (2006) teigimu, „pinigų srautų ataskaita yra tarsi tiltas sujungiantis balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitų duomenis“ (p. 292). Sudarant pinigų srautų ataskaitą, balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitų duomenys atitinkamai grupuojami ir perskaičiuojami pagal piniginių principą, nes pinigai buvo paverčiami kitu turtu. Atsižvelgiant į įmonės veiklos pobūdį ir 5 VAS „Pinigų srautų ataskaita“ nuostatus pinigų srautai klasifikuojami į tris stambias grupes (žr. 12 pav.).

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 5 VAS „Pinigų srautų ataskaita“, 2010

12 pav. Įmonės pinigų srautų rūšys

Pačios įmonės gali nuspręsti ir savo apskaitos politikoje nustatyti, kokius pinigų srautus priskirti konkrečiai veiklai. Todėl dažniausiai šie pinigų srautai priklauso nuo konkrečios įmonės veiklos srities, išsikeltų įmonės tikslų ir prioritetų.

Praktiniu požiūriu pinigų srautų ataskaita tikrai labai svarbi, nes versle nuolatinis apyvartinių lėšų stygius gali sukelti staigų įmonės bankrotą. Todėl svarbu nuolat prižiūrėti pinigų srautus, kontroliuoti pinigų šaltinių panaudojimą. Remiantis 5 VAS nuostatomis, įmonės pagrindinės veiklos pinigų srautai gali būti sudaromi dviem būdais, t.y. tiesioginiu arba netiesioginiu. *Sudarant tiesioginiu būdu, parodoma, iš kur gauti pinigai, ir kur jie išleisti. Tačiau ji neparodo, kodėl finansinėje apskaitoje apskaičiuotas tam tikro laikotarpio veiklos rezultatas nesutampa su per tą patį laikotarpį gautų ar išleistų pinigų suma. Tai atskleidžiama netiesioginiu būdu rengiamoje pinigų srautų ataskaitoje. Tačiau tai, kas laikytina tiesioginiu būdu rengiamos pinigų srautų ataskaitos privalumu, tampa netiesioginiu būdu parengtos ataskaitos trūkumu, nes ši neparodo, iš kur pinigai gauti ir kur jie išleisti (Kalčinskas, 2007, p. 136).*

Skaičiuojant pinigų srautus tiesioginiu būdu, parodomas apibendrintos ataskaitinio laikotarpio įplaukos ir išmokos, kartu su PVM. Ataskaitai užpildyti naudojami visi balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitos rodikliai. Rengiant netiesioginiu būdu, iš pagrindinės veiklos pinigų srautų eliminuojami finansinės veiklos rezultatai. Pirmiausia įrašomas pelno (nuostolių) ataskaitoje apskaičiuotas grynas pelnas ir prie jo pridedamos nusidėvėjimo sumos, kadangi nudėvint ilgalaikį materialųjį turtą pinigų suma nesikeičia, todėl ir reikia eliminuoti nusidėvėjimo įtaką pinigų srautams.

Svarbu pažymėti ir tai, kad įmonė pati nusistato, kuriuo būdu sudaryti pinigų srautų ataskaitą, siekdama, kad ji būtų naudinga įmonei ir informacijos vartotojams, norint numatyti ateities prognozes. Krishnan ir Largay (2000) atlikti tyrimai patvirtino, kad tiesioginis pinigų srautų apskaičiavimo būdas padeda gauti tikslesnes būsimųjų pinigų srautų prognozes lyginant su netiesioginiu būdu. Tarptautiniuose apskaitos standartuose taip pat pirmenybė teikiama tiesioginiam pinigų srautų ataskaitos rengimo būdui, nes netiesioginis būdas priskiriamas prie daug sudėtingesnių ir mažiau atskleidžiantis apie būsimų pinigų srautų prognozes. Tačiau Krishnan ir Largay (2000) taip pat pažymi, kad nors tiesioginis metodas pateikia naudingesnę informaciją, bet šis būdas reikalauja pernelyg didelių realizavimo išlaidų bei gali atskleisti vidinės konfidencialios įmonės informacijos.

Apskritai galima teigti, kad pinigų srautų ataskaitos parengimas yra gana sudėtingas ir daugelio įmonių vis dar vengiamas procesas. Dėl šios priežasties vidutinės bei mažesnės įmonės siekia sudaryti sutrumpintas finansines ataskaitas, taip išvengiant papildomų sunkumų ir laiko gaišimo. Nors, pagal LR Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymą, iš mažų įmonių nereikalaujama sudaryti pinigų srautų ataskaitos, šią ataskaitą būtų labai naudinga sudaryti įmonės vidiniams informaciniais poreikiams tenkinti. Iš šios ataskaitos duomenų galima nustatyti įmonės finansinę struktūrą, kaip keitėsi pinigų srautai iš įvairios įmonės veiklos, įvertinti įmonės mokumą, prognozuoti pinigų gavimo šaltinius,

nustatyti galimybę laiku išmokėti dividendus, o svarbiausia sutartu laiku gražinti skolas. Tačiau, žvelgiant iš įmonės pusės, ne kiekviena nori atskleisti savo pinigų gavimo bei panaudojimo šaltinius potencialiems konkurentams, ne kiekvienos įmonės buhalteris yra aukštos kvalifikacijos, kad sugebėtų tiksliai atskleisti pinigų srautus ir pan.

Priešingai nei pinigų srautų ataskaita, nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita, kuri iki 2003 m. buvo vadinama pelno (nuostolių) paskirstymo ataskaita, turi būti pateikiama visų, tiek pilną, tiek sutrumpintą finansinę atskaitomybę berengiančių juridinių asmenų.

Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita iš esmės yra balanso dalies detalizavimas, joje nurodoma kaip turi būti pateikiama, klasifikuojama ir atskleidžiama informacija apie įmonės nuosavo kapitalo pasikeitimus per atskaitinį laikotarpį. Pagal 4 VAS „Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita“ reikalavimus, nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitoje yra parodomas įmonės ekonominės naudos grynas padidėjimas ar sumažėjimas per atskaitinį laikotarpį bei kiti nuosavo kapitalo pokyčiai, neparodyti pelno (nuostolių) ataskaitoje (Bagdžiūnienė, 2008).

Pildant šią finansinės atskaitomybės ataskaitą turėtų būti pateikiama išsami informacija apie nuosavo kapitalo pokyčius, kuri nurodyta 6 lentelėje.

6 lentelė. Informacija apie nuosavo kapitalo pokyčius

<p>Informacija, kuri pateikiama nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitoje</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nuosavo kapitalo straipsnių duomenys lyginamojo ir atskaitinio laikotarpių pradžioje ir pabaigoje; ➤ apskaitos politikos pakeitimo rezultatas; ➤ klaidų taisymo rezultatas; ➤ atsižvelgiant į prieš tai nurodytus koregavimus, perskaičiuoti nuosavo kapitalo straipsnių duomenys atskaitinio laikotarpio pradžioje; ➤ ilgalaikio materialiojo turto perkainojimo rezultatas; ➤ finansinio turto perkainojimo rezultatas; ➤ savų akcijų supirkimas (pardavimas); ➤ kitas pelno (nuostolių) ataskaitoje nepripažintas pelnas (nuostoliai); ➤ atskaitinio laikotarpio grynas pelnas (nuostoliai); ➤ paskelbti dividendai ir kitos su pelno paskirstymu susijusios išmokos; ➤ įstatinio kapitalo padidėjimas (sumažėjimas); ➤ rezervų pasikeitimai.
---	---

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 4 VAS „Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita“, 2010

Ivanauskienė (2006) pažymi, kad *kiekviena įmonė nuosavo kapitalo pavyzdinėje ataskaitoje gali keisti stulpelių skaičių vadovaudamasi įmonės įstatais, o eilučių – įmonės informaciniais poreikiais. Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitoje palyginama kelių metų informacija ir parodomi esminiai pokyčiai, susiję su nuosavo kapitalo padidėjimu ar sumažėjimu. Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita glaudžiai siejasi su 8 VAS „Nuosavas kapitalas“. Remiantis juo, pelno paskirstymas turi būti rodomas*

finansinėje atskaitomybėje ne tuo laikotarpiu, kada jis buvo uždirbtas, bet tada, kai savininkai priima sprendimą pelną paskirstyti (p. 291).

Pagrindiniai pasikeitimai dėl nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitos yra aktualūs tik toms įmonėms, kurios finansines ataskaitas rengia pagal tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus. Pasak Kriukelytės (2010), „nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitą nuo 2011 m. sudaro tik sandoriai su savininkais. Nuosavybės pokyčiai ne dėl sandorių su savininkais rodomi *bendrujų pajamų ataskaitoje*, kuri apima viską, kas įtraukta ir neįtraukta į pelno (nuostolių) ataskaitą, taip pat kitos bendrosios pajamos ir pan. Bendrujų pajamų ataskaita gali būti teikiama kaip viena atskira ataskaita arba kaip dvi susietos ataskaitos“ (p.15). Reikšmingą informaciją apie nuosavo kapitalo pokyčių sumas įmonės turi atskleisti finansinės atskaitomybės aiškinamajame rašte.

2.2.4. Aiškinamojo rašto sudarymas, metinio pranešimo pagrindinės savybės bei finansinių ataskaitų tarpusavio ryšys

Aiškinamasis raštas - svarbi (ir privaloma) sudedamoji finansinių ataskaitų rinkinio dalis, t.y. finansinė ataskaita, kurioje paaiškinamos kitose finansinėse ataskaitose nurodytos sumos, taip pat atskleidžiama jose nepateikta papildoma svarbi informacija, kuri gali būti labai reikšminga atskaitomybės išorės vartotojams (6 VAS). Nors aiškinamojo rašto duomenimis plačiai naudojasi ir pačios įmonės valdytojai, tačiau svarbiausia jo paskirtis yra patenkinti bankų ir kitų kreditorių, esamų ir galimų akcininkų bei kitų investuotojų poreikius (Burkšaitienė, 2008).

Būtina įsidėmėti, kad aiškinamajame rašte neturi būti atskleistos įmonės komercinės paslaptys, tačiau turi būti pateikta visa reikšminga informacija, kuri atskleidžia įmonės veiklos pobūdį, rezultatus ir finansinę būklę, bet nebuvo pateikta kitose finansinėse ataskaitose. Šią ataskaitą sudaro svarbiausios trys dalys, kurių privaloma laikytis (žr. 7 lentelę).

Aktualiausi šių metų pasikeitimai, kurie susiję su aiškinamuoju raštu yra tai, kad sutrumpintame aiškinamajame rašte privalu nurodyti: įmonės vadovų skaičių; per ataskaitinį ir praėjusį ataskaitinį laikotarpį jiems išmokėtų avansų ir sumokėtų paskolų sumas, nurodant palūkanų normas, pagrindines sąlygas ir visas sugrąžintas sumas; įmonės išipareigojimų, prisiimtų pagal įvairias garantijas kiekvieno lygio vadovo vardu, sumas bei kitą reikšmingą informaciją.

Taip pat nauji pasikeitimai dėl pajamų ir sąnaudų bei atidėjinių pateikimo aiškinamajame rašte. Iki šiol buvo reikalaujama sutrumpintame aiškinamajame rašte papildomai detalizuoti reikšmingus pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnius. Tokio griežto reikalavimo neliko. Galioja bendra nuostata, kad aiškinamojo rašto pastabose turi būti paaiškinamos tik reikšmingos finansinių ataskaitų sumos ir jų pasikeitimo priežastys. Be to, nebereikalaujama pateikti papildomos informacijos apie kiekvieną atidėjinių straipsnį, nebent jų sumos įmonei būtų reikšmingos (VAS, 2011).

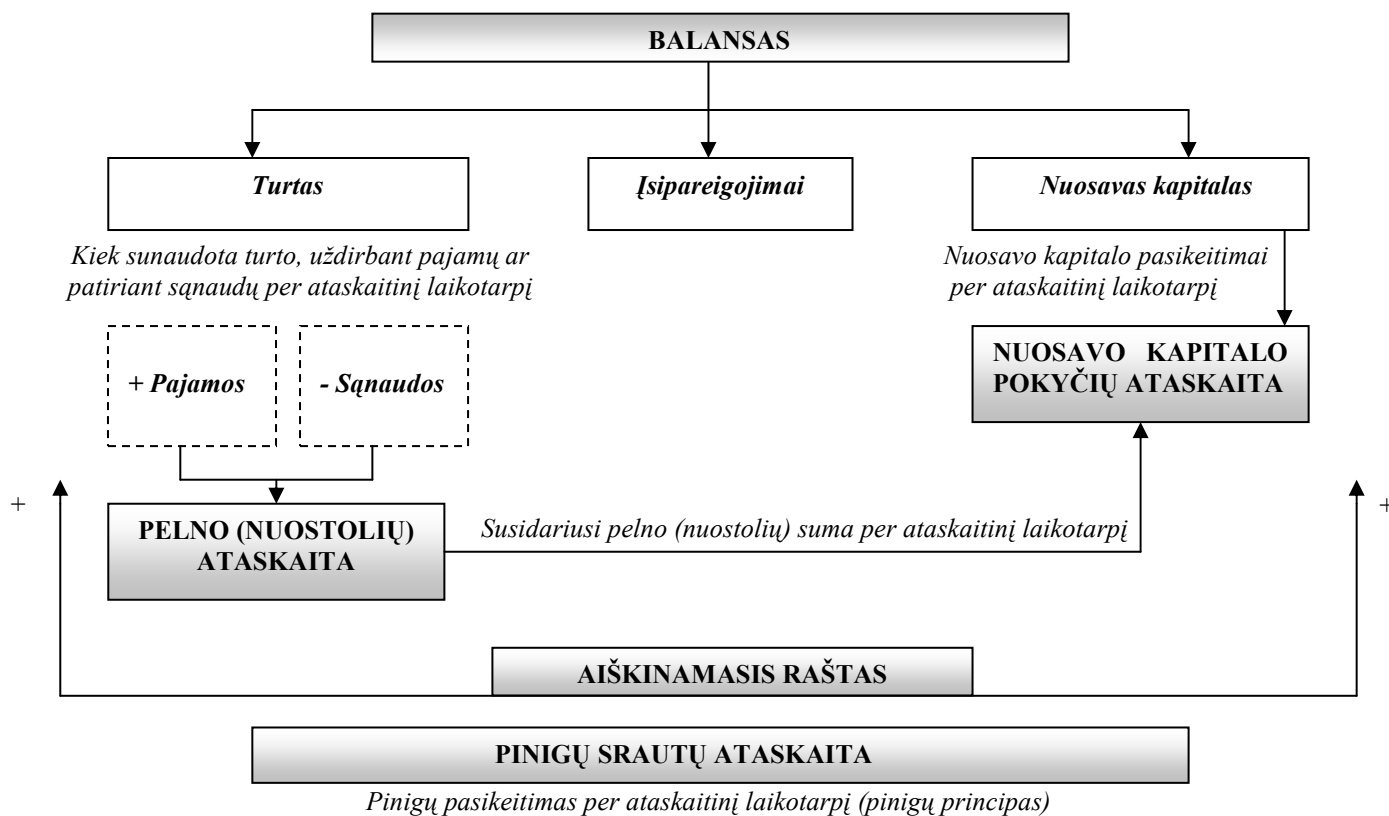
7 lentelė. Aiškinamojo rašto sudedamosios dalys

Sudedamosios dalys	Pagrindinės savybės
Bendroji dalis	Laisva forma pateikiami bendri duomenys apie įmonę: jos dydis, struktūra, padėtis rinkoje, gaminamos prekės bei jų asortimento pasikeitimas per ataskaitinį laikotarpį;
Apskaitos politika	Aiškinamasis raštas su ja glaudžiai susijęs, nes jame turi būti tiksliai pateikta įmonėje taikytina apskaitos politika, kuri turi didelės įtakos įmonės bei jos veiklos rezultatų atspindėjimui pagrindinėse finansinėse ataskaitose. Tik iš detalios ir aiškios įmonės apskaitos politikos pateikimo galės daryti išvadą apie naudojamus įmonėje principus, metodus, būdus, kurie svarbūs visiems ūkio įvykiams bei jų teisingiems atskleidimams;
Pastabos	Rengiant pastabas, laikomasi duomenų reikšmingumo principo. Detaliau paaiškinamos pagrindinėse finansinėse ataskaitose pateiktos sumos, kurios gali turėti įtakos finansinių ataskaitų skaitytojų sprendimams. Taip pat laikomasi kaupimo principo – parodomi tik įvykusių ūkinių operacijų rezultatai, pateikiamas tik įmonei priklausantis turtas ir pan. Pastabų forma nėra reglamentuota, todėl įmonė jas gali pateikti kaip jai patogiau, t.y. lentelėmis, grafikais ar vientisu tekstu, svarbu, kad pasirinktas būdas atskleistų papildomą informaciją, kuri gali būti labai vertinga priimamiems sprendimams.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 6 VAS „Aiškinamasis raštas“, 2010

Jau buvo minėta, kad visos metinės finansinės ataskaitos yra vienodai svarbios ir sudaro nedalomą visumą. Finansinėse ataskaitose pateikiama tarpusavyje susieta informacija, nes ji parodo tuos pačius sandorius ar ūkinius įvykius tik skirtingais aspektais. Nėra pagrindo išskirti kurią nors finansinę ataskaitą kaip svarbiausią – jos neatsiejamos viena nuo kitos ir vienodai svarbios priimant ekonominius sprendimus. Tik kompleksiška visų finansinių ataskaitų informacijos analizė leidžia vartotojams spręsti apie įmonės finansinę būklę ir jos pasikeitimus, veiklos rezultatus, pinigų srautus ir priimti pagrįstus sprendimus. Be to, finansinėse ataskaitose informacija siejama metodologiniu požiūriu, t. y. apskaitoje taikomi tie patys pasirinkti informacijos rinkimo, įvertinimo ir sisteminimo metodai, ir laiko požiūriu – pateikiama vienodos trukmės ataskaitinių laikotarpių informacija (1 VAS „Finansinė atskaitomybė“ metodinės rekomendacijos, 2010).

Taigi, logiška, kad pagrindinės ataskaitos tarpusavyje susijusios, jas sieja tarsi organiškasis ryšys, kadangi jos tiesiog papildo viena kitos duomenis, nekartodamos jų ir neformuodamos perteklinių duomenų, kurie tiesiog klaidintų finansinių ataskaitų informacijos vartotojus ir neleistų jiems išskirti naudingą informaciją. Iš 13 paveikslų galima daryti išvadą, kad tarpusavyje glaudžiai susijusios trys pagrindinės ataskaitos, t.y. balansas, pelno (nuostolių) ataskaita ir nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita, o aiškinamasis raštas susijęs su jomis visomis, nes jis tarsi svarbiausia papildančioji dalis. Pinigų srautų ataskaitoje tarsi atsispindi daugelis duomenų iš prieš tai nurodytų ataskaitų, tačiau svarbiausia priežastis, kodėl ji negali būti susieta su pagrindinėmis ataskaitomis glaudžiu ryšiu yra tai, kad ji sudaroma pinigų principu, kai tuo tarpu visos kitos ataskaitos – kaupimo principu.

Šaltinis: adaptuota pagal Kalčinską, 2007, p. 97

13 pav. Metinių finansinių ataskaitų tarpusavio ryšys

Apibendrinant galima teigti, kad metinės finansinės ataskaitos sudaromos apibendrinus metinius finansinius duomenis ir neteisingai užregistravus ūkines operacijas, klaidos pasekmė gali įtakoti visų finansinių ataskaitų parengimo efektyvumą. Nors kiekviena ataskaita suteikia vertingos informacijos skirtingu požiūriu, tačiau tik visas finansinių ataskaitų rinkinys atskleidžia bendrą įmonės veiklos būklę, padėties pokyčius, ataskaitinio laikotarpio veiklos rezultatus ir tolimesnes įmonės kryptis bei perspektyvas.

Nors pagrindinės finansinio rinkinio ataskaitos yra balansas, pelno (nuostolių) ataskaita, nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita, pinigų srautų ataskaita bei aiškinamasis raštas, tačiau aktualu atkreipti dėmesį į metinį pranešimą, kuris, kaip teigiama LR ĮFAĮ (2008) yra metines finansines atskaitas papildanti ataskaita, kurioje pateikiami teisės aktuose nurodyti įmonės finansinių metų veiklos ir numatomos veiklos duomenys. Metinių finansinių ataskaitų rinkinys, metinis pranešimas ir auditoriaus išvada (jeigu auditas privalomas) sudaro įmonės metinę ataskaitą.

Metinio pranešimo paskirtis – apžvelgti praėjusio ataskaitinio laikotarpio veiklą, išskiriant svarbiausius įvykius, grėsmes, ir pateikti ateities prognozes. Metinis pranešimas, kaip ir finansinės ataskaitos, yra skirtas akcininkams ir kitiems išoriniams informacijos vartotojams. Barkauskas (2010) teigia, kad „metiniam pranešimui keliami reikalavimai yra mažiau formalizuoti nei kitoms finansinėms

ataskaitoms, todėl šis pranešimas dažniausiai panaudojamas kaip galimybė įmonės administracijai pasigirti. Jame stengiamasi kuo geriau pateikti įmonės veiklą, išvelgiant naujų verslo galimybių net patyrus nesėkmę“ (p. 3). Tokias svarbių įvykių interpretavimo galimybes iš dalies lemia ir tai, kad neatliekamas metinio pranešimo auditas (tik patikrinama, kad nebūtų neatitikimų su finansinių ataskaitų duomenimis). Pasak Barkausko (2010), „metinio pranešimo rengimas – tai menas pustuštę stiklinę pateikti kaip puspilnę“ (p. 4).

ĮFAI nustato, kad metinį pranešimą turi rengti tos įmonės, kurioms privalu sudaryti metinį finansinių ataskaitų rinkinį. Tai yra akcinės bendrovės, uždarnosios akcinės bendrovės, tikrosios ūkinės bendrijos ir komanditinės ūkinės bendrijos, kurių visi tikrieji nariai yra akcinės bendrovės ar uždarnosios akcinės bendrovės. Įstatymas taip pat nurodo, kad tos uždarnosios akcinės bendrovės, kurios sudaro sutrumpintas finansines ataskaitas, neprivalo rengti atskiro metinio pranešimo, tačiau jos yra įpareigojamos savo aiškinamajame rašte atskleisti papildomą informaciją. Jeigu bendrovė, kurios finansiniai duomenys neviršija įstatyme nustatytų kriterijų ir dėl to ji turi teisę sudaryti sutrumpintas finansines ataskaitas, nusprendžia pasirinkti nesutrumpintų ataskaitų rinkinį, dėl to jai neatsiranda prievolės rengti metinį pranešimą.

Metinį pranešimą, kaip ir finansines ataskaitas, turi pasirašyti įmonės vadovas. Jam tenka ir atsakomybė už tokio pranešimo parengimą. Jeigu įmonėje sudaroma valdyba, ji turi patvirtinti įmonės vadovo parengtą metinį pranešimą. Toliau jis kartu su metiniu finansinių ataskaitų rinkiniu pateikiamas visuotiniam akcininkų susirinkimui ir jau patvirtintas, kartu su visom finansinėms ataskaitom, pateikiamas Juridinių asmenų registru.

2.3. Finansinių ataskaitų sudarymo sistemos įvertinimo metodai

Pirmiausia svarbu susipažinti su analizuojamos įmonės pobūdžiu, pagrindine jos veikla, iš kurios gaunamos didžiausios pajamos. Aktualu įvertinti, kaip analizuojamoje įmonėje yra formuojamas apskaitos procesas, kuris yra labai svarbus, kadangi apima visas įmonės veiklos organizavimo sritis. Tvarkant įmonės veiklos apskaitą susidaro informacija, kurią reikia surinkti, užregistruoti kompiuterinėje programoje, perduoti, apdoroti, gauti naują informaciją. Taigi, veiklos tvarkymo procesai apima laikotarpį nuo pradinės informacijos gavimo iki rezultatinės informacijos panaudojimo įvairiems valdymo sprendimams priimti ir kitiems vartotojų informaciniais poreikiams tenkinti.

Būtina išnagrinėti įmonės sudaromą finansinių ataskaitų rinkinį, pagrindinių ataskaitų elementų įvertinimą, pripažinimą, įkainojimą ir pan. Pagrįsti pasirinktų metodų, principų pranašumus ar trūkumus, įvertinti sudarytų finansinių ataskaitų silpnąsias ir stipriąsias puses. Išanalizuoti, kokie veiksniai turi įtakos ataskaitų sudarymo sistemai, apžvelgti procedūrų eigą iki finansinių ataskaitų bei sudaryti realų analizuojamos įmonės finansinių ataskaitų sudarymo sistemos modelį.

Išanalizavus konkrečią įmonę, aktualu palyginti su kitomis įmonėmis, kaip jose vykdomas

apskaitos organizavimas, finansinių ataskaitų sudarymo procesas, pagrindinės problemos su kuriomis susiduriama, kokiais reglamentais vadovaujamosi, ar jie suprantami ir pan. Pasitelkus vieną iš pagrindinių formų, naudojamų apklausai atlikti, t.y. *anketavimą*, būtina apklausti atsitiktinai pasirinktų įmonių apskaitos specialistus.

Tyrimas vykdomas keliais etapais:

I. Etapas: anketos klausimų sudarymas. Klausimynas sudarytas tarsi iš keturių dalių:

- *Ivadinėje* dalyje formuluojamas kreipimasis į respondentą, pateikiamos apklausos sąlygos ir atsakymų teikimo taisyklės;
- *Padėties* dalį sudaro klausimai apie socialinę – demografinę respondento padėtį. Šie klausimai skirti analizės rezultatų interpretavimui palengvinti;
- *Pagrindinę* dalį sudaro klausimai apie finansinių ataskaitų sudarymą, jų reglamentavimą, kylančias problemas ir pan.;

Baigiamojoje dalyje respondentui suteikta galimybė laisvai pasisakyti apie sunkumus, su kuriais susiduriama, norint teisingai sudaryti finansines ataskaitas, taip pat siūloma nurodyti, kokios gali būti finansinių ataskaitų rengimo tobulinimo galimybės.

II. Etapas: identifikuoti norimų apklausti respondentų visumą, kad tyrimo rezultatai būtų statistiškai patikimi. Naudojama formulė pagal Dikčių (2003):

$$n = \frac{z^2 p(1-p)}{e^2};$$

čia: n – reikiamas imties dydis; z - standartinės paklaidos dydžio vienetai esant normaliam pasiskirstymui, kuris atitiks norimą patikimumo laipsnį (kai patikimumo laipsnis 95,0 proc., z = 1,96, kai patikimumo laipsnis 99,0 proc., z = 2,58); e – atrankos klaida (maksimalus skirtumas tarp imties ir visumos proporcijų); p – visumos proporcijos, kurios atitinka tyrėją dominančias charakteristikas.

Tyrimo buvo stengiamasi gauti 99 proc. patikimumo laipsnį, galima klaida – 15,0 proc., bei proporcija – 50,0 proc. Kad duomenys būtų statistiškai patikimi, pagal formulę ir nusistatytus kriterijus, tyrime turi dalyvauti ne mažiau kaip 74 apskaitos specialistai, kadangi tyrimas orientuotas būtent į šią visumos imtį.

III. Etapas: tyrimo duomenų rinkimas, apdorojimas, grafinis pateikimas, atskleidžiant ne tik nuomonių pasiskirstymą, bet taip pat nurodoma, kas lemia konkretaus atsakymo pasirinkimą. Anketos platinamos išdalinamuoju bei internetiniu anketavimo būdu, atsitiktinai pasirinkus įmones ir jų buhalterijos skyriuje dirbančius apskaitos specialistus.

Galutinis tyrimo tikslas ir reikšmingumas – nustatyti finansinių ataskaitų sudarymo sistemos pagrindines problemas, išskirti pagrindinius veiksnius, nuo kurių priklauso parengimo kokybė ir efektyvumas bei numatyti ir pateikti sudarymo tobulinimo kryptis.

3. FINANSINIŲ ATASKAITŲ SUDARYMO SISTEMOS ANALIZĖ IR ĮVERTINIMAS

3.1. SĮ „Kretingos komunalininkas“ apibūdinimas ir jos veiklos apžvalga

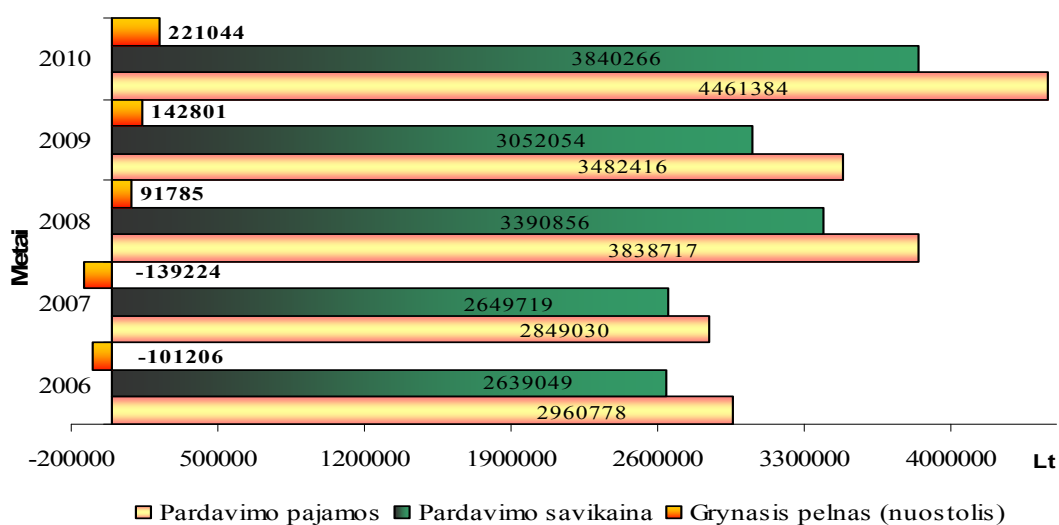
SĮ „Kretingos komunalininkas“ yra savivaldybės įmonė, įsteigta Kretingos rajono savivaldybės Tarybos 2006 m. balandžio 27 d. Sprendimu Nr. T2-111, pertvarkius UAB „Kretingos komunalininkas“ (įregistruota 1995-12-12 Kretingos rajono savivaldybėje). Įmonė perėmė pertvarkytos UAB „Kretingos komunalininkas“ teises ir pareigas. Įmonės savininkė – Kretingos rajono savivaldybė, o valdymo organai yra įmonės savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija, įmonės valdyba bei įmonės direktorius. Kiekvienais metais vyksta valdybos posėdžiai, kurių metu svarstomi aktualūs įmonės valdymo ir veiklos klausimai. Įmonės gamybiniai rezultatai, ekonominiai rodikliai ir finansiniai rezultatai valdyboje svarstomi pasibaigus kiekvienam ketvirčiui.

Kretingos rajono savivaldybės perduotas ir įmonės įsigytas turtas nuosavybes teise priklauso įmonės savininkui. Šį turtą įmonė valdo, naudoja ir juo disponuoja, vadovaudamasis Vietos savivaldos įstatymu, Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymu, Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymu, kitais įstatymais, Savivaldybės tarybos sprendimais, Institucijos sprendimais ir kitais teisės aktais.

Pagrindiniai įmonės veiklos tikslai yra užtikrinti Kretingos rajono savivaldybės teritorijoje gamybos ir komunalinių atliekų surinkimą, gabenimą ir apdorojimą, mirusiųjų pervežimą, miesto gatvių ir šaligatvių eksploatavimą (prižiūrą ir remontą), bendro naudojimo teritorijų valymą ir tvarkymą, miesto papuošimą, gatvių dangos ir kitų konstrukcijų elementų prižiūrą ir nežymių pažeidimų taisymą, autobusų stotelių prižiūrą, viešojo tualetų eksploataciją, tiltų ir vandens telkinių prižiūrą, gatvių ženklinimą, kelio ženklų įrengimą ir prižiūrą, techninių priemonių, reguliuojančių gatvių judėjimą, įrengimą ir eksploataciją, gatvių mechanizuotą valymą (šlavimą), plovimą ir laistymą, gatvių prižiūrą žiemą – mechanizuotą sniego valymą ir jų barstymą, rankinį gatvių, šaligatvių ir kitų teritorijų valymą bei jų barstymą žiemą, kapinių prižiūrą, gatvių, skverų ir aikščių, parkų apželdinimą ir žaliųjų plotų bei želdinių prižiūrą, miesto apšvietimo elektros tinklų eksploatavimą, miesto apšvietimą, šviestuvų keitimą, miesto apšvietimo elektros tinklų ir įrangos eksploataciją (prižiūrą ir remontą). Apibendrintai galima teigti, kad pagrindinis įmonės veiklos tikslas yra teikti viešąsias paslaugas, siekiant tenkinti Kretingos savivaldybės viešuosius interesus komunalinių ir su jomis susijusių paslaugų teikimo srityje.

SĮ „Kretingos komunalininkas“ veiklą aktualiausiai būtų analizuoti pagal įmonės sukurtus padalinius, t.y. gatvių prižiūros ir miesto apšvietimo tarnyba; sanitarinio valymo ir apželdinimo tarnyba; komunalinių atliekų tvarkymo tarnyba; finansinė, investicinė ir kita veikla. Būtent įvairių

padalinių gautų pajamų, už suteiktas paslaugas bei patiriamų išlaidų toms pajamoms uždirbti, efektyvi vidaus kontrolė, nuolatinė jų peržiūra ir analizė, suteikia įmonei galimybę aptikti pagrindines problemas, kurios trukdo pelningai vystyti veiklą. Įmonės veikla tampriai susijusi su metų laiku kaita, kadangi vienu padalinių išlaidos didžiausios būtent šaltuoju metų laiku, t.y. gatvių apšvietimo ir gatvių priežiūros, kai tuo tarpu želdinių priežiūros ir komunalinių atliekų tvarkymo išlaidos gerokai didesnės šiltuoju sezonu. Atsižvelgus į tai, būtina koncentruoti pagrindinius išteklius į tuos segmentus, kurie veikia pelningiausiai atitinkamu laikotarpiu, siekiant nuosekliai išlaikyti jų pelningumą. Bendros įmonės pardavimo pajamos analizuojamu laikotarpiu nuo 2006 m. iki 2010 m. gerokai išaugo, t.y. net 50,7 proc., o pardavimo savikaina padidėjo 31,3 proc. (žr. 14 pav.).

14 pav. SĮ „Kretingos komunalininkas“ pagrindinių veiklos rodiklių dinamika

Stiprus įmonės atsigavimas matomas 2008 m., kai pagaliau veiklos rezultatas buvo teigiamas, nors jis padengė dar tik nedidelę dalį praėjusių laikotarpių nuostolių. Didžiausią įtaką tokiam įmonės atsigavimui 2008 m. turėjo tai, kad šiais metais bendrasis įmonės mokumas palyginus su 2007 m. padidėjo net 40,5 proc. Nuosmukio periodą šalyje įmonė 2009 m. pajuto sumažėjusiomis pardavimo pajamomis, tačiau grynasis pelnas viršijo 2008 m. pelną net 35,7 proc., o 2010 m. lyginant su 2008 m. net 58,5 proc. Sėkmingą galutinį veiklos rezultatą 2009 m. stipriai lėmė sumažintos visų veiklų sąnaudos, o 2010 m. gerokai išaugusios pardavimų pajamos. Pastebima, kad įmonės veiklos rezultatas įtakoja vidutinį darbuotojų užmokestį, kuris adekvačiai kaip ir pardavimo pajamos iki 2008 m. kilo, 2009 m. truputį sumažėjo, o nuo 2010 m. vėl laipsniškai didėja (žr. 6 priedą).

3.2. Įmonės apskaitos organizavimo proceso nuoseklumas ir finansinių ataskaitų rinkinio sudarymo sistemos analizė

SĮ „Kretingos komunalininkas“ apskaitos organizavimas vykdomas, remiantis LR buhalterinės apskaitos įstatymu, LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymu, verslo apskaitos standartais, LR

valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymu, LR darbo ir civiliniu kodeksu. Įmonėje yra naudojamas individualus, išplėstinis *sąskaitų planas*, kuris yra parengtas pagal LR apskaitos instituto Standartų tarybos patvirtintą pavyzdinį sąskaitų planą.

Įmonės finansiniai metai sutampa su kalendoriniais metais, apskaita tvarkoma kompiuterizuotai, taikant apskaitos informacinę sistemą „VIOLA“, kuri skirta įvairaus profilio įmonėms ir pilnai atitinka visus LR įstatymo reikalavimus. Naudojant šią apskaitos programą galima vesti pilną įmonės buhalterinę apskaitą - nuo pirminių dokumentų įvedimo iki metinių finansinių ataskaitų automatinio paruošimo. Už buhalterinių įrašų teisingumą pagal pateiktus dokumentus ir finansinių ataskaitų rinkinio parengimą bei pateikimą laiku, atsako vyr. buhalterė, kuri tiesiogiai pavaldi įmonės direktoriui. Kadangi ši įmonė yra savivaldybės, tai pagal LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymą auditas yra privalomas. Pabrėžtina, kad vidinę kontrolę atlieka įmonės buhalterė pagal Didžiąją knygą, t.y. visų įmonės pildomų žiniaraščių, žurnalų likučiai turi sutapti su Didžiosios knygos galutiniais likučiais tuo pačiu ataskaitiniu laikotarpiu. Įmonė sudaro pilną finansinių ataskaitų rinkinį, kuris pateikiamas įmonės direktoriui metų pabaigoje, o vėliau tvirtinamas Kretingos rajono savivaldybės Tarybos posėdyje. Taip pat sudaromos tarpinės finansinės ataskaitos, t.y. kiekvieną ketvirtį, kadangi tai numatyta tiek įmonės įstatuose, tiek ir apskaitos politikoje.

Metodologinėje dalyje aptarti pagrindiniai visų finansinių ataskaitų sudarymo bruožai, jų esmė, sandara ir turinys. To pasėkoje, būtina išanalizuoti SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų sudarymo sistemą, pagrindines sudarymo problemas ir jų priežastis.

Įmonė finansines ataskaitas rengia, vadovaujantis LR buhalterinę apskaitą reglamentuojančiais teisės aktais, įmonės patvirtinta apskaitos politika, bendraisiais apskaitos principais ir visais Verslo apskaitos standartais. Visos ataskaitos yra sudaromos nenukrypstant nuo pavyzdinių formų, kurios pateiktos VAS. Galima konstatuoti, kad įmonėje finansinės ataskaitos sudaromos pagal 2 darbo dalyje sudarytą bendrą finansinių ataskaitų sudarymo ir pateikimo ciklo modelį (9 pav.). Įgyvendinamos visos nurodytos procedūros, siekiant finansinių ataskaitų kokybiško parengimo. Kadangi temos aktualumas yra finansinių ataskaitų sudarymo sistema, o ne duomenų analizė, tai kiekvienam finansinių ataskaitų elementui nėra skiriamas ypatingas ir išsamus dėmesys dėl darbo apimties apribojimo. Tačiau būtina pabrėžti, kad būtent iš finansinių ataskaitų atskirų elementų susidaro pagrindinės finansinės ataskaitos. Svarbu, kad visi finansinių ataskaitų elementai būtų pateikti teisingai, objektyviai, aiškiai ir suprantamai, nenukrypstant nuo VAS reikalavimų ir kitų nuostatų. Nesigilinant išsamiai į kiekvieną elementą, apžvelgiami tik pagrindiniai bruožai, kurie yra aktualūs SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų straipsniams, t.y. pagrindiniai aspektai, kuriais įmonė vadovaujasi sudarant finansines ataskaitas. Pirmiausia aptariami pagrindiniai balanso straipsniai, jų pripažinimas, įvertinimas, įkainojimo būdai ir pan. (žr. 15 pav.).

A. ILGALAIKIS TURTAS (1 klasė)	<p>I. Programinė įranga (tarnavimo laikas – 3 metai) ir kitas nematerialusis turtas (4 metai) → išigyjant registruojamas išigijimo savikaina, balanse parodomas išigijimo, atėmus sukauptą amortizaciją ir jo vertės sumažėjimą bei pridėjus vertės sumažėjimo atstatymą → amortizacija skaičiuojama pagal tiesinį metodą.</p> <p>II. Kai išigijimo savikaina yra ne mažesnė kaip 500 Lt ir konteinerių, kurių vertė ne mažesnė kaip 350 Lt → išigijus ar pasigaminus registruojamas apskaitoje išigijimo (pasigaminimo) savikaina → vėliau taip pat apskaitomas išigijimo savikaina → balanse pateikiamas likutine verte → jo vertė mažinama tada, kai balansinė turto vertė tampa reikšmingai didesnė už jo atsiperkamąją vertę → turto grupėms nusidėvėjimas skaičiuojamas tiesiniu metodu, išskyrus - visai neskaiciuojamas nebaigta statyba ir nenaudojamoms patalpoms.</p> <p>III. Gautinos sumos balanse parodomos tikrąja verte, t.y. atėmus įvertintas abejotinas sumas → kitas finansinis turtas parodomas išigijimo savikaina.</p> <p>IV. Parodomas atidėtojo mokesčio turtas bei kitas ilgalaikis turtas, kuris nebuvo parodytas kituose ilgalaikio turto straipsniuose.</p>
<p>I. Nematerialusis turtas</p> <p>II. Materialusis turtas</p> <p>III. Finansinis turtas</p> <p>IV. Kitas ilgalaikis turtas</p>	
B. TRUMPALAIKIS TURTAS (2 klasė)	<p>I. Registruojant apskaitoje jos įvertinamos išigijimo savikaina, o sudarant balansą – išigijimo (pasigaminimo) savikaina arba grynąja galimo realizavimo verte, atsižvelgiant į tai, kuri iš jų yra mažesnė → atsargos, kurių vertė sumažėjo, nustatomos inventorizacijos metu → atsargų grupei taikomas nuolat apskaitomas atsargų būdas bei FIFO įkainojimo būdas.</p> <p>II. Tiek ilgalaikės, tiek trumpalaikės gautinos sumos balanse parodomos tikrąja verte (abejotinų skolų sumos pripažįstamos ataskaitinio laikotarpio sąnaudomis).</p> <p>III. Trumpalaikės investicijos, terminuoti indėliai, kitas trumpalaikis turtas (išankstiniai apmokėjimai).</p> <p>IV. Pinigai bankuose ir kasoje.</p>
<p>I. Atsargos, išankstiniai apmokėjimai ir nebaigtos vykdyti sutartys</p> <p>II. Per vienerius metus gautinos sumos</p> <p>III. Kitas trumpalaikis turtas</p> <p>IV. Pinigai ir pinigų ekvivalentai</p>	
C. NUOSAVAS KAPITALAS (3 klasė)	<p>I. Gali būti didinamas arba mažinamas tik Kretingos rajono savivaldybės tarybos sprendimu → Savininko kapitalo padidėjimas yra lygus piniginio įnašo sumai ar turto vertei, nurodytai perdavimo akte. III. Susidarę skirtumai perkainojus ilgalaikį materialųjį ar finansinį turtą. IV. Privalomas ir kiti rezervai → sudaromas iš grynojo pelno atskaitymų ir naudojamas nuostoliams padengti (mažėja privalomas rezervas ir nuostoliai), atskaitymai turi sudaryti ne mažiau kaip 1/20 paskirstytinojo pelno. Jie turi būti vykdomi tol, kol privalomojo rezervo dydis sudarys 1/10 savininko kapitalo vertės. → kiti rezervai sudaromi tik įmonės įstatytų nustatyta tvarka (sudarant – registruojamas rezervo padidėjimas ir nepaskirstyto pelno sumažėjimas). V. Didinamas (mažinamas) registruojant esminių klaidų taisymo ir apskaitos politikos pakeitimo rezultata → didinamas, kai perkainotas turtas nurašomas, perleidžiamas arba neatlygintinai perduodamas → Pelno paskirstymas registruojamas tada, kai taryba priima šį sprendimą.</p>
<p>I. Įmonės savininko kapitalas</p> <p>II. Turta, kuris pagal įstatymus gali būti tik valstybės nuosavybė, atitinkantis kapitalas</p> <p>III. Perkainojimo rezervas (Rezultatai)</p> <p>IV. Rezervai</p> <p>V. Nepaskirstytasis pelnas (Nuostoliai)</p>	
D. DOTACIJOS, SUBSIDIJOS	<p>Dotacijų ir subsidijų įmonė neturi, apskaitos politikoje šis straipsnis neaprašomas.</p>
E. MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI (4 klasė)	<p>Pripažįstami apskaitoje ir atspindimi balanse tik tada, kai įmonė įgyja prievolės, kurios turės būti įvykdytos. Planuojami sandoriai, suteiktos garantijos įmonės įsipareigojimais nepripažįstami. I. Ilgalaikiai įsipareigojimai, kuriuos įmonė turės įvykdyti vėliau nei per ateinančius vienus metus (lizingas). II. Trumpalaikiai - turi būti įvykdyti per vienerius metus (ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis, skolos tiekėjams, gauti išankstiniai apmokėjimai, su darbo santykiais įsipareigojimai, kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai). Sukauptos sąnaudos parodomos prie kitų įsipareigojimų, o ateinančio laikotarpio pajamos – gautų išankstinių apmokėjimų straipsniuose. Pripažįstant įsipareigojimą, jis įvertinamas savikaina.</p>
<p>I. Po vienerių metų mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai</p> <p>II. Per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai</p>	

15 pav. SĮ „Kretingos komunalininkas“ pagrindinių balanso straipsnių pateikimo metodika

Apibendrinant įmonės sudaromo balanso straipsnių ypatybes, galima konstatuoti, kad pasirinkti įvertinimo, įkainojimo būdai teisingai atspindi įmonės finansinę būklę ir bent jau nepablogina veiklos rezultatų. Pirmiausiai tai susiję su ilgalaikio turto įvertinimu apskaitoje išigijimo savikaina, o ne

perkainota verte, taip santykinai apskaičiuojamas didesnis pelnas. Taip pat apskaitos politikoje nusistatyta vidutiniško dydžio minimali ilgalaikio materialiojo turto vertė (500 Lt), todėl įmonei sudaryta galimybė daugiau turto objektų priskirti šiam straipsniui, taip sumažinant ataskaitinio laikotarpio sąnaudas, nes šios sumos pripažįstamos ataskaitinio laikotarpio turtu.

Abejonių kyla dėl abejotinių skolų sumų pripažinimo ataskaitinio laikotarpio sąnaudomis, nes VAS nenustato jokių aiškių požymių, apibūdinančių abejotinas skolas. Todėl pačios įmonės turi apsispręsti, kada skolą reikėtų laikyti neatgautiną ir nurašyti kaip abejotiną. Šis straipsnis įmonės apskaitos politikoje nėra aptartas, todėl reikėtų papildyti apskaitos politiką, detaliau apibūdinant kokiais požymiais remiamasi ir kuris metodas, t.y. tiesioginis ar netiesioginis taikomas, norint nustatyti abejotinių skolų apskaitą ir pripažinimą. Tai įmonei aktualu ir prasminga, nes įmonės veikla susijusi su paslaugų teikimu, todėl gautinų sumų straipsnyje atsispindi reikšmingos sumos iš pirkėjų.

Įmonės balanse yra parodomi darbo užmokesčio ir kitų skolų darbuotojams likučiai. Nuo 2009 m. sausio 1 d. įsigaliojęs 31 VAS „Atlygis darbuotojui“, nurodo, kad nepanaudotų atostogų sąnaudos turi būti pripažįstamos tą ataskaitinį laikotarpį, kada atliekamas darbas, suteikiantis teisę į atostogas ir kartu į atostoginius, bet ne tada, kai darbuotojas gauna šią išmoką eidamas atostogauti. Faktiškai SĮ „Kretingos komunalininkas“ 2009 m. neskaičiavo darbuotojų nepanaudotų atostogų dienų skaičiaus, nenustatė atlygio už kaupiamąjį kompensuojamą ne darbo laiką sąnaudų sumos, jos nepriskyrė su darbo santykiais susijusiems išsipareigojimams arba atidėjiniams, nors pagal 31 VAS nuostatas, įmonė tai privalėjo atlikti. 2010 m. birželio mėn. apskaitos politika buvo papildyta, būtent įtraukus nuostatas apie darbuotojų atlygį. Įmonė nusistatė, kad nepanaudotų atostoginių sąnaudos pripažįstamos ataskaitinio laikotarpio pabaigoje. To pasekoje, galima konstatuoti, kad 2009 m. finansinėse ataskaitose pateikta informacija apie įmonės veiklos rezultatą ir išsipareigojimus yra netiksli. Pabrėžtina, kad pirmą kartą taikant šią metodiką, turto ir išsipareigojimų, susijusių su atlygiu darbuotojams, apskaitos politikos pakeitimo poveikio rezultatas parodomas koreguojant nepaskirstyto pelno (nuostolio) ataskaitinio laikotarpio likutį (nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitoje), o aiškinamajame rašte pateikiami atitinkami paaiškinimai. Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitoje taip pat atsispindi apskaitos politikos keitimo įtaka veiklos rezultatui ne tik dėl atostoginių kaupimo paskaičiavimo, bet ir dėl nenaudojamo ilgalaikio turto nusidėvėjimo apskaičiavimo, kadangi nuo 2009 m. turto nusidėvėjimas turi būti skaičiuojamas visam ilgalaikiam turtui, išskyrus tą, kuris dar net nepradėtas eksploatuoti. Taigi, įmonė taikydama retrospektyvinį būdą, jau rengiant 2009 m. finansinę atskaitomybę, turėjo nurašyti praeitiems laikotarpiams tenkančią nusidėvėjimo sumą. Tai pagrindžia, kad įmonė ne visada spėja susipažinti su naujovėmis bei prisitaikyti prie naujų nuostatų reikalavimų. Pastebėtina, kad apskaitos politikoje vis dar nepakoreguotas nusidėvėjimo skaičiavimas nenaudojamoms patalpoms.

Konkretizuojant balanso privalumus ir trūkumus galima išskirti, kad ši ataskaita yra viena iš

svarbiausių ir be jos neįsivaizduojamas ataskaitinių metų užbaigimas. Balansas - tarsi įmonės stuburas, iš kurio duomenų dalinai sukuriamos kitos finansinės ataskaitos. Tik iš balanso teisingų duomenų įmanoma analizuoti įmonės finansinę būklę, spręsti apie jos mokumą ir stabilumą, galimybes tvirčiau įsitvirtinti rinkoje, įvertinant nuosavus ir skolintus finansinius šaltinius. Šios ataskaitos kokybė labiausiai priklauso nuo teisingai ir objektyviai užregistruotų ūkinių operacijų, pasirinktų įvertinimo, įkainojimo, pripažinimo apskaitoje metodų ir būdų. Kiekvienas balanso straipsnis priklauso nuo to, kaip duomenys suvedami į apskaitos informacinę sistemą, kaip jie grupuojami ir sukaupiami atitinkamuose registruose. Tinkamai atliktos kasdienės operacijos, pirmas žingsnis link teisingo ir patikimo balanso sudarymo bei objektyvių duomenų atskleidimo. Be privalumų, galima išskirti kelis esminius balanso trūkumus. Jis atspindi įmonės turto būklę metų pabaigoje, bet tikrai neparodo, dėl kieno poveikio susiklostė esama padėtis, pvz. galėjo įtakos turėti infliacija, naujos technologijos, naujų tiekėjų atsiradimas ir pan. Svarbu ir tai, kad patvirtintoje pavyzdinėje balanso formoje ilgalaikio turto straipsnyje neatskleidžiamas kiekvienos turto grupės nusidėvėjimas, kas leistų susidaryti aiškesnę nuomonę, koku ilgalaikiu turtu įmonė realiai disponuoja ir kokios turto panaudojimo galimybės. Taip pat būtų pravartu balanse atskirai išskirti tokius postraipsnius, kaip sukauptos pajamos ir ateinančio laikotarpio išlaidos bei sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių pajamos. Esant reikšmingoms jų sumoms ir atskleidžiant tai atskirai, galėtų efektyviau prognozuoti įmonės tolimesnę veiklą.

Kalbant apie finansinių ataskaitų svarbumą, būtina išskirti pelno (nuostolių) ataskaitą, kuri atspindi įmonės veiklos rezultatus. Šios ataskaitos dėka, galima konkretizuoti, ar įmonės veikla yra pelninga, iš kurios veiklos gaunama didžiausia nauda ir kurios veiklos sąnaudos didžiausios. Akivaizdu, kad ši ataskaita taip pat būtina įmonės ataskaitinio laikotarpio užbaigimui, norint apibendrintai suvokti pardavimų situaciją, jos kitimo tendencijas, lyginant su praėjusiais laikotarpiais.

Pajamos SI „Kretingos komunalininkas“ pripažįstamos vadovaujantis kaupimo principu, o įvertinamos jos tikrąja verte, atsižvelgiant į suteiktas ir numatomas nuolaidas bei parduotų prekių gražinimą ir nukainojimą. Tuo tarpu sąnaudos įmonės apskaitoje pripažįstamos vadovaujantis kaupimo ir palyginimo principais, o įvertinamos taip pat tikrąja verte. Visa tai numato apskaitos reglamentai, kuriais įmonė privalo vadovautis.

Išsamiau analizuojant įmonės pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnius, galima konstatuoti, kad tiek įmonės veiklos skirstymas šioje ataskaitoje, tiek ir ataskaitos sudėtis yra adekvačios antroje darbo dalyje nurodytoms formoms (žr. 11 pav.). Todėl, tikslinga aptarti tik konkrečių straipsnių ypatybes, kas jiems priskiriama ir kaip įmonė kontroliuoja šių straipsnių pasikeitimus (žr. 16 pav.).

Būtina užtikrinti teisingą paslaugų ir prekių pardavimo pajamų bei savikainos dydžio nustatymą ir įtraukimą į pelno (nuostolių) ataskaitą, kadangi tai pagrindiniai straipsniai, kurie didžiaja dalimi nulemia galutinį veiklos rezultatą. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas sąnaudų kontrolei, siekiant, kad jos nebūtų dirbtinai padidintos, norint sumažinti pelno mokestį. Kuo netikslesnis einamojo

laikotarpio rezultatų pateikimas, tuo didesnė rizika, kad tai kartosis ne vieną sekantį laikotarpį, kas gali tapti nevaldoma ir sužlugdyti įmonę. Ši „Kretingos komunalininkas“ pajamų ir sąnaudų apskaitą veda pagal kiekvieną įmonės padalinį kasdien, o mėnesio pabaigoje įmonės vadovui pateikiama darbinė atskaitomybės lentelė su einamojo mėnesio duomenimis bei didėjančia eiga, jau nuo pirmo ataskaitinių metų mėnesio. To pasėkoje, galima konstatuoti, kad įmonė stengiasi kuo efektyviau vykdyti šių straipsnių vidinę kontrolę, sudaro galimybę lyginti ne tik ataskaitinių ir praėjusių metų rodiklius, bet ir atitinkamų mėnesių duomenis.

<p>PARDAVIMO PAJAMOS → sanitarinis valymas; apželdinimas; gatvių priežiūra ir apšvietimas; mirusiųjų pervežimas; komunalinių atliekų vežimas; vietinės rinkliavos administravimas, viešojo tualetų priežiūra ir pan. → visos pajamos apskaitomos pagal kiekvieną padalinį atskirai, mėnesio pabaigoje sudarant bendrą visų padalinių pajamų ir sąnaudų pasiskirstymą darbinėje atskaitomybės lentelėje.</p>		<p>PARDAVIMO SAVIKAINA → per ataskaitinį laikotarpį patirtos išlaidos, tenkančioms suteiktoms paslaugoms bei parduotoms prekėms → tiesioginės išlaidos: konkretaus padalinio darbuotojų, teikiančių paslaugas atlyginimai, soc. draudimas; sunaudotų atsargų kiekis; naudojamų įrengimų, įrankių nusidėvėjimas; netiesioginės paslaugos; transporto priemonių, naudojamų teikiant paslaugas, eksploataavimo, remonto išlaidos ir nusidėvėjimas (mechaninių dirbtuvių, ir bendraūkinės išlaidos). Taip pat konkrečių paslaugų savikainai priskiriamos netiesioginės išlaidos, kurios laikotarpio pabaigoje paskirstomos pagal pasirinktą bazę → ataskaitoje pateikiama paslaugų teikimo grynoji savikaina, t.y. sumažinta faktiškai įvykusiais sunaudotų atsargų nukainojimais ir gautomis nuolaidomis.</p>
<p>VEIKLOS SĄNAUDOS → pardavimo bei bendrosios ir administracinės → šios sąnaudos pripažįstamos, registruojamos apskaitoje ir pateikiamos ataskaitoje tą patį ataskaitinį laikotarpį, kai jos buvo patirtos → šioms sąnaudoms priskiriama: administracijos darbuotojų darbo užmokesčio ir su juo susijusios sąnaudos; bendro naudojimo patalpų nusidėvėjimas; kompiuterinės technikos ir ryšių priemonių, baldų bei inventoriaus nusidėvėjimas; ilgalaikio nematerialaus turto nusidėvėjimas; leidinių, seminarų, kanceliarinių prekių sąnaudos; draudimo sąnaudos ir įvairūs mokesčiai, susiję su tipine veikla.</p>		
<p>KITA VEIKLA → pajamos: ilgalaikio ir trumpalaikio turto pardavimas; antrinių žaliavų pardavimas; patalpų nuoma ir kitos veiklos pajamos → sąnaudos: ilgalaikio turto nurašymas; trumpalaikio turto pardavimo sąnaudos; antrinių žaliavų pardavimo sąnaudos ir kitos veiklos sąnaudos.</p>	<p>FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA → pajamos: gautos baudos ir delspinigiai bei banko palūkanos → sąnaudos: banko palūkanos bei baudos ir delspinigiai.</p>	

16 pav. Ši „Kretingos komunalininkas“ pagrindinių pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių apibūdinimas

Pagrindiniai pelno (nuostolių) ataskaitos pranašumai prieš kitas finansines ataskaitas yra tai, kad ji vienintelė atskleidžia iš turimų šaltinių sukurtą naudą ir patirtas sąnaudas jai gauti. Be to, šios ataskaitos parengimas yra daug paprastesnis ir aiškesnis lyginant su kitomis finansinėmis ataskaitomis. Svarbu tik tinkamai suvokti įmonės veiklos specifiką ir pajamų bei sąnaudų priskyrimą konkrečioms straipsniams. Pelningumo rodikliai iš dalies atspindi įmonės sugebėjimą valdyti sąnaudas, paskirstant jas taip, kad su minimaliom sąnaudom būtų sukuriama kuo didesnė pajamos. Tačiau būtina pabrėžti, kad tiek sąnaudų, tiek ir pajamų pateikimas pelno (nuostolių) ataskaitoje galėtų būti detalesnis, išsamiau išskirstant pardavimo savikainos straipsnį bei kitų postraipsnių klasifikavimą. Tiksliau tariant, sąnaudų ir pajamų klasifikacija galėtų būti pagrįsta ne tik pagal jų paskirtį, bet taip pat pagal jų pobūdį (nusidėvėjimas, transporto sąnaudos, išlaidos reklamai). Tai leistų efektyviau kontroliuoti tipinės

ir netipinės veiklos pajamų ir sąnaudų pasiskirstymą, jų palyginimą skirtingu laikotarpiu. Pelno (nuostolių) ataskaitos parengimą apsunkina pelno mokesčio straipsnis, kurį norint apskaičiuoti, reikia išmanyti ne tik apskaitos, bet ir mokestines subtilybes. Patartina finansines ataskaitas sudaryti taip, kad kuo mažiau koregavimų reiktų atlikti pildant mokestinius dokumentus, nors visiškai išvengti prieštaravimų tarp VAS nuostatų bei Pelno mokesčio įstatymo neįmanoma, todėl būtina nuolat koncentruoti duomenis ne tik finansinių ataskaitų sudarymui, bet taip pat ir mokestinių deklaracijų parengimui.

Nuosavo kapitalo pokyčių ir pinigų srautų ataskaitos bei aiškinamasis raštas yra tarsi papildomos įmonės finansinės ataskaitos, kurioms didžiausias dėmesys skiriamas tik ataskaitinio laikotarpio pabaigoje, sudarant metinį finansinių ataskaitų rinkinį, kai tuo tarpu, balansas ir pelno (nuostolių) ataskaita yra sudaroma ir vadovui pateikiama kas ketvirtį. Šių ataskaitų parengimas yra glaudžiai susijęs su balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitų duomenimis. Pagrįstai galima identifikuoti, kad balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitos turi būti parengtos kokybiškai, jų duomenys turi būti tikslūs ir patikimi, nes nuo jų priklauso ir visų kitų ataskaitų kokybė. Tiek nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita, tiek ir pinigų srautų ataskaita pasižymi sudarymo sudėtingumu, nors duomenys tik detalizuojami iš pagrindinių ataskaitų. Daugelio autorių neigiami pasisakymai apie nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitą, ypač nedidelių įmonių atžvilgiu, sukelia abejonę, ar ši ataskaita reikalinga ir suprantama. Per ataskaitinį laikotarpį nekeičiant apskaitos politikos, neperkainojant turto, nesudarant jokių rezervų, šioje ataskaitoje tik pakartojami visi balanso nuosavo kapitalo straipsniai, todėl atkreiptina, kad nei įmonei, nei informacijos vartotojams dažnai ji nesuteikia jokios papildomos informacijos. Analizuojamos įmonės atžvilgiu, ši ataskaita svarbi ir būtina, nes tai savivaldybės įmonė, kurioje nuosavo kapitalo straipsnis griežtai reglamentuotas.

Pinigų srautų ataskaita taip pat gana sudėtingai parengiama, nes labai svarbu tinkamai nusistatyti kiekvienai veiklai priskiriamus objektus, jų pagrindines koncepcijas. Pastebėtina, kad įmonė šią ataskaitą sudaro jau seniai, tačiau tik 2010 m. papildyta įmonės apskaitos politika, kur numatyta informacija apie įmonės pinigų ir pinigų ekvivalentų pasikeitimus per ataskaitinį laikotarpį. Galima konstatuoti, kad iki 2010 m. ji galėjo būti sudaroma netiksliai ir nepatikimai. Šiuo metu pinigų srautų ataskaita įmonėje sudaroma tiesioginiu būdu. Pagrindinės veiklos pinigų srautai yra pagrindinis finansavimo šaltinis, leidžiantis palaikyti ir plėtoti įmonės veiklą. Įmonės *pagrindinės veiklos* pinigų įplaukos yra gaunamos suteikus paslaugas, gavus išankstinius apmokėjimus iš pirkėjų, iš vietinės rinkliavos mokėjimų, susigrąžinus pirkėjų skolas, gautos draudimo išmokos, dotacijos ir sąnaudų kompensacijos. Pagrindinės veiklos pinigų išmokas sudaro: išmokos žaliavų, prekių ir paslaugų tiekėjams; išmokos darbuotojams; išmokėti mokesčiai bei sumokėtos draudimo įmokos. Įmonės *investicinės veiklos* įplaukas sudaro: įplaukos, perleidžiant nematerialųjį ir ilgalaikį turtą; gautos palūkanos už suteiktas paskolas ir investicijas, įplaukos susigrąžinant terminuotus indėlius. Šios

veiklos išmokoms priskiriami: turto įsigijimas; išmokos statymui, rekonstravimui ar remontavimui ilgalaikį turtą, kuriuo įmonė disponuoja ir kurio vertė yra didinama; taip pat pinigų pervedimas į terminuotų indėlių sąskaitą, išskyrus trumpalaikes investicijas. Įmonės *finansinės veiklos* pinigų įplaukos priskiriamos pinigų įplaukos skolinantis (neatsižvelgiant į gražinimo terminą) iš trečiųjų asmenų (tarp jų ir kredito įstaigų) bei pinigais gautos dotacijos, skirtos įsigyti ilgalaikį turtą. Finansinės veiklos pinigų išmokos yra sumokėti dividendai, paskolų gražinimas, už paskolas sumokėtos palūkanos, pinigų išmokos už lizingą (finansinę nuomą). Apibendrinant galima teigti, kad pinigų srautų ataskaita gali atskleisti naudingos informacijos, kuri būtina ateities piniginiams srautams numatyti. Tai labai svarbu, norint gauti paskolą, įsigyti ilgalaikį turtą lizingu, norint investuoti ar numatyti ateities perspektyvas plėstis iš nuosavų lėšų.

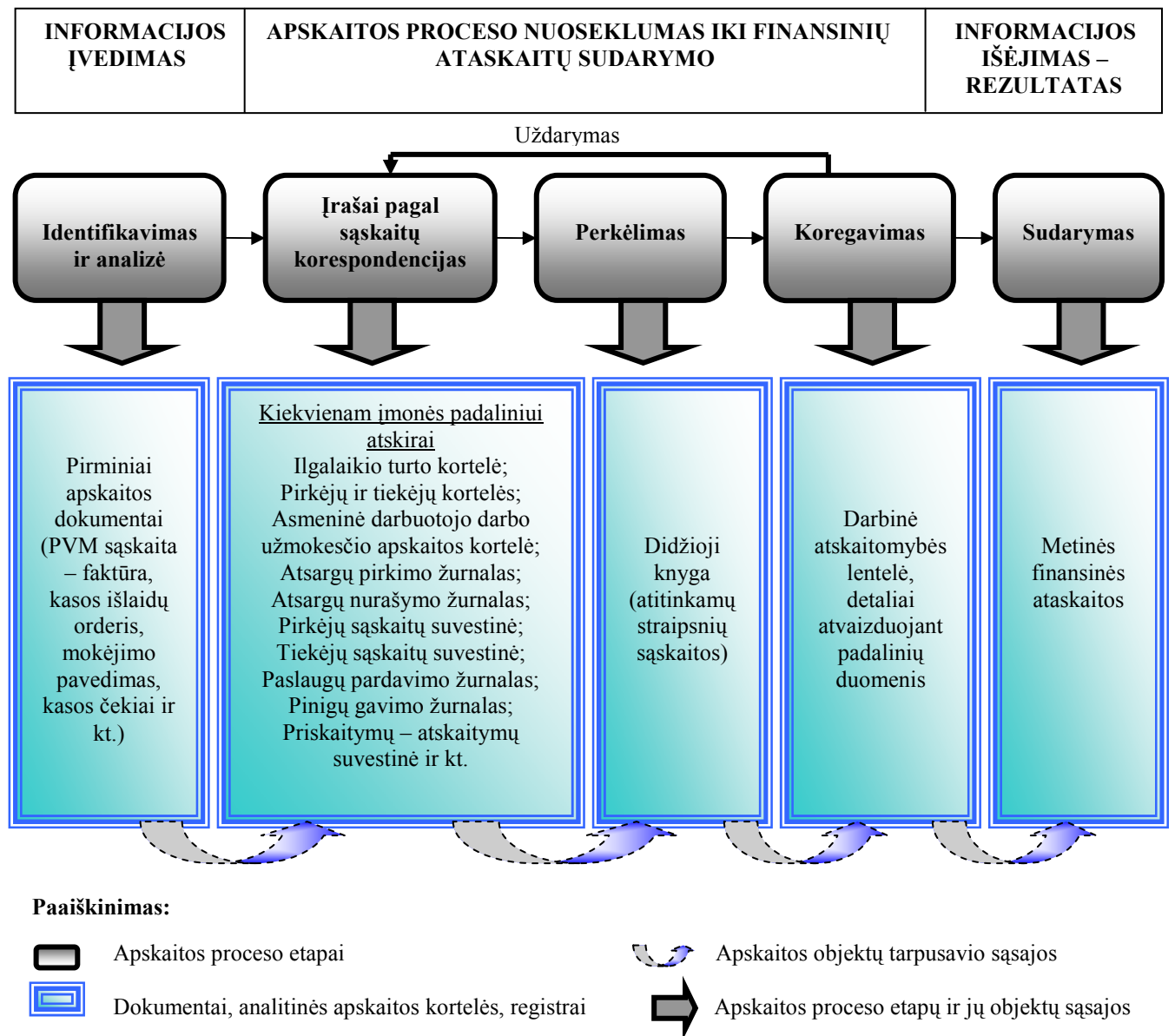
Aiškinamojo rašto sudėtis yra aptarta antroje darbo dalyje, kurios nuostatų SĮ „Kretingos komunalininkas“ laikosi, norėdamas išsamiai paaiškinti reikšmingus ir svarbius finansinių ataskaitų straipsnius. Pabrėžtina, kad SĮ „Kretingos komunalininkas“ vadovas taip pat turi parengti ir kartu su įmonės metiniu finansiniu ataskaitų rinkiniu pateikti, įmonės savininko teises ir pareigas įgyvendinančiai institucijai, ataskaitinių finansinių metų įmonės veiklos ataskaitą, kurioje turi būti pateikiama įmonės veiklos per ataskaitinius finansinius metus apžvalga, informacija apie darbuotojų skaičiaus įmonėje pasikeitimą (naujų darbo vietų sukūrimą), apie įmonės turto padidėjimą arba sumažėjimą, nurodytos šio turto padidėjimo arba sumažėjimo priežastys, įmonės nuosavo kapitalo dydis ataskaitinių finansinių metų pradžioje ir pabaigoje, taip pat informacija apie įmonės filialus ir atstovybes bei svarbiausius įvykius įmonėje ataskaitiniais finansiniais metais (LR valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas, 2010).

Aktualu išskirti, kad įmonės apskaitos politika turi būti nuolat peržiūrima ir tobulinama, norint garantuoti finansinių ataskaitų informacijos patikimumą. Peržiūrėjus SĮ „Kretingos komunalininkas“ apskaitos politiką, nustatyta, kad nuo 2006 m. iki 2010 m. nebuvo papildyta naujomis nuostatomis ir tvarkomis, kas galėjo turėti įtakos bendram veiklos rezultatui. Be paminėtų neatitikimų apskaitos politikoje, išskiriami dar keli atvejai, į kuriuos būtina atkreipti dėmesį. Pastebėtina, kad apskaitos politikoje įmonė galėtų išsamiau nurodyti ilgalaikio ir trumpalaikio finansinio turto klasifikavimą, jų įvertinimą. Taip pat, patartina papildyti apskaitos politiką, nurodant metodiką, kaip būtų apskaitomos gautos dotacijos, subsidijos, jų rūšys ir pan. Rekomenduotina ją tobulinti, nurodant metinės inventorizacijos atlikimo tvarką bei nusistatyti klaidų reikšmingumo ribas ir jų taikymo tvarką.

Kaip vienas iš veiksnių, kuris lemia finansinių ataskaitų sudarymo kokybę yra įmonės apskaitos informacinė sistema. SĮ „Kretingos komunalininkas“ vienas iš pagrindinių šios sistemos trūkumų yra tai, kad finansinių ataskaitų forma neatitinka VAS nurodytas pavyzdines formas, t.y. apskaitos programa susistemina visus duomenis pagal nurodytą klasifikaciją, tačiau neišskiria praėjusio ataskaitinio laikotarpio duomenų, kurie būtini palyginimui. Taip pat tiek pajamų – sąnaudų

suvestinėje, tiek ir balansinių sąskaitų apyvartos suvestinėje atsispindi ne tik likutinė vertė, bet ir debeto, kredito apyvartos. Dėl šių formų neatitikimo, įmonė perfiltruoja visus duomenis į Microsoft Office Excel, kur parengiamas galutinis ataskaitų formatas. Pastebėtina, kad galima išvelgti šiuo aspektu ir tam tikrų privalumų. Apskaitos programa parengtos ataskaitos daug išsamesnės, todėl didesnė tikimybė greičiau aptikti įsivėlusias atsitiktines klaidas. To pasėkoje didėja vidaus kontrolė, mažėja rizika apsirikti, nes atitinkami straipsniai iš naujo peržvelgiami ir sutikrinami.

Išanalizavus pagrindinių finansinių ataskaitų straipsnių ypatybes, jų klasifikavimą, pripažinimą, įvertinimą, įkainojimą ir pan., galima teigti, kad būtinas nuoseklus darbo organizavimas, jo pasidalinimas, nuolatinis informacijos sisteminimas, grupavimas bei palyginimas. Pastebėtina, kad buhalteriai apskaitos duomenų judėjimą organizuoja taip, kaip jiems patiems yra patogiau, atsižvelgiant į įmonės darbo specifiką, konkrečias aplinkos sąlygas. Bendras analizuojamos įmonės finansinių ataskaitų parengimas atsispindi 17 pav.

17 pav. SI „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų parengimo modelis

Galima pabrėžti, kad tinkamai organizavus ir koordinavus kasdienes operacijas, užtikrinus visų procesų integraciją, pasiekiamas maksimalus tikslas, t.y. nesudėtingai, bet kruopščiai ir kokybiškai sudarytos finansinės ataskaitos bei teisingai ir patikimai atspindėti duomenys jose.

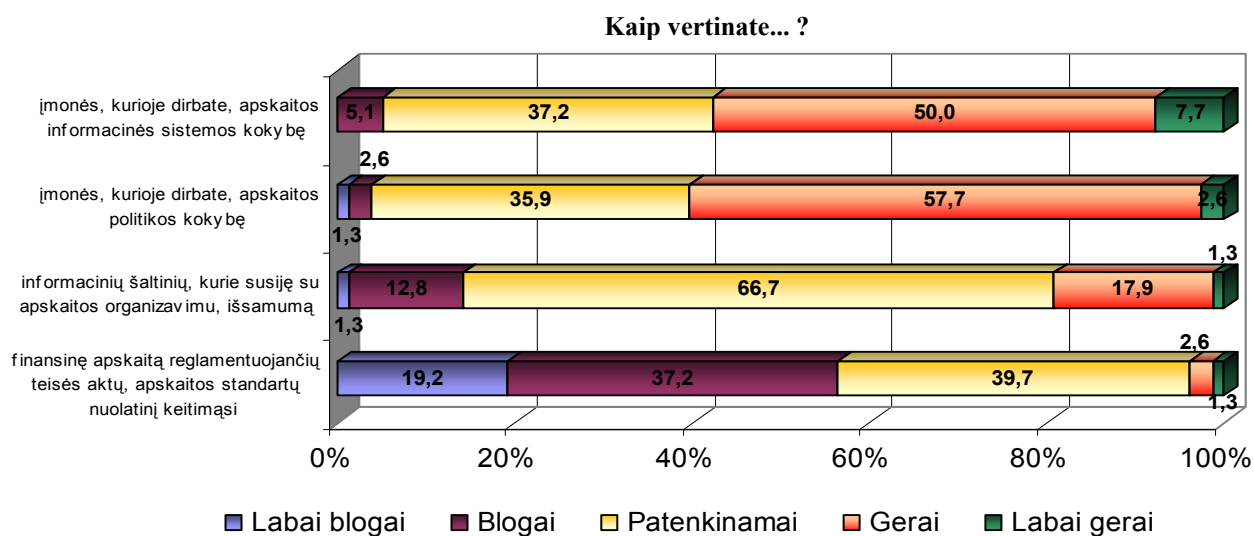
3.3. Apskaitos specialistų apklausos rezultatų analizė

Pagrindinis anketinės apklausos tikslas – išsiaiškinti, kaip apskaitos specialistai vertina finansinių ataskaitų reikalingumą, jų sudarymo procesą, kokiais reglamentais vadovaujasi bei su kokiomis problemomis dažniausiai susiduria. Anketinės apklausos tiriamųjų imtis – 78 respondentai (įvairių įmonių apskaitos specialistai), iš kurių net 97,4 proc. moterys, kurios dirba buhalterinės apskaitos srityje. 48,7 proc. šioje srityje dirba daugiau nei 10 metų, o 29,5 proc. – nuo 5 iki 10 metų laikotarpyje. Galima daryti išvadas, kad šioje srityje daugiausiai dirba aukštos kompetencijos darbuotojai, turintys sukaupę nemažą darbo patirtį, tačiau galima išvelgti ir neigiamų aspektų. Vyresni darbuotojai yra mažiau imlūs naujovėms, yra įpratę prie savo susikurtos darbo sistemos, nesistengia generuoti naujų idėjų, kad įmonė sparčiau tobulėtų apskaitos srityje. Didžioji dauguma respondentų dirba uždarosiose akcinėse bendrovėse (46,2 proc.) bei savivaldybės įmonėse (41 proc.), kurios užsiima paslaugų teikimu (48,7 proc.) bei kita veikla (24,4 proc.). Dauguma respondentų dirba vidutinio dydžio įmonėse, kuriose darbuotojų skaičius sudaro nuo 51-150 (35,9 proc.) bei nuo 11-50 darbuotojų (32,1 proc.). Visose respondentų įmonėse yra sudaromos finansinės ataskaitos, dauguma, t.y. net 74,4 proc. sudaro pilną ataskaitų rinkinį ir net 76,9 proc. apklaustose įmonėse yra atliekamas auditas (žr. 7 priedą).

Nors nustatyta, kad apklausa gali būti vertinama kaip statistiškai patikima, tačiau galutiniai sprendimai ir išvados daromos tik ištirtai visumos daliai, o ne absoliučiai visumai, kadangi apskaitos tvarkymas kiekvienoje įmonėje yra specifinis, prisitaikantis prie įmonės veiklos, jos struktūros. Todėl negalima teigti, kad absoliučiai visos įmonės vadovaujasi tais pačiais reglamentais, vienodais metodais, kad susiduria su tomis pačiomis problemomis ir pan.

18 pav. atsispindi respondentų nuomonė apie jų įmonėje formuojamą apskaitos sistemą, t.y. siekiama išsiaiškinti, kaip patys specialistai vertina savo darbovietės apskaitos organizavimą. Apskaitos informacinė sistema svarbi kiekvienai įmonei, nes nuo jos kokybės ir praktiškumo priklauso visas apskaitos tvarkymo procesas. Dauguma respondentų (50 proc.) nurodė, kad savo įmonės apskaitos informacinę sistemą vertina gerai, o 37,2 proc. - patenkinamai. 8 priede pateiktoje lentelėje ši nuostata pasitvirtina, kadangi net 47,4 proc. sutinka, kad finansinių ataskaitų rinkinys yra tobulai parengiamas su naudojama įmonės apskaitos sistema. Galima teigti, kad rinkoje gyvuoja įmonės, kurios sparčiai vystosi, diegia naujas technologijas, gerina darbo kokybę bei įmonės vidinę aplinką, nes norima pasiekti geriausių rezultatų. Žinoma, investavimas į naujas, patobulintas bei konkrečiai įmonei pritaikytas apskaitos programas suteiktų galimybę dar efektyviau ir operatyviau tvarkyti

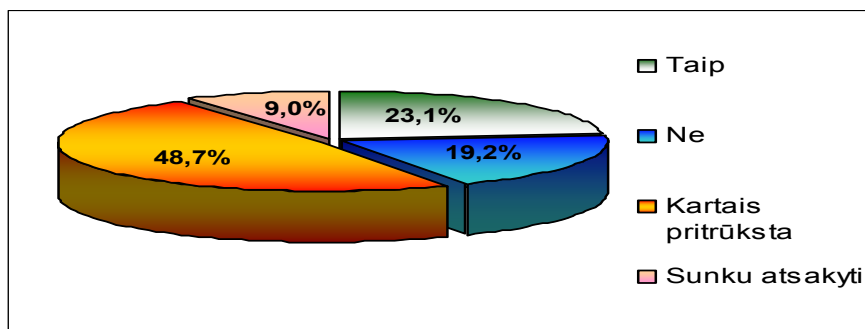
apskaitos dokumentus, atlikti analizes, numatyti ateities grėsmes ir perspektyvas. Apskaitos politikos kokybę respondentai vertina panašiai, t.y. net 57,7 proc. teigia, kad ji gera, o 35,9 proc. ją vertina patenkinamai. Šis nuomonių pasiskirstymas gali būti neobjektyvus, t.y. apskaitos specialistai, kurie patys sudaro įmonės apskaitos politiką, nesuinteresuoti nurodyti, kad ji galėtų būti parengta geriau arba, kad ją būtina tobulinti dėl teisingesnio duomenų atvaizdavimo ar kitų priežasčių. Iš dalies pasisakymai, kad ji tik patenkinamos kokybės, reiškia, jog ji galėtų būti tobulinama ar papildoma naujomis nuostatomis, ko įmonės dažnai nepadaro arba visa tai atlieka tik po auditorių pateiktų pastabų.

18 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas į nurodytus teiginius, kurie susiję su apskaitos organizavimu įmonėje

Informacinių šaltinių, kurie susiję su apskaitos organizavimu, išsamumą, didžioji dalis respondentų vertina tik patenkinamai (66,7 proc.), o 12,8 proc. vertina net blogai. 8 priede atsispindi, kad respondentai sutinka su teiginiu, kad yra reikalinga išsamesnė, aiškesnė informacija apie finansinių ataskaitų sudarymą, kuri būtų laisvai prieinama kiekvienos įmonės apskaitą tvarkantiems asmenims (52,6 proc.). 28,2 proc. respondentų visiškai pritaria, kad trūksta informacinių šaltinių, kurie palengvintų apskaitos specialistų darbą, ypač, tai svarbu jaunimui, kurie be patirties, tik su teorinėm žiniom pradeda dirbti šioje srityje. Kas dėl finansinę apskaitą reglamentuojančių teisės aktų, apskaitos standartų nuolatinio keitimosi, galima teigti, kad respondentai šį keitimąsi vertina negatyviai. 39,7 proc. respondentų vertina patenkinamai, įžvelgdami, kad be jų apskaita tarsi neegzistuos, nes įvairių nuostatų papildymai, tobulinimai būtini dėl prisitaikymo prie konkurencingos rinkos. Net 37,2 proc. apklaustųjų, reglamentų nepastovumą vertina blogai ir 19,2 proc. respondentų – labai blogai. Nuolatiniai pasikeitimai trikdo pastovų darbą, nespėjus įsisavinti vienos informacijos, reikia perprasti naujus metodus, kuriuos reikia pritaikyti ne tik ateinantiems laikotarpiams, bet dažnai ir koreguojant senuosius įrašus. Tvarkant apskaitą reikalaujama specialistams vadovautis pastovumo principu, tačiau

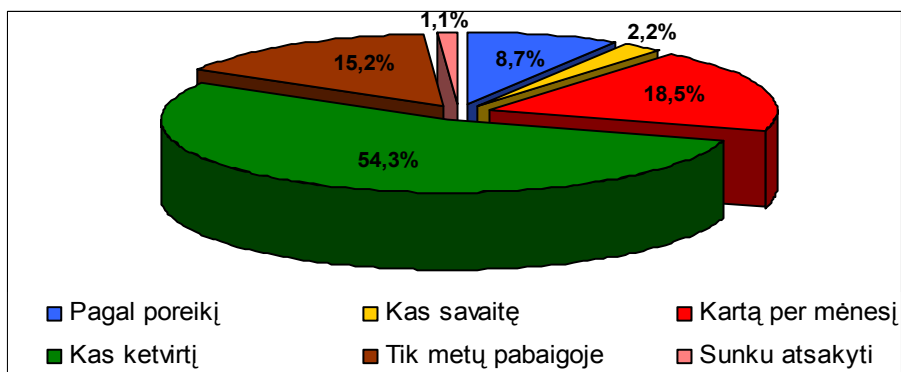
nuolatiniai reglamentų pokyčiai šį principą gerokai pažeidžia. Dažni pasikeitimai gali būti vertinami ne tik teigiamai, siekiant patobulinti šią sritį, bet taip pat ir neigiamai, t.y. gali būti vertinama kaip nevisiškai koordinuoti ir išbaigti veiksmai, procesai, kurie po kiek laiko vėl turi būti tobulinami. Dėl nuolatinių reglamentų pasikeitimų, nespėjus jų pritaikyti įmonės apskaitoje, gali būti, kad duomenys pateikti finansinėse ataskaitose neatspindi tikros ir teisingos įmonės būklės. Tik 23,1 proc. nurodė, kad pakanka laiko įsisavinti naujoves, bet net 48,7 proc. respondentų teigė, kad kartais pritrūksta laiko naujus apskaitos pakeitimus pritaikyti savo veikloje (žr. 19 pav.).

19 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą „Ar pakanka laiko naujus apskaitos pakeitimus pritaikyti Jūsų įmonėje?“

Nepaisant to, kad ne visada spėjama prisitaikyti prie naujų nuostatų, daugumos respondentų nuomone, finansinės ataskaitos atspindi tikrą ir teisingą įmonės finansinę būklę. 46,2 proc. pritaria šiam teiginiui ir tik 1,3 proc. respondentų visiškai nesutinka (žr. 8 priedą).

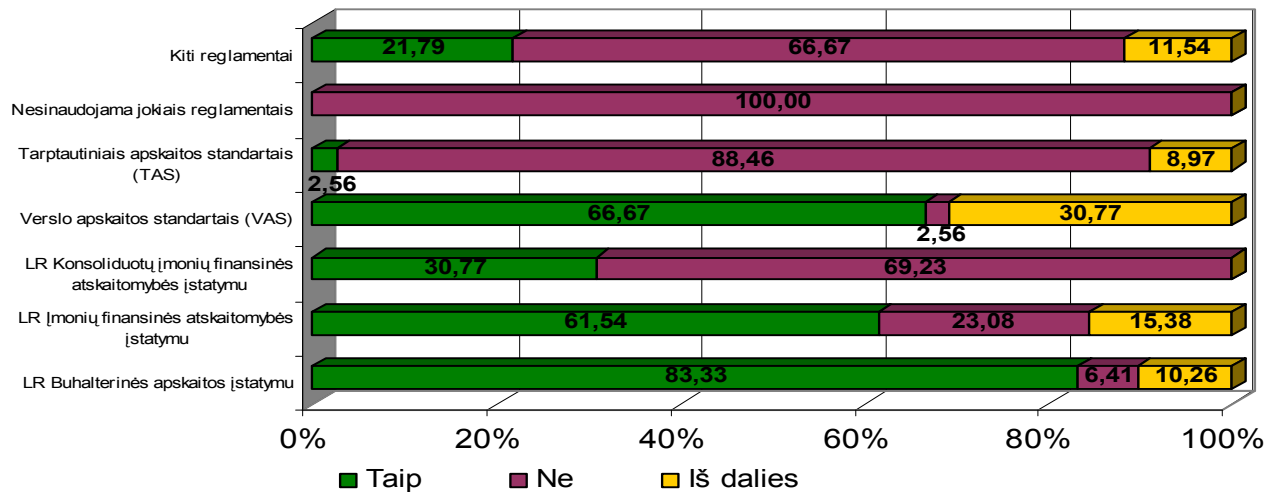
Bandant išsamiau analizuoti ir įvertinti finansinių ataskaitų sudarymo sistemą, būtina išskirti, kad finansinių ataskaitų parengimas priklauso nuo įmonės veiklos pobūdžio, nuo įmonės struktūros, pasirinktų metodų taikymo ir pan. Siekiant išsiaiškinti kaip dažnai įmonėse yra rengiamas finansinių ataskaitų rinkinys, galima konstatuoti, kad daugiau nei pusę respondentų (54,3 proc.) sudaro jas ne tik metų pabaigoje, bet kiekvieną ketvirtį, kas sąlygoja didesnę ir efektyvesnę vidinę įmonės kontrolę (žr. 20 pav.).

20 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal finansinių ataskaitų sudarymo dažnumą

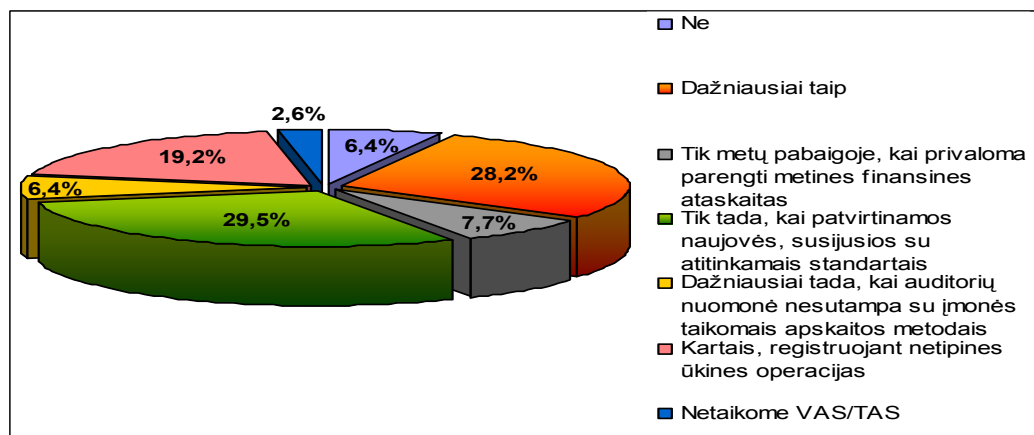
Tyrimo rezultatai rodo, kad pagrindiniai reglamentai, kuriais naudojasi apskaitos specialistai,

rengiant finansines ataskaitas, yra LR Buhalterinės apskaitos įstatymas (83,3 proc., iš dalies naudojasi 10,3 proc. respondentų), Verslo apskaitos standartai (66,7 proc., iš dalies naudojasi 30,8 proc.), bei LR Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas (61,5 proc., iš dalies naudojasi 15,4 proc.). Pastebėtina, kad iš apklaustųjų tik nedidelė dalis vadovaujasi Tarptautiniais apskaitos standartais, t.y. tik 2,6 proc. (žr. 21 pav.). Pagirtina, kad iš respondentų nėra tokių, kurie nesivadovautų jokiais reglamentais, nors abejotina, ar išvis įmanoma tvarkyti apskaitą, nežinant pagrindinių reglamentų nuostatų.

21 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą „Kokiais reglamentais yra naudojama, rengiant metines finansines ataskaitas?“

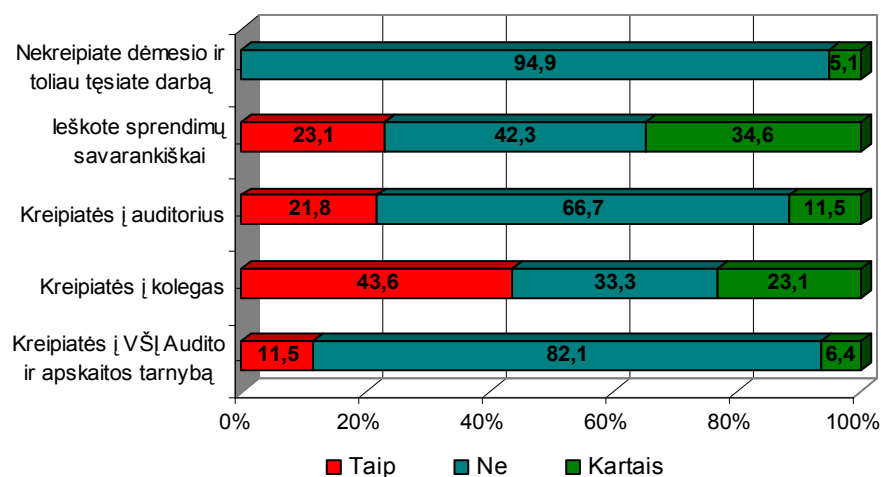
Akivaizdu, kad tik maža dalis respondentų nesivadovauja, sudarant finansines ataskaitas, LR Buhalterinės apskaitos įstatymu (6,4 proc.) bei Verslo apskaitos standartais (2,6 proc.). Pastarieji, dažnai apibūdinami kaip detalūs, paprasti ir suprantami reglamentai, kuriais įmonei patogiausia vadovautis, sudarant finansinių ataskaitų rinkinį. Tyrimo metu nustatyta, kad didžioji dauguma respondentų vis dėl to susiduria su tam tikrais neaiškumais dėl VAS taikymo (žr. 22 pav.).

22 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą „Ar kyla neaiškumų dėl Verslo apskaitos standartų taikymo?“

Būtent iš 22 pav. matyti, kad dažniausiai neaiškumų respondentams dėl VAS taikymo kyla tada, kai patvirtinamos naujovės, susijusios su atitinkamais standartais, t.y. net 29,5 proc. susiduria su šia problema. 28,2 proc. respondentų nurodė, kad jie beveik visada susiduria su neaiškumais, kaip taikyti vieną ar kitą VAS, nebūtinai tik tada, kai įvedamos naujos nuostatos ar papildymai. 19,2 proc. apklaustųjų išskyrė, kad dažniausiai abejonų kyla tik registruojant netipines ūkines operacijas, kurios nenumatytos nei VAS, nei įmonės apskaitos politikoje. Akivaizdu, kad pagrindiniai neaiškumai kyla ne metų pabaigoje, kai privalo parengti finansinių ataskaitų rinkinį, bet kasdieninėje darbo veikloje. Tik 28,2 proc. respondentų pritaria, kad teisės aktai, apskaitos standartai, reglamentuojantys finansinių ataskaitų sudarymą, yra detalūs ir suprantami, kai tuo tarpu, net 57,7 proc. respondentų nepritaria, manydami, kad yra priešingai (žr. 8 priedą). Pagrindinės priežastys, kodėl vis dar kyla neaiškumų dėl VAS ar kitų reglamentų taikymo yra tai, kad teorinės koncepcijos mažai pagrįstos praktiniais pavyzdžiais, vien tik VAS rekomendacijų nepakanka, reikėtų daugiau vaizdinės medžiagos praktiniu požiūriu, o ne teorinių reglamentų atkartojimų, detaliai juos perfrazuojant. Reikėtų išsamesnės bei daug vaizdingesnės informacinės literatūros, kuri būtų laisvai kiekvienam prieinama, nebūtinai dalyvaujant tik įvairiuose seminaruose, kurie yra mokami, o tik juose ir atskleidžiama daug turiningesnė, svarbesnė ir naujesnė informacija.

Iškilus neaiškumams dėl reglamentų taikymo, dėl tinkamų metodų pasirinkimo registruojant ūkines operacijas ar pan., dauguma respondentų (43,6 proc.) pirmiausiai kreipiasi į kolegas arba ieško sprendimų savarankiškai (23,1 proc.) (žr. 23 pav.).

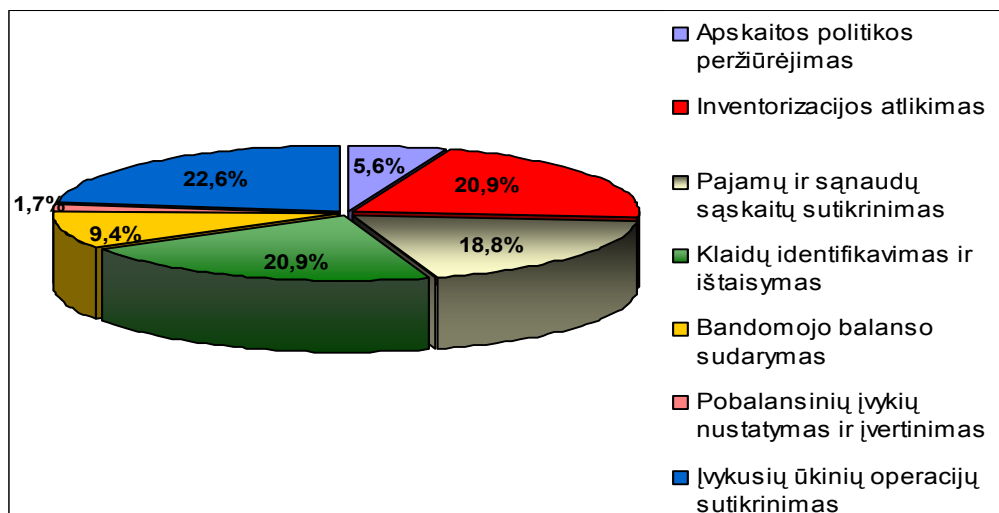

23 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą „Ką darote, iškilus neaiškumams?“

Galima teigti, kad susidūrus su neaiškumais, nesimama iniciatyva kreiptis profesionalios pagalbos, bandoma pasitikėti savo arba šalia esančių kolegų, pažįstamų, dirbančių panašioje srityje, žiniomis ir įgūdžiais. Nepaisoma tikimybė, kad finansinių ataskaitų ir juose pateiktų duomenų

informatyvumas, patikimumas ir kokybė gali nukentėti. Apklaustos visumos respondentai neteikia pirmenybės kreiptis į VŠĮ Audito ir apskaitos tarnybą, nors būtent šios įstaigos pagrindinė veikla orientuota į viešųjų interesų tenkinimą, siekiant užtikrinti teisingą finansinių ataskaitų parengimą, taip atskleidžiant tikrąją įmonės finansinę būklę ir užtikrinant, kad informacijos vartotojai nebūtų klaidinami priimant svarbius sprendimus. Kita vertus, dalintis sukaupta patirtimi, įgytomis naujomis žiniomis kolegų rate, taip pat skatinantis žingsnis tobulėti ir siekti geriausių rezultatų.

Siekiant įvertinti, kurios procedūros yra svarbiausios, prieš sudarant metines finansines ataskaitas, buvo prašoma išskirti tik tris pačias būtinausias procedūras. Respondentų nuomonė šiuo klausimu pasiskirstė panašiai, todėl galima teigti, kad pagrindinės procedūros, kurios būtinos prieš sudarant metinį finansinių ataskaitų rinkinį yra: patikrinti, ar visos faktiškai įvykusios ūkinės operacijos yra įtrauktos į apskaitą, ar jos yra pagrįstos dokumentais (22,6 proc.), taip pat būtina atlikti inventorizaciją bei identifikuoti klaidas ir jas ištaisyti (20,9 proc.). Nemažai respondentų (18,8 proc.) išskyrė, kad svarbu patikrinti pajamų ir sąnaudų priskyrimą ataskaitiniam laikotarpiui (žr. 24 pav.)

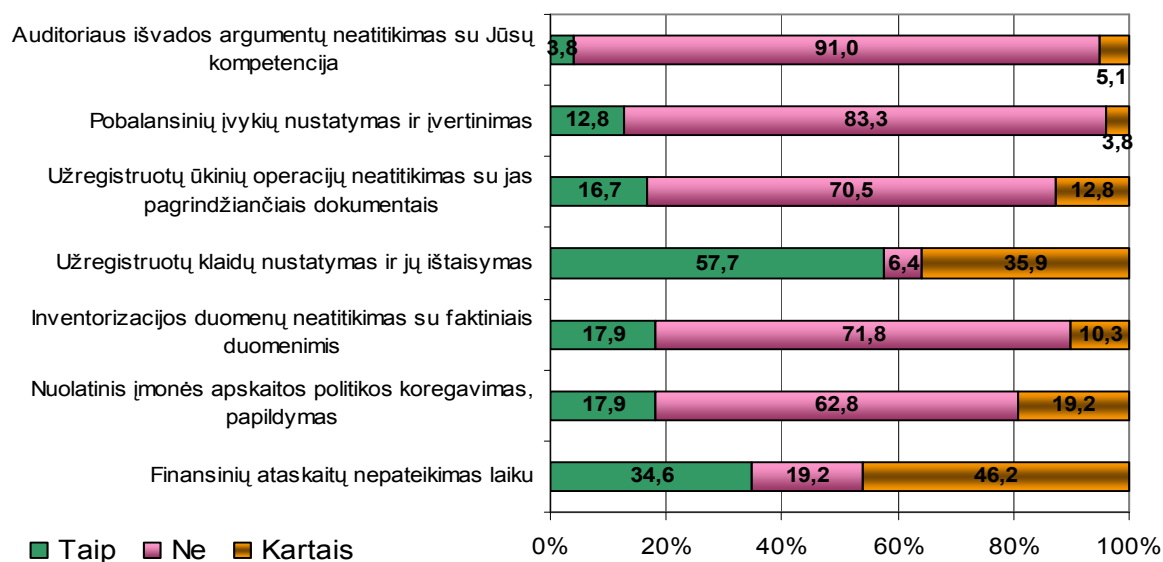

24 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal svarbiausias procedūras, kurios būtinos prieš metinių finansinių ataskaitų parengimą

Be pagrindinių procedūrų atlikimo, sunku įsivaizduoti patikimai parengtą metinį finansinių ataskaitų rinkinį, tai neatsiejama finansinių ataskaitų sudarymo sistemos grandis. Svarbu pabrėžti, kad stengiantis kokybiškai sudaryti finansines ataskaitas, teisingai atvaizduoti visų straipsnių duomenis, būtinas nuoseklus apskaitos organizavimas. Dauguma respondentų pritaria, kad finansinių ataskaitų rinkinio parengimo procesas yra ilgas ir sudėtingas. Net 46,2 proc. respondentų sutinka, kad šis teiginys teisingas, o 35,9 proc. visų respondentų visiškai pritaria, kad šis procesas reikalauja sąžiningumo, kruopštumo, nuoseklumo ir finansinės ataskaitos neparengiamos per vieną dieną, tai visų ataskaitinių metų nuolatinio darbo pasekmė (žr. 8 priedą).

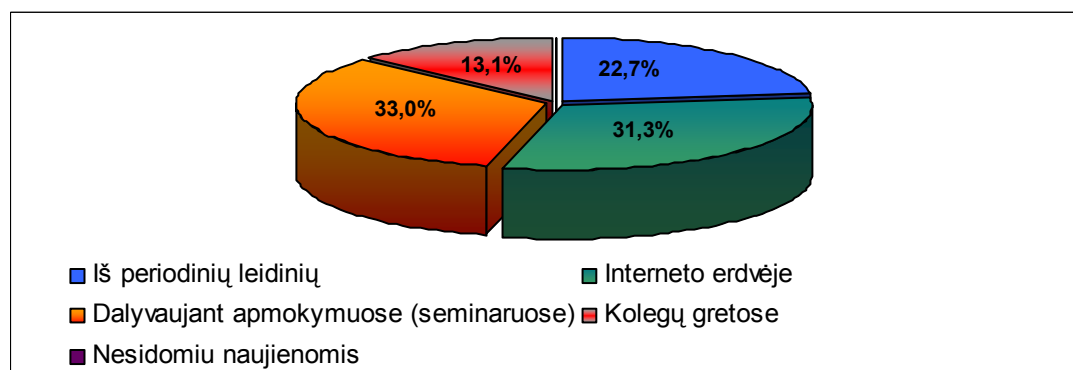
Tyrimo metu nustatyta, su kokiomis problemomis apskaitos specialistai dažniausiai susidūrė

metų pabaigoje (žr. 25 pav.). Dažniausioms problemoms galima priskirti užregistruotų klaidų nustatymą ir teisingą jų ištaisymą (nurodė net 57,7 proc. respondentų) bei finansinių ataskaitų pateikimą laiku (34,6 proc.). Su inventorizacijos duomenų neatitikimu bei nuolatinio apskaitos politikos koregavimu taip pat susidūrė dalis respondentų ir priskiria, kad į šias problemas taip pat reikia atkreipti dėmesį ir ieškoti sprendimų, kad kuo rečiau jos pasitaikytų arba pavyktų jų visiškai išvengti. Nuolatinis tų pačių klaidų atsiradimas gali sąlygoti, kad įmonėje netinkamai organizuojama apskaita, nėra patikimos vidaus kontrolės arba apskaitos specialistai nepakankamos kompetencijos.

25 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą „Su kokiomis problemomis dažniausiai susiduriama metų pabaigoje?“

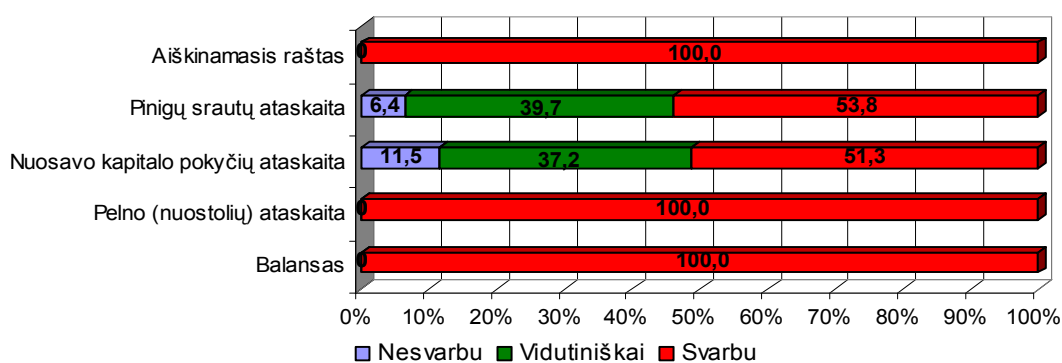
Norint neatsilikti nuo buhalterinės apskaitos naujovių, būtinas nuolatinis jų sekimas, kaupimas, kontroliavimas. Tai vienas iš pagrindinių apskaitos specialistų kasdieninių darbų elementas, siekiant išlaikyti profesinę kompetenciją. Žvelgiant į 26 pav. galima konstatuoti, kad respondentai aktyvūs naujienų sekėjai.

26 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atnaujinamų žinių metodus

Didžioji dauguma respondentų, kaip buvo minėta, turi sukaupę nemažą darbo patirtį (apskaitos srityje dirba virš 10 metų) ir tai atsispindi 26 paveiksle, kadangi net 33 proc. respondentų dažniausiai apskaitos žinias atnaujino dalyvaujant seminaruose. Nemaža dalis respondentų (31,3 proc.) dažniausiai su apskaitos naujovėmis susipažįsta darbo vietoje, internetinėje erdvėje arba iš periodinių leidinių (22,7 proc.), kurių pasiūla galėtų būti daug didesnė ir informatyvesnė. Akivaizdu, kad papildoma literatūra, susijusi su apskaitos organizavimu, tik skatintų apskaitos specialistus tobulėti, efektyviau valdyti apskaitos procesus, pritaikyti juos prie įmonės specifinės veiklos. Kiekviena įmonė skirtinga ne tik savo struktūra, bet ir požiūriu į veiklos vystymą, darbų pasidalinimą, apskaitos organizavimą, metodų pasirinkimą ir pan.

Respondentų nuomonės išsiskiria ir dėl finansinių ataskaitų sudarymo būtinumo bei jų svarbumo. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad respondentai svarbiausiomis ataskaitomis laiko tik tris pagrindines ataskaitas, t.y. balansą, pelno (nuostolių) ataskaitą ir aiškinamąjį raštą. Prieštaravimų kyla dėl nuosavo kapitalo pokyčių bei pinigų srautų ataskaitų rengimo. Daugiau negu 30 proc. respondentų nurodė, kad šios dvi ataskaitos tik vidutiniškai svarbios jų įmonėse ir neatskleidžia reikšmingos informacijos, nes daugelis operacijų ir įvykių nereprezentuoja kažko naujo, o atkartoja kitose ataskaitose pateiktą informaciją (žr. 27 pav.).

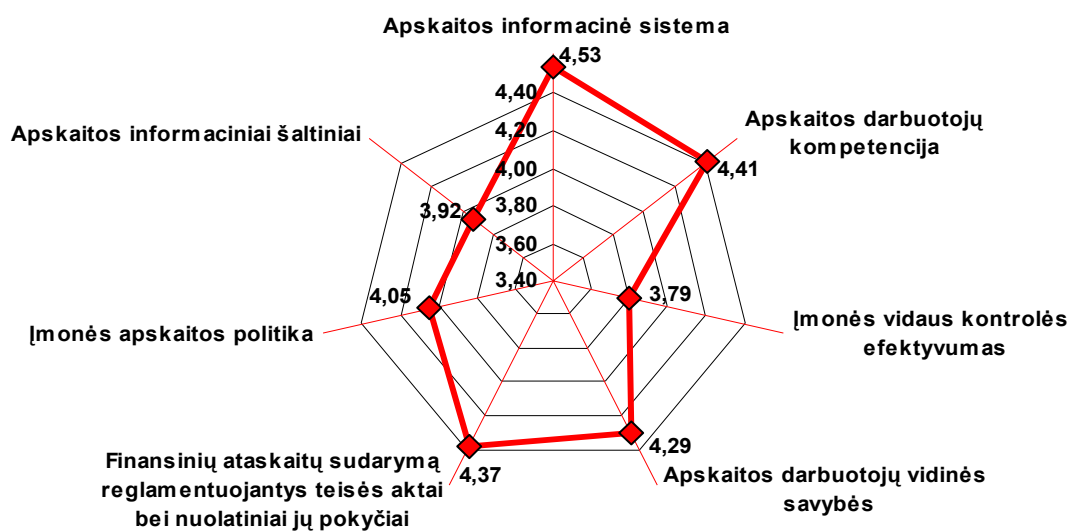

27 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą „Kurios finansinės ataskaitos Jūsų įmonėje yra svarbiausios?“

Pastebėtina, jog didžioji dauguma respondentų vis dėl to nurodė, kad visas metinis finansinių ataskaitų rinkinys yra svarbus įmonei. Visų finansinių ataskaitų struktūra, parengimas ir pateikimas griežtai reglamentuoti ir būtini įmonėms, kurios atitinka nustatytus kriterijus. Tačiau reikėtų atsižvelgti ne tik į numatytus kriterijus, kada įmonei privalu rengti pilną finansinių ataskaitų rinkinį, bet taip pat reikėtų įvertinti įmonės veiklos pobūdį, jos struktūrą ir pan. Galimybė kiekvienai įmonei pasirinkti, kurios finansinės ataskaitos joms būtinos, sudarytų sąlygas kokybiškesniam ataskaitų parengimui ir teisingesniai duomenų pateikimui. Didžioji dalis respondentų (52,6 proc.) nepritaria teiginiui, kad sudarant finansines ataskaitas – būtinas duomenų pagražinimas, norint sėkmingai išlikti

konkurencingoje rinkoje (žr. 8 priedą). Visada parankiau atspindėti finansinėse ataskaitose tikrą įmonės finansinę būklę, nes bet koku atveju, įvairūs dirbtini sąnaudų, pajamų padidinimai ar sumažinimai, parankesni nusidėvėjimo ar įvertinimo metodų pasirinkimai ir pan., paveikia ne tik ataskaitinių laikotarpių galutinį rezultatą, bet ir sekančiais metais pasiektus rezultatus.

Norint atlikti finansinių ataskaitų duomenų analizę, siekiant išsiaiškinti įmonės perspektyvas, duomenų patikimumas – vienas svarbiausių kriterijų. Teisingi duomenys ataskaitose pateikiami tik tada, kai pačios finansinės ataskaitos sudarytos, vadovaujantis teisės aktais, apskaitos politikoje nusistatytais metodais, kai ataskaitas sudaro sąžiningi bei kompetentingi apskaitos darbuotojai. Visi šie kriterijai svarbūs, tačiau kiekvienai įmonei jų svarbumas gali būti skirtingas, priklausomai nuo veiklos pobūdžio, nuo įmonės struktūros, nuo apskaitos specialisto požiūrio ir pan. Respondentų nuomone (4,53), didžiausią įtaką finansinių ataskaitų kokybiškam sudarymui turi įmonės apskaitos informacinė sistema (žr. 28 pav.).

1 – Visiškai nesvarbu, 5 – Labai svarbu

28 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal veiksnių įtaką finansinių ataskaitų kokybiškam sudarymui (vidurkiai)

Labai svarbus šios sistemos funkcionalumas (pvz., įrašomų pirminių apskaitos dokumentų duomenų detalumo pakankamumas arba žinytų ir apskaitos registų duomenų perkėlimo į formuojamus apskaitos dokumentus racionalumas); apskaitos programos patikimumas bei apsaugotumas pasižymi galimybe neprarasti duomenų atkuriant sistemos veikimą po įvairių sutrikimų, klaidų paieškos priemonių pakankamumas ir pan. Taip pat svarbus apskaitos informacinės sistemos adekvatumas, kad apskaitos informacijos tvarkymas atitiktų teisės aktų reikalavimus, kad būtų galimybė įrašyti visus saugotinus pirminių apskaitos dokumentų rekvizitus ir panašūs kriterijai, kurių nebuvimas, sąlygoja finansinių ataskaitų sudarymo kokybę.

Prie svarbiausių veiksmų respondentai taip pat priskyre įmonėje dirbančių apskaitos darbuotojų kompetenciją (4,41) bei finansinių ataskaitų sudarymą reglamentuojančius teisės aktus ir jų nuolatinius pokyčius (4,37). Mažiausią įtaką finansinių ataskaitų sudarymo kokybei turi įmonės vidaus kontrolės efektyvumas (3,79), t.y. pagal respondentus, tai tik vidutiniškai svarbu. Apibendrintai galima išskirti, kad visi nurodyti veiksniai apklaustųjų tarpe turi įtakos finansinių ataskaitų sudarymui, nes visų vidurkis virš 3, o tai leidžia daryti išvadą, kad norint kokybiškai parengti finansines ataskaitas, būtina žvelgti į šių veiksmų tobulinimo kryptis.

Siekiant objektyvių išvadų apie metinių finansinių ataskaitų parengimą, respondentams buvo sudaryta galimybė pasisakyti apie jiems asmeniškai kylančias problemas, sudarant metines finansines ataskaitas bei pateikti finansinių ataskaitų tobulinimo galimybes. Pastebėtina, kad respondentai pirmenybę teikia uždariems klausimams su pateiktais atsakymo variantais, nei savo nuomonių išreiškimui probleminiu klausimu. Pagrindinės problemos, dėl finansinių ataskaitų kokybiško parengimo, kurias akcentavo daugelis respondentų yra: laiko trūkumas, didelis darbo krūvis, per didelis paketas įvairių reglamentų bei teisinių aktų, per mažai apskaitos informacinių šaltinių, nespėjama prisitaikyti prie nuolatinių naujovių, t.y. žinių trūkumas aktualiais klausimais, taip pat apskaitos programos nefunkcionalumas bei finansinės ir mokestinės apskaitos skirtumai.

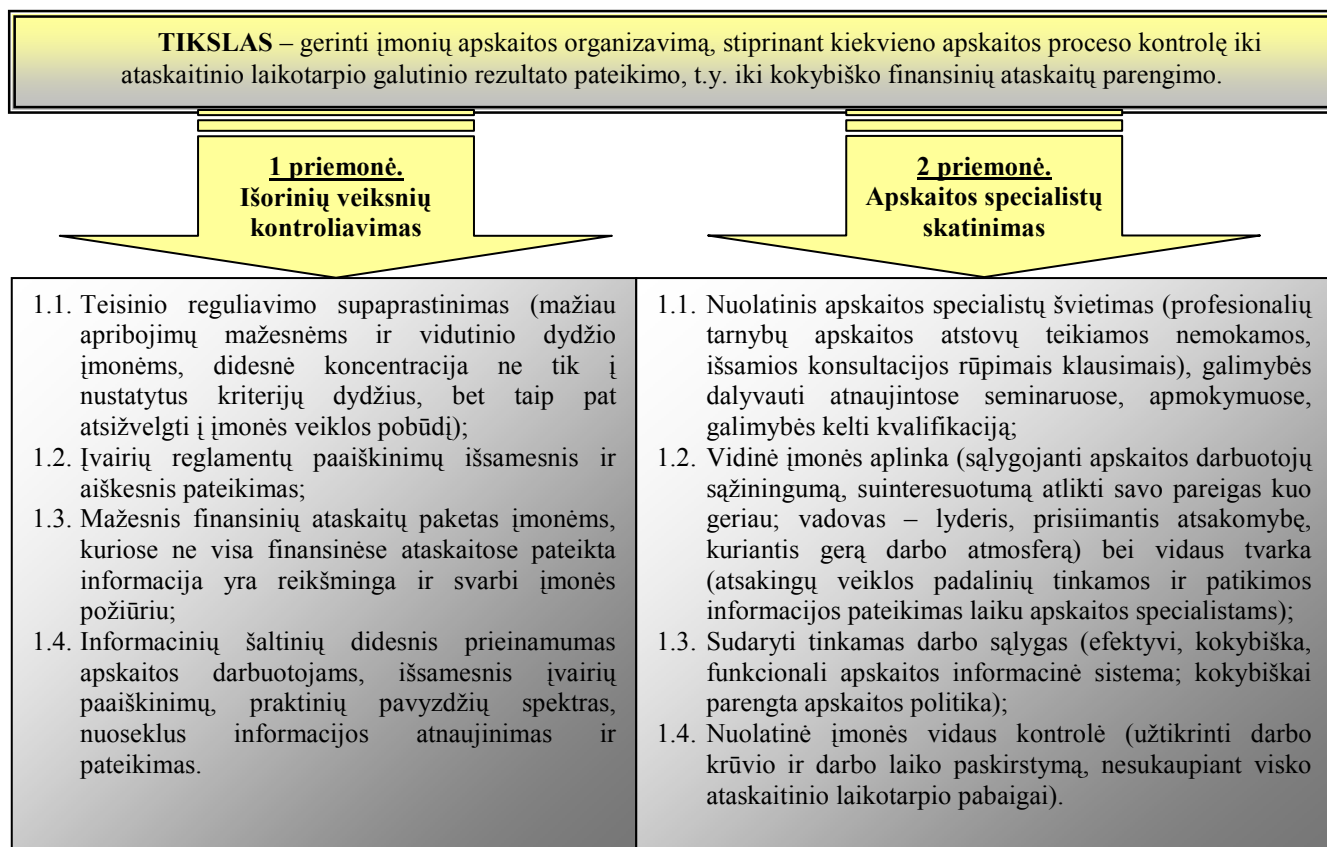
Verta pažymėti, kad norint parengti geros kokybės finansines ataskaitas, duomenys turi būti ne tik tikslūs, bet ir tvarkingai kaupiami sąskaitose, nes tada lengva juos kontroliuoti. Taip pat labai svarbu, kad apskaitos procesas būtų nuoseklus, o efektyvi vidaus kontrolė užtikrintų galimybę aptikti klaidas iki finansinių ataskaitų parengimo.

Apibendrinant SI „Kretingos komunalininkas“ ir panašaus pobūdžio įmonių finansinių ataskaitų sudarymo procesą, galima teigti, kad būtina laikytis nustatytų reglamentų nuostatų, o jų reikšmingi pasikeitimai, turi atsispindėti įmonės apskaitos politikoje, kad sudarant finansines ataskaitas visi duomenys būtų pateikti teisingai. Akivaizdu, kad tiek analizuojama įmonė, tiek apklausti apskaitos specialistai susiduria su naujų pasikeitimų problema, kadangi ne visada spėjama persiorientuoti ir pritaikyti tai savo veikloje, todėl būtini tobulinimai šioje srityje. Apskaitos politikoje pasirinkti pripažinimo, įvertinimo, įkainojimo, nusidėvėjimo metodai turi kuo teisingiau ir tiksliau atspindinti įmonės rodiklius, todėl būtinas išsamus jų nagrinėjimas, analizė, lyginimas. Kiekviena įmonė yra savita ir bendrų taisyklių laikymasis ne visada geriausias sprendimas, svarbu atsirinkti, kokie metodai konkrečios įmonės veiklos rodiklius teisingiau atspindi ir perteikia. Labai svarbi įmonės pasirinkta apskaitos programa, dėl kurios apskaitos procesas ir finansinių ataskaitų parengimas tampa daug paprastesnis ir suprantamesnis procesas. Svarbu, kad apskaitos informacinė sistema būtų kuo artimiau ir efektyviau pritaikyta įmonės specifinei veiklai, kad ši programa ne tik kauptų duomenis, bet juos sistemintų ir padėtų analizuoti tokius faktus kaip pardavimų apimtys, pelningumas, stabilumas, padėtų formuoti operatyvinius pinigų srautų planus ir pan. Analizuojamai įmonei būtų pravartu diegti naują

apskaitos informacinę sistemą arba atnaujinti esamą, kad didesnis dėmesys būtų skiriamas sukauptų duomenų bei rodiklių nuokrypių analizei bei atskirų padalinių atliekamų darbų kokybės tikrinimui. Pravartu paminėti, kad apskaitos specialistai turi turėti atitinkamą kvalifikaciją, darbo patirtį bei kitas apskaitai tvarkyti reikiamas savybes. Nekeliant kvalifikacijos, nesuvokiant aktualių naujienų ir nemokant jų pritaikyti, pagrįsta manyti, kad sudaryto finansinių ataskaitų rinkinio geros kokybės tikėtis neįmanoma. Apskaitos srityje yra būtinas nuolatinis darbuotojo tobulėjimas, todėl privalu tam sudaryti tinkamas sąlygas ir priemones.

Nors apskaitos darbuotojų patirtis, įgūdžiai būtini, norint efektyviai organizuoti apskaitą ir jos procesus, tačiau nusistatyta hipotezė atmetama, nes SĮ „Kretingos komunalininkas“ bei kitų įmonių apskaitos specialistų nuomone, finansinių ataskaitų sudarymo sistemos kokybė priklauso ne tik nuo apskaitos darbuotojų kompetencijos, bet ir nuo daugelio kitų veiksnių, kuriems pasikeitus, tai gali paveikti finansinių ataskaitų sudarymą. Labai svarbu, kad pasikeitus teisės aktams, apskaitos specialistai suvoktų ir perprastų juos, sugebėtų juos pritaikyti savo veikloje, būtinas nuolatinis apskaitos politikos peržiūrėjimas, jos koregavimas, kasdieninės veiklos planavimas ir organizavimas, apskaitos informacinės sistemos funkcionalumas, patikimumas, be to, svarbu atlikti visas reikalingas procedūras prieš galutinių finansinių ataskaitų parengimą ir pateikimą.

Būtina išskirti tobulinimo kryptis, norint efektyviai valdyti apskaitos procesus bei tinkamai ir kokybiškai parengti finansines ataskaitas (žr. 29 pav.).

29 pav. **Tobulinimo kryptys, patikimesniam finansinių ataskaitų parengimui**

IŠVADOS

1. Finansinės ataskaitos yra dokumentų rinkinys, kuriame pateikiama teisinga apskaitinė informacija, apibūdinanti įmonės finansinę būklę tam tikrai datai. Be jų neįsivaizduojamas ataskaitinio laikotarpio užbaigimas bei naujo veiklos etapo pradėjimas. Šios ataskaitos suteikia reikalingą informaciją apie įvykusius reikšmingus įvykius per ataskaitinį laikotarpį vidaus ir išorės vartotojams. Sudarant finansines ataskaitas būtina vadovautis LR buhalterinės apskaitos įstatymu, LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymu, Verslo apskaitos standartais arba Tarptautiniais apskaitos standartais bei kitais norminiais aktais. Laikymasis nurodytų nuostatų yra būtina sąlyga, norint sudaryti patikimą, teisingą ir objektyvų finansinių ataskaitų rinkinį.
2. Įmonės atskaitomybė klasifikuojama pagal pagrindines grupes, t.y. pagal paskirtį, turinį ir periodiškumą, skelbimo pobūdį ir apimtį. Svarbiausia ir aktualiausia yra finansinė atskaitomybė, kurios periodiškumas priklauso nuo įmonės poreikio. Finansinės ataskaitos skiriasi pagal skelbimo pobūdį bei informacijos vartotojų kiekį, kadangi ataskaitos, kurios neprivalo būti viešai skelbiamos, jų duomenys dažniausiai laikomi komercine paslaptimi, su jais negali susipažinti nei visuomenė, nei finansų analitikai, nei konkurentai, tik įmonės vidaus vartotojai.
3. Sudarant finansines ataskaitas, būtina vadovautis ne tik numatytais reglamentais, bet taip pat bendraisiais apskaitos principais ir konkrečios įmonės apskaitos politika, kuri yra viena svarbiausių racionalaus ir efektyvaus buhalterio darbo organizavimo prielaidų. Taip pat būtina atsižvelgti į kokybinius finansinių ataskaitų informacijos principus. Suprantamumas, naudingumas, reikšmingumas, patikimumas, palyginamumas bei efektyvumas – svarbiausios kokybės savybės, kurios apsprendžia finansinių ataskaitų vertingumą vartotojams.
4. SĮ „Kretingos komunalininkas“ rengia pilną finansinių ataskaitų rinkinį, vadovaujantis visais nurodytais reglamentais, nenukrypstant nuo pavyzdinių formų. Šių ataskaitų sudarymo procesas yra nuoseklus darbo organizavimo, jo pasidalinimo, nuolatinės pirminės informacijos sisteminimo, grupavimo bei palyginimo padarinys. Duomenys SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų rinkinio sudarymui kaupiami įvairiuose apskaitos registruose, iš kurių perkeliama į Didžiąją knygą. Būtent iš Didžiosios knygos sąskaitų sudaromas bandomasis balansas. Prieš galutinį finansinių ataskaitų parengimą, įmonėje atliekamos būtiniausios ataskaitinio laikotarpio užbaigimo procedūros, t.y. inventorizacijos atlikimas, užregistruotų klaidų identifikavimas ir ištaisymas, ūkinių operacijų ir jų dokumentų peržvalga ir sutikrinimas, pobalansinių įvykių įvertinimas, turto, nuosavybės, pajamų ir sąnaudų sąskaitų uždarymas bei audito atlikimas.
5. SĮ „Kretingos komunalininkas“ sudarant finansines ataskaitas laikosi visų numatytų principų, reikalavimų ir metodų. Visos finansinės ataskaitos įmonėje yra būtinos ir atskleidžia reikšmingą

informaciją. Nustatyti neatitikimai įmonės apskaitos politikoje konstatuoja, kad įmonė nespėja pritaikyti apskaitos organizavimo procesų prie naujų nuostatų įvedimo, kas gali sąlygoti netikslų veiklos rezultatą. Apskaitos informacinė sistema įmonėje padeda tinkamai valdyti apskaitos organizavimą, detalai susistemina ir kontroliuoja sukauptą informaciją, tačiau suformuotos galutinės ataskaitos neatitinka standartų keliamų reikalavimų.

6. Apskaitos specialistai savo įmonių apskaitos informacinės sistemos bei apskaitos politikos kokybę vertina tik vidutiniškai, todėl būtini šių veiksnių tobulinimai. Apskaitos programos pritaikymas konkrečios įmonės struktūrai bei veiklos pobūdžiui sudarytų galimybę efektyviau organizuoti apskaitą. Tuo tarpu įmonės apskaitos politikos kokybę nulemia visų finansinių ataskaitų straipsnių teisingą pateikimą, todėl būtinas nuolatinis apskaitos politikos papildymas bei tobulinimas.
7. Respondentai vadovaujasi nustatytais reglamentais, sudarant finansines ataskaitas, tačiau pripažįsta, kad jie parengti per sudėtingai, trūksta išsamių paaiškinimų, detalių pavyzdžių, todėl dažnai nepakanka laiko įsisavinti naujovių, to pasekoje, kyla neaiškumų dėl tam tikrų ūkinių operacijų registravimo, įvertinimo ir pan. Iškilus neaiškumams, dažniausiai patarimų ieškoma kolegų gretose arba savarankiškai priimant sprendimus.
8. Pagrindiniai veiksniai, kurie lemia finansinių ataskaitų kokybišką sudarymą yra apskaitos informacinės sistemos funkcionalumas, adekvatumas, taip pat kokybiškam sudarymui įtakos turi apskaitos specialistų įgūdžiai, žinios, patirtis bei vidinės savybės (sąžiningumas, kruopštumas), finansinių ataskaitų sudarymą reglamentuojantys teisės aktai ir jų pokyčiai, kurių nesilaikant ar nespėjant pritaikyti, gali nukentėti ataskaitų kokybė. Hipotezė atmetama, nes SĮ „Kretingos komunalininkas“ bei kitų įmonių apskaitos specialistų nuomone, finansinių ataskaitų sudarymo sistemos kokybė priklauso ne tik nuo apskaitos darbuotojų kompetencijos, bet ir nuo daugelio kitų veiksnių, kuriems pasikeitus, tai gali paveikti finansinių ataskaitų sudarymą.
9. Pagrindinės problemos, dėl finansinių ataskaitų kokybiško parengimo, su kuriomis dažniausiai susiduria apskaitos specialistai yra laiko trūkumas, didelis darbo krūvis, per didelis paketas įvairių reglamentų bei teisinių aktų, per mažai apskaitos informacinių šaltinių, nespėjama prisitaikyti prie nuolatinių naujovių, t.y. žinių trūkumas aktualiais klausimais, įmonės apskaitos programos nefunkcionalumas bei finansinės ir mokestinės apskaitos skirtumai.
10. Finansinių ataskaitų sudarymo kokybės gerinimo kryptims galima priskirti įvairių teisės aktų, reglamentų supaprastinimą, išsamesnį ir aiškesnį jų pateikimą vartotojams. Sudaryti galimybę pačioms įmonėms įsivertinti, ar visose jų parengtose finansinėse ataskaitose informacija reikšminga ir negalimas mažesnis ataskaitų rengimo paketas. Būtinas nuolatinis apskaitos specialistų švietimas, didinant apskaitos informacinių šaltinių, įvairių paaiškinimų ir pavyzdžių spektrą, kuris šiuo metu labai menkas ir neinformatyvus. Sudaryti galimybes kiekvienos įmonės apskaitos specialistams dalyvauti nuolatiniuose apmokymuose, seminaruose.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Bagdžiūnienė V. Apskaitos dokumentai ir jų valdymas. - Vilnius: Conto Litera, 2005. - p. 101-106. - ISBN 978-9986-836-23-0.
2. Bagdžiūnienė V. Finansinių ataskaitų analizė. - Vilnius: Conto litera, 2005. – p.15 – 18. - ISBN 9986-836-17-4.
3. Barkauskas R. Metinis pranešimas – galimybė palankiai parodyti įmonės veiklą. - Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 2010, Nr.4 (190). - p. 4. - ISSN 1392-3722.
4. Bizarro A., Garcia A. Benefits for Financial Reporting and Auditing. - The CPA Journal, 2010 May.
5. Bukevičius J., Žaptorius J. Apskaitos pagrindai. - Vilnius: Technika, 2008. – p. 102; 158-160. - ISBN 978-9955-28-252-5.
6. Burkšaitienė D. Finansinė turto apskaita ir finansinės atskaitomybės rengimas. - Vilnius: Technika, 2008. ISBN 978-9955-28-281-5
7. Choi F.G., Meek G. K. International accounting. - Pearson Prentice Hall: New Jersey, 2008.
8. Čepinskis J., Legenzova R. Lietuvos įmonių informacijos pateikimo sampratos analizė. - Organizacijų vadyba, 2005, t 33. - p. 7 – 21.
9. Daunoravičiūtė L. Lietuvos įmonių pelno (nuostolių) ataskaitos tobulinimas. - 2005. Prieiga per internetą:http://www.lzuu.lt/jaunasis_mokslininkas/smk_2005/Apskaita/Daunoraviciute%20Lina.htm [žiūrėta 2010 10 15]
10. Deveikis G. Verslo apskaitos standartai: apskaitos pasikeitimų mastas. - Apskaitos ir mokesčių apžvalga. – 2004, Nr.1, p. 3.
11. Deveikis G. Devynis kartus – pamatuok, dešimtą – kirpk. Tada matuok iš naujo. - Apskaitos ir mokesčių apžvalga. - 2005, Nr. 1, p. 3-7.
12. Deveikis G. Tarpinės finansinės atskaitomybės rengimas – nauda ar papildomas rūpestis? - Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 2006 gegužė. - p. 3 – 9.
13. Deveikis G. Pirkėjų skolos: finansinės apskaitos ir mokesčių derinimas. - Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 2007, lapkritis. - p. 12 – 15.
14. Deveikis G.; Kalčinskas G. Kaip save pateikti: finansinių ataskaitų rodiklių palankesnio atspindėjimo kūrybinės apskaitos metodais galimybės. - Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 2010 Nr.6.
15. Deveikis G., Kalčinskas G. Nauji metai, nauji mokesčių įstatymai. - Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 2011, Nr. 1(199), p. 18-20.

16. Dikčius V. Marketingo tyrimai: teorija ir praktika. - Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2003. – ISBN-9955-528-04-4.
17. Dovidaitė B. 2008 m. finansinės atskaitomybės naujovės. - Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 2009 kovas. - p. 10 – 13.
18. Dovidaitė B. Skirtingos pelno (nuostolių) ataskaitos formos: kokią pasirinkti. - Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 2006 sausis. - p. 23 – 29.
19. Dovidaitė B. Finansinėje atskaitomybėje taikytini įvertinimo būdai. - 2007. Prieiga per internetą: <http://www.teisescentras.lt/forumas/viewtopic.php?t=1823> [žiūrėta 2010 10 05]
20. Giliauskienė G. Finansinė apskaita. – paskaitų konspektas, 2002. - p. 16. Prieiga per internetą: http://www.tax.lt/files/finansine_apskaita.pdf [žiūrėta 2011 06 22]
21. Gipiienė G. ir Jefimovas B. Praktiniai pinigų srautų analizės aspektai. – Apskaitos ir finansų aktualijos integruojantis į ES: pranešimų medžiaga. – LŽŪU: Akademija, 2002, p. 30.
22. Gowthorpe C. Financial Accounting for non-specialists 2nd edition. - Thomson Learning, 2005. – p. 235 – 239, ISBN-10: 1-84480-205-1.
23. Juškauskas G. Pelno mokesčio finansinės apskaita. - 2006. Prieiga per internetą: http://www.buhalteris.lt/index.php?cid=821&new_id=612 [žiūrėta 2010 11 22]
24. Juškauskas G. Finansinė atskaitomybė – įmonės rentgeno nuotrauka. - 2007. Prieiga per internetą: http://www.infoverslui.lt/index.php?cid=54&new_id=585 [žiūrėta 2010 10 05]
25. Ivanauskienė A. Buhalterinės apskaitos pagrindai. - Vilnius: TEV, 2006. - ISBN 9955-491-69-8.
26. Kalčinskas G. Buhalterinės apskaitos pagrindai. - Vilnius: UAB Pačiolis, 2007. ISBN 9955-04-166-8.
27. Kalčinskas G. Mažoms įmonėms buhalterio tuojau nebereikės, arba kam iš tikrųjų mažai įmonei reikia buhalterio. - Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 2009 kovas, 22-23 p.
28. Kalčinskas G. Įmonių atskaitomybė turi būti patraukli. - Apskaitos ir mokesčių apžvalga. – 2010, Nr.3 (189), p. 3, ISSN 1392-3722.
29. Kalinina A. Kokią naudingą informaciją teikia finansinė atskaitomybė. - 2007. Prieiga per internetą: http://www.infoverslui.lt/index.php?cid=54&new_id=588 [žiūrėta 2010 10 05]
30. Kanapickienė R., Rudžionienė K., Jefimovas B. Finansinė apskaita. - Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008. – p. 276. - ISBN 978-9955-33-286-2.
31. Krishnan G. P., Largay J.A. The Predictive Ability of Direct Method Cash Flow Information. – Journal of Business Finance and Accounting, 2000, Nr. 27. - p. 215 – 245.
32. Kriukelytė A. Ką reikia žinoti rengiant 2009 metų finansines ataskaitas pagal TAS reikalavimus 1, 2. - Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 2010. Nr. 2; Nr. 3.
33. Kriukelytė A. Pagrindiniai TFAS ir VAS skirtumai. - Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 2010, Nr. 9, p. 15-16.

34. Krivka L. Japonijos verslas, apskaita ir mokesčiai // Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos, 2011, gegužės 16d., Nr. 19 (643), p. 15.
35. Lakis V. Finansinių ataskaitų klastojimas – rinkos ekonomikos ir globalizacijos procesu palydovas // Ekonomika. - 2008, Nr. 82, p. 97, ISSN 1392-1258.
36. Laukaitienė A. Inventorizacija – tai ne tik savo turto susiskaičiavimas. - Apskaitos ir mokesčių apžvalga. – 2010, Nr. 10, p. 4.
37. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės, užsienio juridinio asmens ar kitos organizacijos filialo ar atstovybės dokumentų ir registro duomenų pateikimo juridinių asmenų registru tvarkos pažeidimas. – 2011, 172² straipsnis.
38. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos audito įstatymas. – 2011. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=397994 [žiūrėta 2011 06 10]
39. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo pakeitimo įstatymas. - 2008.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=324175&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2010 12 05]
40. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos įmonių konsoliduotos finansinės atskaitomybės. - 2011. Prieiga per internetą:
http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=401153 [žiūrėta 2011 05 12]
41. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas. – 2010. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=363347 [žiūrėta 2011 09 19]
42. Mackevičius J. Įmonių finansinių ataskaitų informacija: reikšmė, vertinimas, analizė. - Informacijos mokslai, 2006. t. 37, p. 53 – 63. Prieiga per internetą:
www.cceol.com.aspxgetdocument.aspx?logid=5&id [žiūrėta 2010 09 22]
43. Mackevičius J. Finansinių ataskaitų auditas ir analizė: procedūros, metodikos ir vertinimas. - Vilnius: TEV leidykla, 2009. – ISBN 978-9955-879-49-7.
44. Mackevičius J. Finansinė atskaitomybė ar finansinių ataskaitų rinkinys?- Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos, 2009. Nr. 18.
45. Miniotaitė J. ir Tarailienė I. Nauja finansinių ataskaitų teikimo tvarka skirta taupyti įmonės pinigus?! - Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 2010 balandis, ISSN 1392-3722.
46. Navikienė J. 2010 metų metinio finansinių ataskaitų rinkinio parengimo aspektai // Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos, 2011, kovo 28 d., Nr. 12 (636), p. 5.
47. Pomazanova M., Salnikova E. International Accounting standards in economic sectors // Ekonomika ir vadyba, 2003, p. 79-80.

48. Revsine L. et al. Financial reporting and analysis. – New Jersey: Prentice Hall, 1999. - p. 2. – ISBN 0-13-768623-4.
49. Rudžionienė K. Finansinių ataskaitų elementų įvertinimo būdai viešojo ir privataus sektoriaus apskaitoje // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. - 2009, Nr. 2 (15), p. 228, ISSN 1648-9098.
50. Sargautienė D. Vėl naujos ataskaitų formos! - *Apskaitos ir mokesčių apžvalga*. - 2007, Nr. 3, p.13.
51. Svorobovičienė P. Kas yra finansinė atskaitomybė ir kas – finansinės atskaitos? – *Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos*. – 2009, Nr. 19.
52. Šimkūnaitė V. TFAS mažoms ir vidutinėms įmonėms. - *Apskaitos ir mokesčių apžvalga*. – 2010, Nr. 7-8 (193-194), p. 90, ISSN 1392-3722.
53. Tarailienė I. Nauja finansinių ataskaitų teikimo tvarka skirta taupyti įmonės pinigus? -*Apskaitos ir mokesčių apžvalga*. – 2010, Nr. 4.
54. Tarptautinė apskaitos standartų valdyba. Mažų ir vidutinių įmonių tarptautinis finansinės atskaitomybės standartas. – IASCF, 2009. – p. 12 – 15, ISBN 978-9955-9614-2-0.
55. Thomsett M. Annual reports 101: what the numbers and the fine print can reveal about the true health of a company. - American Management Association, AMACOM. - 2007, p. 2-3.
56. Vaičiulis M. Finansinės atskaitomybės informacija nepakankamai išsami ir ne visada teisinga. - *Apskaitos ir mokesčių apžvalga*. - 2007, Nr.7-8, p.113.
57. Valužis K. Apskaita, mokesčiai, atskaitomybė. - Vilnius: UAB Viltis, 1996. ISBN 9986-454-08-5.
58. Valužis K. Apskaitos sistemos: metinės atskaitomybės sudarymas. - Vilnius: UAB Viltis, 2000. ISBN 9986-454-44-1.
59. Valužis K. Atskaitomybės problemos. Metinės atskaitomybės sudarymo metodika. - Vilnius, 2002.
60. Valstybinės mokesčių inspekcijos viršininko įsakymas. Dėl atleidimo nuo finansinės atskaitomybės teikimo. - 2008 m. liepos 28 d., Nr. VA-39. Prieiga per internetą: <http://mic.vmi.lt/documentpublicone.do?id=1000064231> [žiūrėta 2011 06 10]
61. Zakalskienė R. Pelną paskirstymas ir jo pateikimas finansinėje atskaitomybėje. - *Apskaitos ir mokesčių apžvalga*. 2005, kovas, p. 3 – 13.
62. Zinkevičienė D.; Rudžiokienė K. Įmonės finansinę atskaitomybę lemiantys veiksniai. – *Vagos*, 2004. t 65 (18), p. 104 – 109.
63. 1 Verslo apskaitos standartas. Finansinė atskaitomybė. 2011. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/get.php?f.1271> [žiūrėta 2011 04 12]

64. 1 Verslo apskaitos standartas. Finansinė atskaitomybė. – Metodinės rekomendacijos. 2010. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/get.php?f.1309> [žiūrėta 2011 06 07]
65. 2 Verslo apskaitos standartas. Balansas. 2010. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/get.php?f.1169> [žiūrėta 2011 04 12]
66. 3 Verslo apskaitos standartas. Pelno (nuostolio) ataskaita. 2010. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/get.php?f.1171> [žiūrėta 2011 04 12]
67. 4 Verslo apskaitos standartas. Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita. 2010. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/get.php?f.1172> [žiūrėta 2011 04 12]
68. 5 Verslo apskaitos standartas. Pinigų srautų ataskaita. 2010. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/get.php?f.1003> [žiūrėta 2011 06 14]
69. 6 Verslo apskaitos standartas. Aiškinamasis raštas. 2010. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/get.php?f.1004> [žiūrėta 2011 06 14]
70. 29 Verslo apskaitos standartas. Tarpinė finansinė atskaitomybė. 2010. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/get.php?f.1106> [žiūrėta 2011 06 07]
71. 31 Verslo apskaitos standartas. Atlygis darbuotojui. 2009. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/get.php?f.861> [žiūrėta 2011 11 02]
72. 7 Verslo apskaitos standartas. Apskaitos politikos, apskaitinių įvertinimų keitimas ir klaidų taisymas. 2010. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/get.php?f.1094> [žiūrėta 2011 06 05]

Žilytė I. SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų sudarymo sistema / Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovė dr. D. Daujotaitė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2011. – 98 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuota SĮ „Kretingos komunalininkas“ metinių finansinių ataskaitų sudarymo sistema, nustatytos pagrindinės problemos ir neatitikimai, įvertinti teisės aktai, jų pokyčiai ir kiti veiksniai, kurie turi įtakos finansinių ataskaitų sudarymo kokybei bei numatytos pagrindinės tobulinimo kryptys. Pirmoje darbo dalyje apžvelgiama metinių finansinių ataskaitų samprata, jų rengimo būtinumas ir teisinis reglamentavimas. Taip pat analizuojamas finansinės atskaitomybės klasifikavimas, pagrindinės metinių finansinių ataskaitų vartotojų grupės bei finansinių ataskaitų sudarymo sistemos bendrieji principai ir reikalavimai. Antroje dalyje išsamiai nagrinėjamas finansinių ataskaitų sudarymo procesas, atskirų finansinių ataskaitų struktūra, jų tarpusavio ryšys, pagrindinės finansinių ataskaitų koncepcijos bei finansinių ataskaitų sudarymo sistemos įvertinimo metodai. Trečioje dalyje išanalizuota SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų sudarymo sistema, įvertinta, kokiais reglamentais vadovaujasi įmonė, sudarant finansines ataskaitas, nustatyti pagrindiniai finansinių ataskaitų sudarymo pranašumai ir trūkumai bei sudarytas įmonės finansinių ataskaitų parengimo modelis. Taip pat nagrinėjamas apskaitos specialistų požiūris į finansinių ataskaitų sudarymo sistemą, išskiriami veiksniai, kurie lemia kokybišką finansinių ataskaitų sudarymą, apibrėžiamos pagrindinės sudarymo problemos bei tobulinimo galimybės.

Pagrindiniai žodžiai: metinės finansinės ataskaitos, sudarymo sistema, teisės aktai, įmonės apskaitos organizavimas, apskaitos politika

Žilytė I. SI „Kretingos Komunalininkas” Financial Reporting System / Master's Thesis in Financial Management. Tutor Dr. D. Daujotaitė. – Vilnius: Romeris University, Economics and Finance Management Faculty, 2011. – 98 p.

ANOTATION

The final Master's thesis analyzed the financial reporting system of SI „Kretingos Komunalininkas”, identified its main problems and inconsistencies, evaluated legislation, their amendments and other factors that affect the quality of financial reporting, and provided the main development areas. The first part contains the review of the concept of annual financial statements, the need for its development and legal regulation. It also analyzes the classification of financial reporting, the main groups of users of annual financial statements and the general principles and requirements of the financial reporting system. The second part details the financial reporting process, the structure of individual financial statements and their relationship, the basic concepts of financial statements and the assessment methods of financial reporting system. The third part contains the analysis of the financial reporting system of SI „Kretingos Komunalininkas”, measuring the regulations used by the company in the preparation of the financial statements, determines the main strengths and weaknesses of the financial statements and offers the company's reporting model. It is also considers the approach of accounting professionals to the financial reporting system, identifies the factors that determine the high quality of financial reporting and outlines a framework of issues and improvement opportunities.

Key words: annual financial reports, reporting system, legislation, organization of the company's accounting, accounting policy

Žilytė I. SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų sudarymo sistema / Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovė dr. D. Daujotaitė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2011. – 98 p.

SANTRAUKA

Kiekvienoje įmonėje, kaip atskirame apskaitos vienetė, per metus įvyksta daugybė ūkinių operacijų ir įvykių, nuolat fiksuojamas pinigų judėjimas, uždirbamų pajamų ir patiriamų sąnaudų sumos. Periodiškai įmonių, įstaigų ar organizacijų veikloje reikia visą turimą ekonominę informaciją apibendrinti ir apskaičiuoti veiklos rezultatus, parodyti turto, nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų vertę, nes šiomis rinkos ekonomikos sąlygomis įmonės finansinės ataskaitos yra pagrindinis informacijos šaltinis.

Tyrimo objektas – SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų sudarymas.

Tyrimo tikslas – ištirti SĮ „Kretingos komunalininkas“ metinių finansinių ataskaitų sudarymo procesą ir pateikti jo tobulinimo kryptis.

Šiam tikslui pasiekti, išsikelti tokie uždaviniai: įvertinti finansinių ataskaitų esmę, jų būtinumą ir reglamentavimą; išnagrinėti įmonių atskaitomybės klasifikavimą ir pagrindinius bruožus; išanalizuoti finansinių ataskaitų sudarymo principus ir reikalavimus; išnagrinėti SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų sudarymo sistemos metodiką; atlikti SĮ „Kretingos komunalininkas“ finansinių ataskaitų sudarymo sistemos vertinimą bei palyginti su kitomis įmonėmis, kurios anketavimo būdu apklausiamos, siekiant nustatyti ar laikomasi nurodytų principų, reikalavimų, sudarant metines finansines ataskaitas.

Pagrindiniai tyrimo metodai: mokslinės literatūros loginė analizė, sintezė ir modeliavimo metodas; teisės aktų analizė; duomenų lyginamoji analizė; apskaitos specialistų anketinė apklausa bei grafinis vaizdavimas.

Nustatyta, kad SĮ „Kretingos komunalininkas“ sudarant finansines ataskaitas laikosi visų numatytų principų, reikalavimų ir metodų. Visos finansinės ataskaitos įmonėje yra būtinos ir atskleidžia reikšmingą informaciją. Nustatyti neatitikimai atskleidžia, kad įmonės apskaitos organizavimo elementai gali būti tobulinami, norint išvengti probleminių klausimų dėl finansinių ataskaitų kokybiško parengimo ir teisingų duomenų atskleidimo.

Atlikta apskaitos specialistų apklausa atskleidė finansinių ataskaitų reikalingumą, pagrindines problemas, su kuriomis susiduria apskaitos darbuotojai, apklausa parodė svarbiausias procedūras, kurios taikomos prieš sudarant finansines ataskaitas. Išsiaiškinti veiksniai, kurių pasikeitimai labiausiai įtakoja finansinių ataskaitų sudarymo kokybę, įvertintos tolimesnės kryptys šios sistemos tobulinimui.

Žilytė I. SĮ „Kretingos Komunalininkas” Financial Reporting System / Master's Thesis in Financial Management. Tutor Dr. D. Daujotaitė. – Vilnius: Romeris University, Economics and Finance Management Faculty, 2011. – 98 p.

SUMMARY

Each entity as a separate unit of account has a number of transactions and events per year that occur and constantly record the movement of money, earned income and incurred costs. Companies, institutions or organizations need to summarise all available economic information periodically, to calculate the results and show the value of assets, liabilities and equity as the company's financial statements are the main source of information in the market economy.

The object of research – financial reporting of SĮ „Kretingos Komunalininkas”.

Objective of research – to explore the financial reporting process of SĮ „Kretingos Komunalininkas” and to offer development directions of this process.

To achieve this, the following tasks were raised: to assess the nature of financial statements, their need and regulation, to examine the classification of corporate accountability and the main characteristics, to analyse financial reporting and its principles and requirements; to analyse the methodology of the financial reporting systems of SĮ „Kretingos Komunalininkas” and the to perform evaluation of the financial reporting systems of SĮ „Kretingos Komunalininkas” and comparison with other companies that are surveyed by questionnaires; to determine the compliance with the principles and requirements set out for the conclusion of annual financial statements.

In order to achieve the goal and carry out the tasks set, the following research methods were chosen: logical analysis of scientific literature, synthesis and simulation method; legislation analysis, comparative analysis of the data, questionnaire survey of accounting professionals and graphic representation.

It was found that in drafting its financial reports, SĮ „Kretingos Komunalininkas” complies with all the principles, requirements and methods. All financial statements are necessary in the company and disclose relevant information. The identified discrepancies show that the company's accounting organization elements can be improved in order to avoid problematic issues on the high-quality preparation of the financial statements and fair disclosure of data.

The conducted survey of accounting professionals revealed the necessity of the financial statements, the fundamental problems faced by the accounting staff, the survey showed the most important procedures that are applied prior to the preparation of the financial statements. I found out the factors the changes of which have the most influence in the quality of financial reporting, and assessed further directions of development of this system.

PRIEDAI

**NORMINIŲ AKTŲ, PAGAL KURIUOS SUDAROMOS FINANSINĖS ATASKAITOS,
PASIKEITIMAI 2004 -2011 METAIS**

Pasikeitimai įsigalioję nuo 2004 metų	Pasikeitimai įsigalioję nuo 2005 metų
<p>Finansinės ataskaitos sudaromos vadovaujantis pirmaisiais VAS. Patvirtinta nauja nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita, kuri pakeitė iki šiol rengtą pelno (nuostolių) paskirstymo ataskaitą. Ši ataskaita išsiskiria ir forma (matricinė), ir turiniu (neapsiribojama tik informacijos tik apie pelno panaudojimo būdus pateikimu). Kitose ataskaitose pasikeitė tik tam tikros sąvokos, išskyrus aiškinamąjį raštą. Pasikeitė jo struktūra, pakito pastabų pateikimo pavyzdinės formos, atsirado reikalavimas atskleisti įmonėje taikomą apskaitos politiką. Pasikeitimai finansinių ataskaitų duomenų grupavimo (klasifikacijos) srityje.</p>	<p><u>LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas.</u> • įmonės, kurių vertybiniais popieriais prekiaujama reguliuojamose rinkose, apskaitą tvarko ir finansinę atskaitomybę sudaro pagal TAS. Tokioms įmonėms VAS netaikomi. <u>2 VAS „Balansas“</u>, <u>3 VAS „Pelno (nuostolių) ataskaita ir 4 VAS „Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita“</u>. • Patvirtintos pavyzdinės žemės ūkio įmonėms skirtos šių ataskaitų formos.</p>
Pasikeitimai įsigalioję nuo 2006 metų	Pasikeitimai įsigalioję nuo 2007 metų
<p><u>LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas.</u> • Detaliau paaiškinti apskaitos kaupimo, palyginimo ir atsargumo principai; • Iš LR akcinių bendrovių įstatymo perkeltos nuostatos, reglamentuojančios metinės finansinės atskaitomybės auditą; • Įmonės, rengiančios trumpos formos finansinę atskaitomybę, sudaro trumpą aiškinamąjį raštą; • Reglamentuota metinio pranešimo rengimo ir pateikimo tvarka. <u>1 VAS.</u> Papildytas naujomis sąvokomis. <u>2 VAS.</u> • Pavyzdinė balanso forma papildyta naujais privalomais straipsniais, tokiais kaip Kitas ilgalaikis turtas bei Investicinis turtas; • Patvirtintos naujos pavyzdinės balanso formos, skirtos valstybės ir savivaldybės įmonėms; • Pakeista daugelis sąvokų; <u>3, 4 ir 5 VAS</u> pakeitimai neesminiai, ištaisytos senos klaidos, patobulintos formulotės, patvirtintos naujos pavyzdinės ataskaitų formos.</p>	<p><u>LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas.</u> • įmonėms, kurių vertybiniais popieriais reguliuojamose rinkose neprekiuojama, leista pasirinkti finansinę atskaitomybę sudaryti pagal VAS arba TAS. Toks pasirinkimas negali būti keičiamas anksčiau negu po 5 metų; • finansiniai metai gali būti keičiami ne dažniau kaip vieną kartą per 5 metus. Dažniau finansinius metus leidžiama keisti tik tuomet, jeigu įmonė keičia savo finansinius metus į finansinius metus, sutampančius su kalendoriniais metais; • įmonės, kuri pradeda ūkinę veiklą, finansiniais metais laikomas laikotarpis nuo jos įsteigimo dienos iki finansinių metų pabaigos. Taip pat panaikinta nuostata, kad finansinės atskaitomybės pavyzdines ataskaitų formas nustato VAS.</p>
Pasikeitimai įsigalioję nuo 2008 metų	Pasikeitimai įsigalioję nuo 2009 metų
<p><u>LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas.</u> • Sąvoka finansinė atskaitomybė pakeista į sąvoką finansinių ataskaitų rinkinys; • Patikslinti įmonės, pastovumo, piniginio mato, kaupimo ir palyginimo principų apibrėžimai. Turinio svarbos principas pavadintas turinio viršenybės prieš formą principu; • Nustatytas reikalavimas atlikti nustatytus rodiklių dydžius viršijančių kooperatinių bendrovių, kaip ir kitų ribotos civilinės atsakomybės pelno siekiančių juridinių asmenų, metinių finansinių ataskaitų auditą; • Panaikintas reikalavimas išlaikyti pavyzdinėse ataskaitose pateiktų straipsnių pavadinimus, numeraciją ir jų eilės tvarką; • Padidinti rodiklių dydžiai, pagal kuriuos sudaromos sutrumpintos finansinės ataskaitos; • Nustatyta vadovo, valdymo ir priežiūros organo narių atsakomybė pagal jiems priskirtą kompetenciją už įmonės finansinių ataskaitų, metinio pranešimo parengimą ir pateikimą Juridinių asmenų registrai. Pagrindiniai verslo apskaitos standartai, kurie nustato finansinių ataskaitų sudarymą (t.y. <u>1 VAS, 2 VAS, 3 VAS, 4 VAS, 5 VAS, 6 VAS, 34 VAS, 36 VAS</u>) nepakito.</p>	<p>Nėra esminių pakeitimų, susijusių su finansinių ataskaitų sudarymu.</p>
	Pasikeitimai įsigalioję nuo 2010 metų
	<p><u>2 VAS.</u> Pakeista pavyzdinė balanso forma, t.y. įterpta papildoma eilutė Ilgalaikis materialusis turtas, skirtas parduoti. Kiti pakeitimai – redakcinio pobūdžio. <u>3VAS, 4 VAS.</u> Patikslintos pavyzdinės ataskaitų formos.</p>
Pasikeitimai įsigalioję nuo 2011 metų	
<p><u>1 VAS.</u> • standartas papildytas nuostata, kad sutrumpintą finansinių ataskaitų rinkinį sudaro ne tik pagrindinės finansinės ataskaitos, bet ir pinigų srautų ataskaita, jei įmonė nusprendžia ją sudaryti; • VAS nustatyta tvarka gali būti sudaromos ir kitokios finansinės ataskaitos, pvz., investicinių fondų grynųjų aktyvų pokyčių ataskaitos ir pan.; • Patikslinti apskaitos politikos pasirinkimo reikalavimai; • atsirado papildomų reikalavimų specifinių sričių įmonių – finansų maklerių, ribotos civilinės atsakomybės įmonių ir kitų – rengiamoms finansinėms ataskaitoms. <u>2 VAS.</u> Patikslinta balanso sąvoka. <u>5 VAS.</u> • Patikslinta pinigų srautų ataskaitos sudarymo, pinigų srautų klasifikavimo tvarka. Nustatyta, kad pačios įmonės gali nuspręsti ir savo apskaitos politikoje nustatyti, kokius pinigų srautus priskirti konkrečiai veiklai; • pakeistos pavyzdinės pinigų srautų ataskaitos formos iš jų išbraukiant ypatingųjų pinigų srautų straipsnius. <u>6 VAS.</u> sutrumpintam aiškinamajam raštui keliami nauji reikalavimai.</p>	

Šaltinis: sudaryta autorės pagal VAS ir LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymą, 2004 – 2011

**PAGRINDINIAI FINANSINIŲ ATASKAITŲ SUDARYMO IR PATEIKIMO
TVARKĄ NUSTATANTYS VERSLO APSKAITOS STANDARTAI, TAIKOMI NUO 2004 m.**

Ataskaitos forma	Balansas	Pelno (nuostolių) ataskaita	Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita	Pinigų srautų ataskaita	Aiškinamasis raštas
Sudarymo ir pateikimo tvarką nustatantis VAS	2 VAS „Balansas”	3 VAS „Pelno (nuostolių) ataskaita“	4 VAS „Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita“	5 VAS „Pinigų srautų ataskaita“	6 VAS „Aiškinamasis raštas“
Standarto tikslas	Nurodyti, kaip turi būti pateikiama, klasifikuojama ir atskleidžiama informacija apie įmonės turta, nuosavą kapitalą ir įsipareigojimus.	Nurodyti, kaip turi būti pateikiama, klasifikuojama ir detalizuojama informacija apie įmonės uždirbtas pajamas, patirtas sąnaudas ir gautus veiklos rezultatus per ataskaitinį laikotarpį.	Nurodyti, kaip turi būti pateikiama, klasifikuojama ir atskleidžiama informacija apie įmonės nuosavo kapitalo pasikeitimus per ataskaitinį laikotarpį.	Nurodyti, kaip turi būti pateikiama informacija apie įmonės pinigų ir pinigų ekvivalentų pasikeitimus per ataskaitinį laikotarpį.	Nurodyti, kokia papildoma informacija turi būti pateikta, kad būtų geriau paaiškinta kitose finansinėse ataskaitose pateikta informacija ir atskleidžiama jose nepateikta papildoma reikšminga informacija.
<p>7 VAS „Apskaitos politikos, apskaitinių įvertinimų keitimas ir klaidų taisymas“</p> <p>Tikslas - nurodyti, kaip turi būti registruojama apskaitoje ir atskleidžiama finansinėje atskaitomybėje informacija apie įmonės apskaitos politikos bei apskaitinių įvertinimų keitimą ir klaidų taisymą.</p>					

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Verslo apskaitos standartus, 2010

BENDRIEJI APSKAITOS PRINCIPAI IR JŲ AIŠKINIMAS

Bendrieji apskaitos principai	Svarbiausios principų nuostatos
1. Įmonės	Finansinę atskaitomybę sudaranti įmonė laikoma atskiru apskaitos vienetu ir į finansinę atskaitomybę turi būti įtraukiamas tik tos įmonės turtas, nuosavas kapitalas, įsipareigojimai, pajamos ir sąnaudos bei pinigų srautai.
2. Veiklos tęstinumo	Darant prielaidą, kad įmonės veikla nenutrūks pasibaigus eiliniam atskaitiniam laikotarpiui, bet tęsis ilgą laiką ateityje, atskaitinio laikotarpio sąnaudomis pripažįstama tik ta išlaidų dalis, kuri buvo skirta to laikotarpio pajamoms uždirbti arba kurios negalima susieti nė su vienu ateinančiu atskaitiniu laikotarpiu. Išlaidos, kurios turės uždirbti pajamas ateityje, turi būti kapitalizuojamos, t.y. pripažįstamos turtu, uždirbsiančiu įmonei pajamas ateinančiais atskaitiniais laikotarpiais.
3. Periodiškumo	Finansinė atskaitomybė turi būti sudaroma pagal paskutinės finansinių metų dienos duomenis. Vėliau įvykusios ūkinės operacijos ir ūkiniai įvykiai įtraukiami į apskaitą ir parodomi kito atskaitinio laikotarpio finansinėje atskaitomybėje.
4. Pastovumo	Įmonė pasirinktą apskaitos metodą turi taikyti nuolat arba pakankamai ilgą laiką, nebent reikšmingi įvykiai ar aplinkybės nulemtų būtinybę pakeisti apskaitos politiką. Finansinės atskaitomybės straipsnių klasifikavimas ar informacijos pateikimo būdas gali būti keičiamas tik tada, kai paaiškėja, kad taikomi apskaitos metodai neleidžia teisingai parodyti įmonės veiklos rezultatų ir finansinės būklės.
5. Piniginio mato	Visas įmonės turtas, nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai finansinėje atskaitomybėje išreiškiami pinigais.
6. Kaupimo	Pajamos ir sąnaudos apskaitoje pripažįstamos ne tada, kai gaunami ar išmokami pinigai, bet tada, kai uždirbamos pajamos ir patiriamos sąnaudos (pajamų uždirbimas gali sutapti su pinigų gavimu).
7. Palyginimo	Finansinės atskaitos turi būti parengtos taip, kad finansinės informacijos vartotojai galėtų palyginti jas su kitų atskaitinių laikotarpių ir kitų įmonių pateikiama informacija bei teisingai įvertinti įmonės finansinės būklės pokyčius.
8. Atsargumo	Įmonė pasirenka tokius apskaitos metodus, kuriais vadovaujantis turto, nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų bei pajamų ir sąnaudų vertė negali būti nepagrįstai padidinta arba sumažinta.
9. Neutralumo	Finansinėje atskaitomybėje pateikta informacija turi būti objektyvi ir nešališka. Jos pateikimas neturi priklausyti nuo siekio priversti apskaitos informacijos vartotojus priimti įmonei palankius sprendimus.
10. Turinio viršenybės prieš formą	Registruojant ūkines operacijas ir įvykius didžiausias dėmesys kreipiamas į jų turinį ir ekonominę prasmę, o ne tik į formalius pateikimo reikalavimus. Ūkinės operacijos ir įvykiai turi būti įtraukti į apskaitą ir pateikti finansinėse atskaitose pagal jų turinį ir ekonominę prasmę net ir tada, kai pateikimas skiriasi nuo teisinių dokumentų.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 1 VAS, 2010

**BALANSO ELEMENTŲ VERTINIMO BŪDAI PAGAL VERSLO APSKAITOS
STANDARTUS**

Vertinimo būdai	Turtas	Įsipareigojimai
Įsigijimo savikaina	Turtas užregistruojamas įsigijimo metu sumokėto atlygio tikrąja verte.	Mokėtina pinigų ar pinigų ekvivalentų suma, kurią numatoma sumokėti normaliomis sąlygomis.
Tikroji vertė	Suma, už kurią gali būti pasikeista turtu ar paslaugomis.	Suma, kuria gali būti užskaitytas tarpusavio įsipareigojimas nesusijusių šalių, kurios ketina pirkti (parduoti) turtą arba įskaityti tarpusavio įsipareigojimą.
Grynoji galimo realizavimo vertė	Turtas įvertinamas pardavimo kaina esant įprastoms verslo sąlygoms, atėmus produkcijos gamybos užbaigimo ir pardavimo išlaidas.	–
Tikroji turto vertė	Turtas įvertinamas tikrąja turto verte atėmus pardavimo išlaidas, kai turtas įvertinamas suma, už kurią nesusijusios šalys gali parduoti turtą arba įplaukas kuriantį turto vienetą ir iš kurios atimamos galimos pardavimo išlaidos.	–
Dabartinė vertė	Turtas įvertinamas dabartine diskontuota būsimojo laikotarpio pinigų įplaukų suma, kurią, kaip tikimasi, turtas turėtų uždirbti ateityje normaliomis verslo sąlygomis.	Įsipareigojimai įvertinami diskontuota būsimojo laikotarpio pinigų išmokų suma, kurios prireiks įsipareigojimams įvykdyti normaliomis verslo sąlygomis.
Naudojimo vertė	Turtas įvertinamas dabartine grynujų būsimųjų pinigų srautų, kuriuos tikimasi gauti naudojant turtą ir jį perleidžiant pasibaigus jo naudingo tarnavimo laikui, verte.	–
Amortizuota savikaina	Ilgalaikis finansinis turtas įvertinamas įsigijimo savikaina, atėmus atgautą sumos dalį ir to turto nuvertėjimo sumą ir pripažinus sukauptą skirtumą tarp įsigijimo savikainos ir išpirkimo sumos amortizaciją.	Ilgalaikis finansinis įsipareigojimas – įsigijimo savikaina, atėmus grąžintą sumos dalį ir pripažinus sukauptą skirtumą tarp įsigijimo savikainos ir išpirkimo sumos amortizaciją.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 1 VAS „Finansinė atskaitomybė“, 2011

Mykolo Romerio
Universitetas

FINANSINIŲ ATASKAITŲ SUDARYMO SISTEMOS ĮVERTINIMO ANKETA

Gerbiamasis respondente,

Prašau Jūsų užpildyti anketą, įvertinant kiekvieną atsakymų variantą iš pateiktų galimybių, pažymint pasirinktą variantą „X“. Gauti atsakymai bus panaudoti rengiant baigiamąjį magistro darbą. Apklausa yra anoniminė ir visi Jūsų atsakymai bus panaudoti tik magistrinio darbo rašymui. Anketos rezultatai viešai nepublikuojami. Užpildyti anketą užtruks apie 5 - 10 min. Iš anksto dėkoju už išsamius atsakymus ir sugaištą laiką. Savo atsakymais Jūs prisidedate prie finansinių ataskaitų sudarymo sistemos kokybiško įvertinimo.

1. Jūsų lytis?

☐ Moteris	☐ Vyras
----------------------------------	--------------------------------

2. Jūsų išsilavinimas?

☐ Vidurinis	☐ Profesinis	☐ Aukštasis neuniversitetinis	☐ Aukštasis universitetinis	☐ Kita
------------------------------------	-------------------------------------	---	---	-------------------------------

3. Jūsų patirtis buhalterinės apskaitos srityje?

☐ Iki 1 metų	☐ Nuo 1 iki 5 metų	☐ Nuo 5 iki 10 metų	☐ Daugiau kaip 10 metų
-------------------------------------	---	--	---

4. Koks įmonės, kurioje dirbate juridinis statusas?

☐ UAB	☐ AB	☐ IĮ	☐ SĮ	☐ Kita
------------------------------	-----------------------------	-----------------------------	-----------------------------	-------------------------------

5. Kokia veiklos rūšimi užsiima įmonė?

☐ Didmeninė/ mažmeninė prekyba	☐ Paslaugų teikimas	☐ Gamyba	☐ Finansai ir draudimas	☐ Kita veikla
--	--	---------------------------------	--	--------------------------------------

6. Koks darbuotojų skaičius įmonėje?

☐ Iki 10	☐ 11-50	☐ 51-150	☐ 151-250	☐ 250 ir daugiau
---------------------------------	--------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	---

7. Ar įmonėje sudaromas finansinių ataskaitų rinkinys?

☐ Taip	☐ Ne
-------------------------------	-----------------------------

8. Koks finansinių ataskaitų rinkinys rengiamas įmonėje?

☐ Sutrumpintas	☐ Pilnasis
---------------------------------------	-----------------------------------

9. Kaip vertinate...?

Teiginiai / Kriterijų reikšmės	Labai blogai	Blogai	Patenkinamai	Gerai	Labai gerai
apskaitą reglamentuojančių teisės aktų, nuostatų nuolatinį keitimąsi					
informacinių šaltinių, kurie susiję su apskaitos organizavimu, išsamumą					
įmonės, kurioje dirbate, apskaitos politikos kokybę					
įmonės, kurioje dirbate (-ote) apskaitos informacinės sistemos (apskaitos organizavimo programos) kokybę					

10. Kaip dažnai įmonėje yra rengiamos finansinės ataskaitos? (galimi keli variantai)

☐ Pagal poreikį	☐ Kas savaitę	☐ Kartą per mėnesį	☐ Kas ketvirtį	☐ Tik metų pabaigoje	☐ Sunku atsakyti
--	--------------------------------------	---	---------------------------------------	---	---

11. Kokiais reglamentais yra naudojama, rengiant metines finansines ataskaitas?**(galimi keli variantai)**

☐ LR Buhalterinės apskaitos įstatymu	☐ LR Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymu
☐ LR Konsoliduotų įmonių finansinės atskaitomybės įstatymu	☐ Verslo apskaitos standartais
☐ Tarptautiniais apskaitos standartais	☐ Kitais _____

12. Ar kyla neaiškumų dėl verslo apskaitos standartų nuostatų taikymo?

☐ Ne	☐ Tik metų pabaigoje, kai privaloma parengti metines finansines ataskaitas	☐ Kartais, registruojant netipines ūkines operacijas
☐ Dažniausiai taip	☐ Dažniausiai tada, kai auditorių nuomonė nesutampa su įmonės taikomais apskaitos metodais	☐ Tik tada, kai patvirtinamos naujovės, susijusios su atitinkamais standartais
		☐ Netaikome VAS/TAS

13. Ką darote, iškilus neaiškumams?

Teiginiai / Kriterijų reikšmės	Taip	Ne	Kartais
☐ Nekreipiate dėmesio ir toliau tęsiate darbą			
☐ Ieškote sprendimų savarankiškai			
☐ Kreipiatės į auditorius			
☐ Kreipiatės į kolegas			
☐ Kreipiatės į VŠĮ Audito ir apskaitos tarnybą			

14. Trys svarbiausios procedūros, kurios Jūsų manymu yra būtinos prieš sudarant metines finansines ataskaitas?

☐ Peržiūrėti įmonės apskaitos politiką	☐ Patikrinti pajamų ir sąnaudų priskyrimą ataskaitiniam laikotarpiui	☐ Atlikti inventorizaciją	☐ Identifikuoti klaidas ir jas ištaisyti
☐ Sudaryti bandomąjį balansą	☐ Nustatyti pobalansinius įvykius ir juos įvertinti	☐ Patikrinti, ar visos faktiškai įvykusios ūkinės operacijos yra įtrauktos į apskaitą, ar jos pagrįstos dokumentais	

15. Su kokiais problemomis dažniausiai susiduriate metų pabaigoje? (galimi keli variantai)

☐ Įmonės apskaitos politikos koregavimu, papildymu	☐ Inventorizacijos duomenų neatitikimas su faktiniais duomenimis	☐ Finansinių ataskaitų nepateikimas laiku	☐ Pobalansinių įvykių įvertinimu
☐ Auditoriaus išvados argumentų neatitikimas su Jūsų kompetencija	☐ Užregistruotų ūkinių operacijų neatitikimas su jas pagrindžiančiais dokumentais	☐ Užregistruotų klaidų taisyimas	☐ Kita _____

16. Kaip atnaujinate apskaitos žinias? (galimi keli variantai)

☐ Iš periodinių leidinių	☐ Interneto erdvėje	☐ Kolegų gretose
☐ Dalyvaujant apmokymuose (seminaruose)	☐ Nesidomiu naujienomis	☐ Kita _____

17. Ar pakanka laiko, lyginant su nustatytais terminais, naujus apskaitos pakeitimus pritaikyti Jūsų įmonėje?

☐ Taip	☐ Ne	☐ Kartais pritrūksta	☐ Sunku atsakyti
-------------------------------	-----------------------------	---	---

18. Ką manote apie šiuos teiginius?

Teiginiai / Kriterijų reikšmės	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nežinau	Sutinku	Visiškai sutinku
Jūsų įmonės finansinės ataskaitos atspindi tikrą ir teisingą įmonės finansinę būklę					
Finansinių ataskaitų rinkinys tobulai parengiamas su naudojama įmonės apskaitos sistema					
Finansinių ataskaitų rinkinio parengimo procesas ilgas ir sudėtingas					
Reikalinga išsamesnė, aiškesnė informacija apie finansinių ataskaitų sudarymą, kuri būtų laisvai prieinama kiekvienos įmonės apskaitą tvarkantiems asmenims					
Teisės aktai, apskaitos standartai, reglamentuojantys finansinių ataskaitų sudarymą, yra detalūs ir suprantami					
Įmonės finansinės ataskaitos yra konfidencialūs įmonės dokumentai, kurie neturėtų būti viešinami					
Sudarant finansines ataskaitas – būtinas duomenų pagražinimas, norint sėkmingai išlikti konkurencingoje rinkoje					

19. Ar Jūsų įmonėje atliekamas auditas?

☐ Taip	☐ Ne
-------------------------------	-----------------------------

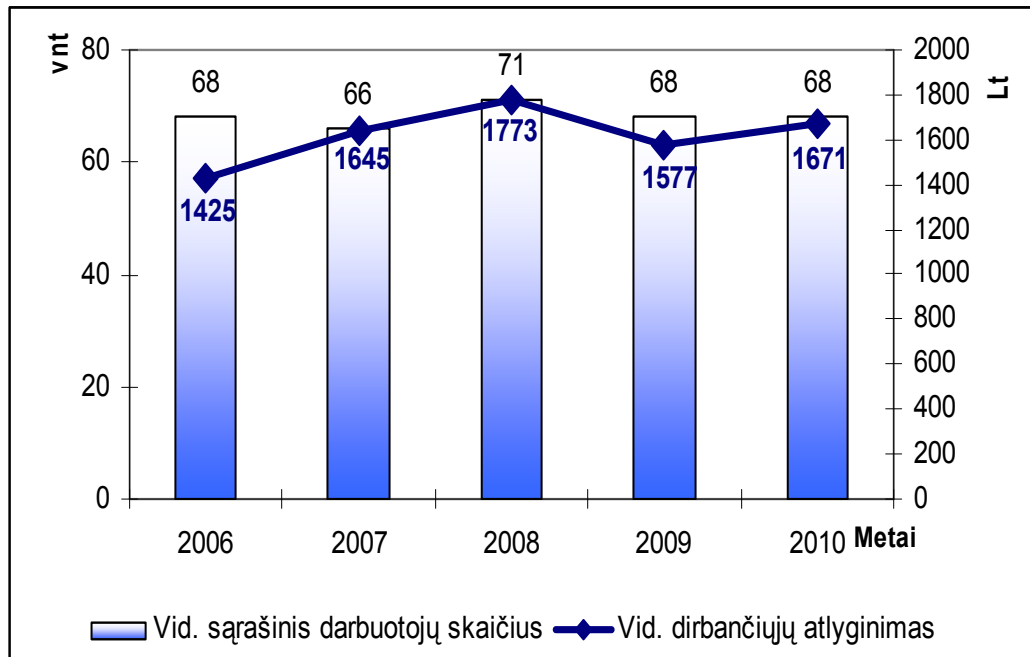
20. Įvertinkite kriterijus, kurie Jūsų manymu yra svarbūs kokybiškam finansinių ataskaitų sudarymui.

Teiginiai / Kriterijų reikšmės	Nesvarbu	Vidutiniškai	Svarbu
Apskaitos informacinė sistema (apskaitos programa)			
Apskaitos darbuotojų kompetencija			
Apskaitos darbuotojų vidinės savybės			
Įmonės vidaus kontrolės efektyvumas			
Įmonės apskaitos politika			
Finansinių ataskaitų sudarymą reglamentuojantys teisės aktai bei nuolatiniai jų pokyčiai			
Apskaitos informaciniai šaltiniai			

21. Kokie sunkumai Jums asmeniškai iškyla, sudarant metines finansines ataskaitas?**22. Kokios galėtų būti finansinių ataskaitų rengimo tobulinimo galimybės?**

Dėkoju už bendradarbiavimą

**SĮ „KRETINGOS KOMUNALININKAS“ VIDUTINIO SĄRAŠINIO DARBUOTOJŲ
SKAIČIAUS BEI VIDUTINIO DIRBANČIŲJŲ ATLYGINIMO DINAMIKA 2006 – 2010
METAIS**

**GAUTŲ ANKETŲ ATSAKYMŲ SUSISTEMINIMAS PAGAL RESPONDENTŲ PADĖTIES
CHARAKTERISTIKAS, ĮMONIŲ VEIKLOS RŪŠIS, DYDĮ IR POBŪDĮ BEI PAGAL TAI AR
ĮMONĖJE SUDAROMOS FINANSINĖS ATASKAITOS, AR ATLIEKAS AUDITAS**

Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal klausimus	Iš viso išsiųsta (išdalinta) anketų - 180, Iš viso gauta anketų - 83, bet tik 78 tinkančios analizei	
	vnt.	proc.
Lytis:	78	100,0
Moteris	76	97,4
Vyras	2	2,6
Išsilavinimas:	78	100,0
Vidurinis	0	0,0
Profesinis	7	9,0
Aukštasis neuniversitetinis	17	21,8
Aukštasis universitetinis	50	64,1
Kita	4	5,1
Patirtis buhalterinės apskaitos srityje:	78	100
Iki 1 metų	5	6,4
Nuo 1 iki 5 metų	12	15,4
Nuo 5 iki 10 metų	25	32,1
Daugiau kaip 10 metų	36	46,2
Įmonės juridinis statusas:	78	100,0
UAB	29	46,2
AB	5	6,4
SĮ	39	41,0
Biudžetinė įstaiga	5	6,4
Įmonės veiklos pobūdis:	78	100,0
Didmeninė/mažmeninė prekyba	5	6,4
Paslaugų teikimas	38	48,7
Gamyba	15	19,2
Finansai ir draudimas	1	1,3
Kita veikla	19	24,4
Darbuotojų skaičius įmonėje:	78	100,0
Iki 10	8	10,3
11 - 50	25	32,1
51 - 150	28	35,9
151 - 250	7	9,0
250 ir daugiau	10	12,8
Finansinių ataskaitų rengimas:	78	100,0
Taip	78	100,0
Ne	0	0,0
Finansinių ataskaitų rinkinio forma:	78	100,0
Sutrumpintas	20	25,6
Pilnasis	58	74,4
Audito atlikimas:	78	100,0
Taip	60	76,9
Ne	18	23,1

RESPONDENTŲ NUOMONĖS PASISKIRSTYMAS APIE PATEIKTUS TEIGINIUS

Teiginiai	Visiškai nepritariu	Nepritariu	Nežinau	Pritariu	Visiškai pritariu	Proc.
Jūsų įmonės finansinės ataskaitos atspindi tikrą ir teisingą įmonės finansinę būklę	1,3 %	6,4 %	1,3 %	46,2 %	44,9 %	100,0
Finansinių ataskaitų rinkinys tobulai parengiamas su naudojama įmonės apskaitos sistema	1,3 %	15,4 %	10,3 %	47,4 %	25,6 %	100,0
Finansinių ataskaitų rinkinio parengimo procesas yra ilgas ir sudėtingas	0,0 %	15,4 %	2,6 %	46,2 %	35,9 %	100,0
Teisės aktai, apskaitos standartai, reglamentuojantys finansinių ataskaitų sudarymą, yra detalūs ir suprantami	1,3 %	57,7 %	10,3 %	28,2 %	2,6 %	100,0
Įmonės finansinės ataskaitos yra konfidencialūs įmonės dokumentai, kurie neturėtų būti viešinami	1,3 %	23,1 %	12,8 %	50,0 %	12,8 %	100,0
Reikalinga išsamesnė, aiškesnė informacija apie finansinių ataskaitų sudarymą, kuri būtų laisvai prieinama kiekvienos įmonės apskaitą tvarkantiems asmenims	0,0 %	10,3 %	9,0 %	52,6 %	28,2 %	100,0
Sudarant finansines ataskaitas – būtinas duomenų pagražinimas, norint sėkmingai išlikti konkurencingoje rinkoje	19,2 %	33,3 %	24,4 %	15,4 %	7,7 %	100,0